

Національний
банк України

Консолідована фінансова звітність та Консолідований звіт про управління

за рік, що закінчився
31 грудня 2018 року

Зміст

Частина 1. Природа бізнесу.....	i
1.1. Загальні відомості про Національний банк України (основна діяльність, наявність дочірніх компаній, мета діяльності)	i
1.2. Керівництво Національного банку України	i
1.3. Організаційна структура. Зміни в організаційній структурі, що відбулися в 2018 році	iii
1.4. Структура та склад органів корпоративного управління (комітети Національного банку України, підзвітність, взаємозв'язки)	iii
1.5. Процесне управління	iv
1.6. Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку України	v
Частина 2. Цілі та стратегії.....	vii
2.1. Стратегічні цілі Національного банку України	vii
2.2. Стратегічні плани розвитку з урахуванням наявних можливостей і загроз, внутрішніх ресурсів та цінностей Національного банку України	vii
Частина 3. Ресурси, ризики та відносини	x
3.1. Фінансові ресурси	x
3.2. Нефінансові ресурси	xi
3.3. Основні ризики	xiv
3.4. Відносини Національного банку України із зацікавленими сторонами	xvi
Частина 4. Огляд ключових показників.....	xix
Частина 5. Сталий розвиток	xxvi
5.1. Основні досягнення	xxvi
5.2. Діяльність у сфері досліджень та розробок	xxvii
5.3. Забезпечення інформаційної безпеки	xxviii
5.4. Охорона навколишнього середовища	xxix
5.5. Соціальна відповідальність	xxx

ЗАЯВА ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КЕРІВНИЦТВА ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА РІК, ЯКИЙ ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2018 РОКУ	1
ЗВІТ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТОРА	2-6
КОНСОЛІДОВАНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ:	
Консолідований звіт про фінансовий стан	7
Консолідований звіт про сукупні доходи	8
Консолідований звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)	9
Консолідований звіт про зміни у власному капіталі	10
Примітки до консолідованої фінансової звітності.....	11

1	Основна діяльність	11
2	Основи облікової політики та складання звітності	13
3	Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку	28
4	Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку	30
5	Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах	31
6	Цінні папери нерезидентів	33
7	Авуари в СПЗ	37
8	Цінні папери України	37
9	Кредити банкам та іншим позичальникам	40
10	Внески в рахунок квоти МВФ	42
11	Основні засоби та нематеріальні активи	43
12	Інші активи	44
13	Кошти банків	46
14	Кошти державних та інших установ	46
15	Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	47
16	Кредити отримані	47
17	Зобов'язання перед МВФ	47
18	Інші зобов'язання	48
19	Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України	49
20	Управління капіталом	50
21	Грошові кошти та їх еквіваленти	50
22	Процентні доходи та витрати	51
23	Інші доходи	51
24	Витрати на утримання персоналу	51
25	Адміністративно-господарські та інші витрати	52
26	Управління фінансовими ризиками	52
27	Аналіз фінансових активів і зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику	55
28	Кредитний ризик	56
29	Валютний ризик	63
30	Процентний ризик	64
31	Ризик ліквідності	67
32	Позабалансові зобов'язання і похідні фінансові інструменти	69
33	Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань	70
34	Подання фінансових інструментів за категоріями оцінки	73
35	Операції зі зв'язаними сторонами	73
36	Події, що відбулися після звітної дати	75

Національний
банк України

Консолідований звіт про управління

за рік, що закінчився 31 грудня 2018 року

Частина 1. Природа бізнесу

1.1. Загальні відомості про Національний банк України (основна діяльність, наявність дочірніх компаній, мета діяльності)

Національний банк України (далі – Національний банк) є центральним банком України і здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Закону України “Про Національний банк України” та інших законодавчих актів України.

Згідно із законодавством України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Під час виконання своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі.

До структури Національного банку станом на 31 грудня 2018 та 2017 років входять центральний апарат, відокремлений підрозділ (Банкотно-монетний двір), які здійснюють діяльність в межах завдань і функцій Національного банку, встановлених Законом України “Про Національний банк України”.

Дочірньою компанією Національного банку є ПАТ “РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ” (далі – Розрахунковий центр).

Виключною компетенцією Розрахункового центру є проведення грошових розрахунків за правочинами щодо

цінних паперів та інших фінансових інструментів, учинених на фондовій біржі та поза фондовою біржею, якщо проводяться розрахунки за принципом “поставка цінних паперів проти оплати”. Розрахунковий центр відкриває та веде грошові рахунки учасників фондового ринку. Також Розрахунковий центр забезпечує виплату доходу за цінними паперами, номінальної вартості під час погашення цінних паперів та здійснення емітентом інших корпоративних операцій, у тому числі за цінними паперами, що розміщені та перебувають в обігу за межами України.

Інвестиції Національного банку в асоційовані компанії станом на 31 грудня 2018 та 2017 років представлені Німецько-Українським фондом та Публічним акціонерним товариством “Національний депозитарій України” (далі – Національний депозитарій України).

Детальну інформацію про функції, мету діяльності та частки участі Національного банку в дочірній та асоційованих компаніях зазначено в примітці 1 Консолідованої фінансової звітності Національного банку за рік, що закінчився 31 грудня 2018 року (далі – Консолідована фінансова звітність Національного банку).

1.2. Керівництво Національного банку України

1.2.1. Рада Національного банку

Відповідно до Конституції України основними завданнями Ради Національного банку є розроблення Основних засад грошово-кредитної політики та здійснення контролю за проведенням грошово-кредитної політики. Крім того, відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Рада Національного банку затверджує щороку кошторис адміністративних витрат Національного банку на наступний рік, приймає рішення про спрямування прибутку до розподілу на збільшення статутного капіталу Національного банку та формування резервів, які є джерелом фінансування інвестицій, що спрямовуються на забезпечення діяльності Національного банку, приймає рішення про збільшення розміру статутного капіталу Національного банку, затверджує річну фінансову звітність Національного банку, звіт про виконання кошторису адміністративних витрат і розподіл прибутку до розподілу, затверджує рішення Правління Національного банку про участь Національного банку в міжнародних фінансових організаціях, здійснює нагляд за системою внутрішнього контролю Національного банку, а також виконує інші

функції відповідно до своїх повноважень, визначених законодавством України.

До складу Ради Національного банку входять члени Ради Національного банку, призначені Верховною Радою України (чотири особи) та Президентом України (чотири особи).

Голова Національного банку, який призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України, входить до складу Ради Національного банку за посадою.

Члени Ради Національного банку, призначені Верховною Радою України:

Віктор Козюк

Олена Щербакова

Тимофій Милованов – обраний заступником Голови Ради 25 жовтня 2016 року

Віра Ричаківська

Члени Ради Національного банку, призначені Президентом України:

Богдан Данилишин – обраний Головою Ради
25 жовтня 2016 року
Василь Фурман
Микола Каленський
Олександр Петрик

Яків Смолій – Голова Національного банку, член Ради Національного банку за посадою

Консультативні органи Ради Національного банку

Аудиторський комітет є консультативним робочим органом Ради Національного банку, створеним відповідно до принципів колегіальності прийняття управлінських рішень у Національному банку. Основна мета його діяльності – оцінка надійності та результативності системи внутрішнього контролю в Національному банку, повноти і достовірності його річної фінансової звітності, нагляд за витратами та виконанням кошторису адміністративних витрат, за діяльністю підрозділу внутрішнього аудиту, управління капіталом та інші фінансові питання, віднесені до повноважень Ради.

Вища експертна рада при Раді Національного банку є дорадчо-консультативним органом. Основним її завданням є експертно-консультаційна підтримка Ради Національного банку, зокрема, щодо проведення експертизи впливу параметрів грошово-кредитної політики на соціально-економічний розвиток України, визначення ризиків і загроз економічному зростанню держави, підготовки рекомендацій для їх усунення.

Громадська колегія Ради Національного банку є постійно діючим колегіальним консультативно-дорадчим органом, створеним для забезпечення діалогу з громадськістю під час вирішення питань щодо забезпечення стабільності банківської системи та стійкості грошової одиниці, захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг і подання Раді Національного банку пропозицій щодо виконання нею своїх зобов'язань. Склад Громадської колегії формується з числа представників інститутів громадянського суспільства – громадських об'єднань, легалізованих відповідно до законодавства України, які діють не менше ніж два роки, метою діяльності яких є захист інтересів споживачів фінансових послуг.

1.2.2. Правління Національного банку

Функцією Правління Національного банку є управління діяльністю Національного банку, забезпечення реалізації грошово-кредитної політики та організація виконання

інших функцій відповідно до Закону “Про Національний банк України”.

Правління Національного банку складається з шести осіб: Голови Національного банку, першого заступника та заступників Голови. Голова Національного банку призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України строком на сім років. Заступники Голови призначаються на посади та звільняються з посад Радою Національного банку за поданням Голови Національного банку. Рішення Правління Національного банку приймаються на колегіальній основі простою більшістю голосів, Голова має право вирішального голосу.

Склад Правління Національного банку та зміни у складі:

Яків Смолій – призначений Головою Національного банку 15 березня 2018 року, до цього – в. о. Голови Національного банку з 11 травня 2017 року.

Катерина Рожкова – призначена першим заступником Голови 15 червня 2018 року, до цього – заступник Голови. До сфери управління Катерини Рожкової належать питання пруденційного нагляду.

Роман Борисенко – до сфери управління належать питання фінансів, управління персоналом та забезпечення діяльності Національного банку.

Дмитро Сологуб – до сфери управління належать питання формування монетарної політики, проведення макроруденційної політики для забезпечення фінансової стабільності, проведення економічного аналізу, збору та аналізу статистики і звітності, а також виконання дослідницької функції центрального банку.

Сергій Холод – призначений 23 липня 2018 року у результаті відкритого відбору кандидатів на посаду заступника Голови. До сфери управління належать питання контролю операційної діяльності, платежів та грошового обігу.

Олег Чурій – до сфери управління належать питання здійснення операцій на відкритих ринках, валютного регулювання, діяльності Депозитарію Національного банку.

Детальну інформацію про Правління Національного банку розміщено на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку за посиланням https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=9091088&cat_id=36009

1.3. Організаційна структура. Зміни в організаційній структурі, що відбулися в 2018 році

Інформацію про організаційну структуру Національного банку розміщено на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку за посиланням <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43399>.

Протягом 2018 року у структурі Національного банку тривав процес її оптимізації, спрямований на досягнення стратегічних цілей Національного банку. Для цього було проведено низку змін у його структурі.

- Управління інформації та громадських комунікацій реорганізовано в Департамент комунікацій. Реорганізація відбулася з метою посилення ролі комунікаційної політики Національного банку, забезпечення впровадження заходів із підвищення рівня фінансової обізнаності населення, а також трансформації Музею грошей Національного банку.
- Створено новий підрозділ – Офіс Правління Національного банку. Метою його створення є

діяльність, спрямована на формування та підтримання на відповідному рівні іміджу Національного банку, координацію взаємодії з органами державної влади, інститутами громадянського суспільства та приватного сектору, підтримку діяльності Правління Національного банку.

- Створено Департамент закупівель та продажів. Метою його створення є діяльність, спрямована на належне здійснення закупівельного процесу, забезпечення реалізації власного майна та заставленого майна, набутого Національним банком у власність.
- Створено Управління роботи з проблемними активами, покликане вдосконалити організацію роботи з проблемними активами Національного банку.

1.4. Структура та склад органів корпоративного управління (комітети Національного банку України, підзвітність, взаємозв'язки)

На сьогодні в Національному банку функціонує одинадцять спеціалізованих комітетів Правління Національного банку. Структура системи комітетів охоплює всі основні функціональні напрями Національного банку, які потребують колегіальних рішень та поділяються на три основні групи:

Розробка політики

Комітет з монетарної політики
Комітет з фінансової стабільності

Упровадження політики

Кредитний комітет
Комітет з управління активами та пасивами
Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем
Комітет з питань грошового обігу та платежів

Підтримка політики

Комітет з управління змінами
Комітет з управління операційними ризиками та безперервною діяльністю Національного банку
Бюджетний комітет
Тендерний комітет
Комітет стратегічного планування діяльності
Банкотно-монетного двору Національного банку

Мандат комітетів Національного банку

Комітет з монетарної політики. Консультативний орган, створений для обміну інформацією та поглядами щодо формулювання та реалізації грошово-кредитної політики. Основними завданнями комітету є вивчення та обговорення питань грошово-кредитної політики.

Комітет з фінансової стабільності. Консультативно-дорадчий колегіальний орган, який розробляє пропозиції і рекомендації щодо формулювання принципів та реалізації макропруденційної політики з метою забезпечення фінансової стабільності.

Кредитний комітет. Консультативно-дорадчий колегіальний орган, основними завданнями якого є формування та подання Правлінню Національного банку рекомендацій щодо надання кредитів банкам для підтримки ліквідності, формування (вивільнення) та використання резервів на покриття фінансових ризиків, робота з повернення заборгованості неплатоспроможних банків за кредитами, наданими Національним банком, методології оцінки кредитного ризику за операціями Національного банку.

Комітет з управління активами та пасивами. Колегіальний орган Національного банку, якому Правління Національного банку делегувало повноваження щодо прийняття рішень з питань управління активами і пасивами, у тому числі золотовалютними (міжнародними) резервами України,

забезпечення моніторингу ризиків і фінансових результатів за операціями з активами і пасивами Національного банку.

Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем. Колегіальний орган Національного банку, якому Правління Національного банку делегувало повноваження щодо прийняття рішень із забезпечення стабільності й надійності банківської системи України, захисту інтересів вкладників та інших кредиторів банків, вирішення пріоритетних питань нагляду за банками, тенденцій розвитку банківської системи, застосування заходів впливу до банків та небанківських фінансових установ за порушення законодавства, погодження призначення осіб на посади керівників банків, питання реєстрації та ліцензування тощо.

Комітет з управління змінами. Колегіальний консультативний орган Правління Національного банку, створений для централізованого управління проектною діяльністю Національного банку з метою забезпечення змін у напрямі розбудови сучаснішого, інституційно спроможного європейського центрального банку та фінансового сектору, у тому числі банківської системи України. Основними завданнями Комітету є централізоване управління проектною діяльністю Національного банку та розгляд матеріалів і пропозицій щодо ініціації та реалізації змін у Національному банку, стратегічних програм і планів розвитку Національного банку та фінансового сектору.

Комітет з питань грошового обігу та платежів. Комітет є консультативно-дорадчим колегіальним органом Правління Національного банку, що розглядає питання та приймає рекомендаційні рішення щодо забезпечення діяльності системи готівкового обігу, визначення стратегічних напрямків, організації готівкового обігу та розрахунків готівкою, у тому числі визначення потреби в банкнотах та монетах, випуску готівки в обіг, проведення касових та емісійних операцій у національній валюті, організації виготовлення банкнот, монет, пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної продукції, а також стратегічного розвитку безготівкових розрахунків, оверсайта платіжної інфраструктури, діяльності платіжних систем та переказу коштів, питань, пов'язаних

із впровадженням інноваційних платіжних інструментів тощо.

Бюджетний комітет. Комітет є консультативно-дорадчим колегіальним органом Правління Національного банку, який розглядає питання організації, супроводження та забезпечення процесу управління витратами в Національному банку, питання придбання та відчуження нерухомого майна Національного банку. Бюджетний комітет створено з метою забезпечення умов для професійного обговорення керівниками підрозділів Національного банку питань, пов'язаних із забезпеченням діяльності Національного банку, що сприятиме підвищенню якості прийняття управлінських рішень.

Комітет з управління операційними ризиками та безперервною діяльністю Національного банку. Колегіальний постійно діючий дорадчий орган, створений з метою підтримки та оптимізації системи управління операційним ризиком, а також упровадження та розвитку культури управління операційними ризиками в Національному банку.

Тендерний комітет. Колегіальний орган Національного банку, що відповідає за організацію та проведення процедур закупівель. У процесі роботи забезпечує реалізацію планування закупівель, вибору процедури закупівлі та її проведення, забезпечення рівних умов для всіх учасників, об'єктивного та чесного вибору переможця, забезпечення оприлюднення інформації та звіту щодо публічних закупівель тощо.

Комітет стратегічного планування діяльності Банкотно-монетного двору Національного банку. Постійно діючий колегіальний дорадчий орган Правління Національного банку, створений для стратегічного планування діяльності Банкотно-монетного двору Національного банку з метою забезпечення якісних та ефективних змін у його роботі.

Професійна робота Комітетів Національного банку допомагає забезпечити прозорість діяльності Національного банку, дає змогу підвищити ефективність роботи Правління Національного банку та розподілити навантаження між Правлінням і комітетами Правління Національного банку.

1.5. Процесне управління

Процесний менеджмент

У Національному банку застосовується системний підхід до управління процесами, який базується на міжнародних стандартах управління якістю (зокрема ISO 9001:2015). Такий підхід спрямований на поліпшення діяльності Національного банку, підвищення якості процесів та їх результативності. Правління Національного банку визначає комплексне бачення стану управління процесами шляхом упровадження концепції розвитку

системи управління. Протягом 2018 року концепцію процесного управління Національного банку було оновлено.

Управління процесами відбувається циклічно, з використанням циклу Шухарта-Демінга (PDCA) – планування, виконання процесів, їх перевірки та здійснення впливу.

На 31 грудня 2018 року в Національному банку виділено 28 процесів першого рівня, 182 процеси другого рівня та 896 процесів третього рівня.

У Національному банку застосовується кількісно-вимірковий підхід до оцінки стану виконання процесів. Система показників процесів будується за принципом забезпечення вимірності, достовірності, прозорості і наочності. З метою забезпечення оцінки, моніторингу та контролю визначаються ключові показники ефективності (KPI) та домовленості між власниками і клієнтами/учасниками/постачальниками (SLA) процесів.

Усі зміни в процесах спрямовуються на їхнє вдосконалення та поліпшення результатів роботи процесів. У 2018 році завершено реалізацію 109 ініціатив, у 2019 році заплановано впровадження 85 ініціатив, спрямованих на підвищення ефективності роботи. Головна увага приділяється автоматизації та роботизації ключових функцій та процесів.

Для визначення поточного стану та результатів впровадження системи управління процесами в Національному банку щорічно проводиться оцінка рівня зрілості управління процесами. У 2018 році рівень зрілості становив 3,37 бала з п'яти (3,2 бала у 2017 році), що відповідно до міжнародних стандартів, визначається як кількісно-керований рівень зрілості.

Проектний менеджмент

Проектне управління в Національному банку успішно впроваджено, триває його розвиток та вдосконалення. В Департаменті стратегії та реформування Національного банку працює Проектний офіс – єдиний центр компетенцій, що аналізує всі проектні ініціативи Національного банку на предмет доцільності й обґрунтованості їх впровадження. На кінець 2018 року Проектний офіс керував портфелем, який налічує близько 60 активних проектів.

Проектна діяльність у Національному банку автоматизована. Портал Проектного офіса містить

актуальний реєстр проектів Національного банку та повну базу проектної документації кожного проекту, бюджетний процес забезпечує якісну та контрольовану реалізацію проектів з бюджетами. У 2018 році вдосконалено вимоги щодо управління проектною діяльністю в Національному банку та розширено периметр автоматизованих інструментів. Проектний офіс Національного банку працює над удосконаленням інструментів проектного управління та їхньою автоматизацією.

Пріоритетні проекти внутрішньої трансформації

Найбільший здобуток Національного банку на шляху розбудови сучасної інституції в 2018 році – ухвалена та публічно презентована навесні 2018 року середньострокова Стратегія Національного банку. Разом зі стратегією було презентовано й оновлено бренд Національного банку – логічне втілення нової філософії, усіх змін і трансформацій інституції.

Національний банк достроково застосував МСФЗ 9 у версії 2010 року в частині, що стосується класифікації та оцінки (крім знецінення) фінансових активів і зобов'язань під час складання консолідованої фінансової звітності, починаючи з 2012 року.

Національний банк здійснив повний перехід на МСФЗ 9 у версії 2014 року станом на 01 січня 2018 року.

Також у 2018 році успішно завершено проекти розвитку електронного документообігу, розвитку системи віртуалізації Національного банку, проведено модернізацію програмно-технічного комплексу виявлення та попередження атак інформаційної мережі Національного банку, тривають модернізація зовнішньої системи захисту Національного банку, реалізація програми комплексної автоматизації процесів Національного банку на базі рішень SAP, удосконалення системи внутрішнього контролю в Національному банку, реформування регуляторної функції, запровадження електронного архіву в Національному банку, розробка нового веб-сайта Національного банку.

1.6. Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку України

У 2018 році зростання економіки України прискорилося, реальний ВВП зріс за підсумками року на 3,3% – це найвищий показник за останні сім років (у 2017 році реальний ВВП зріс на 2,5%) (<http://ukrstat.gov.ua>).

Основний внесок у зростання реального ВВП мало споживання домогосподарств, яке зростало на тлі збільшення їхніх доходів, а також відносно високих споживчих настроїв. У свою чергу, зростання доходів населення забезпечувалося насамперед збільшенням заробітної плати (у 2018 році реальна заробітна плата зросла на 12,5%) (<http://ukrstat.gov.ua>). Вагомий внесок у

зростання доходів населення протягом більшої частини року мали також ефекти від осучаснення пенсій та подальше зростання обсягів приватних переказів трудових мігрантів.

Нарощування споживання підтримувало значні темпи зростання секторів, спрямованих на внутрішній попит, зокрема, роздрібною торгівлі, пасажирообороту і секторів послуг. Водночас одним з основних рушіїв зростання реального ВВП було сільське господарство завдяки рекордному врожаю зернових та олійних культур. Проте зростання промислового виробництва було помірним

через ускладнення в другому півріччі вантажних перевезень в Азовському морі, а також ремонтні роботи на кількох металургійних підприємствах. Крім того, у другій половині 2018 року темпи зростання світової економіки та світової торгівлі уповільнилися в умовах поширення протекціоністських заходів, також у цілому погіршилася цінова кон'юнктура на світових товарних ринках. Відповідно це стримувало зростання обсягів експорту й погіршувало фінансові результати підприємств, що разом із невизначеністю щодо відновлення співпраці з Міжнародним валютним фондом (далі – МВФ) та на тлі розгортання виборчого циклу зумовило уповільнення інвестиційної активності. Темпи зростання обсягів імпорту також уповільнилися, але залишалися значними, у тому числі через високі світові ціни на енергоносії впродовж більшої частини року. Збільшення від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі та обсягів виплат дивідендів визначили розширення дефіциту поточного рахунку платіжного балансу у 2018 році до 4,5 млрд дол. США (порівняно з 2,4 млрд дол. США у 2017 році).

Надходження за фінансовим рахунком платіжного балансу зросли до 7,4 млрд дол. США (з 5 млрд дол. США у 2017 році). За результатами року переважав приплив капіталу до приватного сектору, проте наприкінці року значно збільшилася роль державного сектору завдяки розміщенню єврооблігацій та отриманню офіційного фінансування. У результаті сформувався профіцит зведеного платіжного балансу, що дало змогу наростити міжнародні резерви станом на кінець року до 20,8 млрд дол. США.

У 2018 році споживча інфляція сповільнилася до 9,8% (з 13,7% у 2017 році) (<http://ukrstat.gov.ua>) – найнижчого рівня за підсумками року за останні п'ять років. Також уповільнилася базова інфляція (до 8,7% р/р) (<http://ukrstat.gov.ua>).

Стримати зростання інфляції та повернути її показник до однозначного рівня допомогла насамперед жорстка монетарна політика Національного банку. З жовтня 2017 року Національний банк шість разів підвищував облікову ставку – загалом на 5,5 в. п. до поточних 18,0% річних. Це трансливалося у підвищення ринкових процентних ставок у гривні і, відповідно, надавало стимули для заощаджень. Крім того, жорсткі монетарні умови були однією з причин зміцнення обмінного курсу гривні (з 28,07 гривні за долар США станом на 31 грудня 2017 року до 27,69 гривні за долар США станом на 31 грудня 2018 року). Розширення пропозиції окремих продуктів (фруктів, молока, м'яса тощо), а також зниження світових цін на продукти харчування були додатковими чинниками сповільнення інфляції.

Водночас, попри зниження, інфляція очікувано перевищила ціль Національного банку $6\% \pm 2$ в. п. на

кінець 2018 року, встановлену Основними засадами грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу. Інфляція відхилилася від цілі головним чином через дію чинників, на які монетарна політика має обмежений вплив. Зокрема це підвищення адміністративно регульованих цін і тарифів та зростання світових цін на нафту протягом більшої частини року. Також протягом більшої частини року вагомими чинниками, що впливали на економічні настрої, були невизначеність щодо відновлення співпраці з МВФ та високі зовнішні ризики. Як наслідок інфляційні очікування протягом року лише трохи поліпшилися та все ще перевищували прогноз Національного банку. Додатково протягом року зберігався тиск на ціни з боку сукупного попиту і подальшого зростання виробничих витрат, у тому числі на оплату праці та енергоносії.

Наприкінці року ризики для макрофінансової стабільності та інтенсивність проінфляційних ризиків послабилися завдяки зокрема продовженню співпраці України з МВФ у рамках нової програми Stand-By Arrangement. На тлі очікувань щодо подальшого перенесення попередніх підвищень ключової ставки на вартість ринкових ресурсів у IV кварталі 2018 року Правління Національного банку двічі залишало облікову ставку незмінною.

Протягом 2018 року в банківській системі зберігався профіцит ліквідності, який із середини року суттєво зменшився. Обсяг депозитних сертифікатів (за основною сумою) скоротився на 5,2 млрд грн і на кінець 2018 року становив 61,9 млрд грн (67 млрд грн на кінець 2017 року), обсяги коштів на коррахунках банків зменшилися на 1,9 млрд грн і на кінець 2018 року становлять 35,7 млрд грн (37,5 млрд грн на кінець 2017 року). Крім того, коливання ліквідності банківської системи впродовж року та нерівномірність її розподілення призвели до формування ситуативного попиту на кредити рефінансування з боку окремих банків.

Головним каналом зменшення ліквідності в 2018 році було значне зростання обсягів готівки, пік якого традиційно спостерігався в грудні, що зумовлено суттєвим надолуженням відставання у здійсненні бюджетних видатків наприкінці року. Основним джерелом насичення банківської системи ліквідністю були операції Національного банку з купівлі іноземної валюти з метою поповнення міжнародних резервів у періоди перевищення пропозиції іноземної валюти над попитом на неї. Сальдо інтервенцій Національного банку з купівлі-продажу іноземної валюти за підсумками року було додатним і становило 1,4 млрд дол. США.

У 2018 році рейтингова агенція Moody's підвищила суверенний рейтинг України на один щабель до рівня "Caa1" (на кінець 2017 року рейтинг становив "Caa2"), а Standard & Poor's та Fitch підтвердили свої рейтинги для України на рівні "B-".

Частина 2. Цілі та стратегії

2.1. Стратегічні цілі Національного банку України

Ухвалена та публічно презентована навесні 2018 року середньострокова Стратегія Національного банку вперше в його історії визначила цілі його діяльності на найближчі роки. Стратегія Національного банку – єдиний інструмент, що систематизує шляхи досягнення Візії та виконання Місії Національного банку, є чітким і зрозумілим орієнтиром щодо подальшої політики Національного банку для всіх його клієнтів.

Місія Національного банку: забезпечення цінової та фінансової стабільності з метою сприяння сталому економічному розвитку України.

Візія Національного банку: Національний банк – сучасний, відкритий і незалежний центральний банк, який

має довіру суспільства та інтегрований до європейської спільноти центробанків.

Національний банк виділяє та концентрує свої зусилля на вирішенні декількох найбільш нагальних цілей, визначених у Стратегії Національного банку:

- низька та стабільна інфляція;
- стабільна, прозора та ефективна банківська система;
- відновлення кредитування;
- ефективне регулювання фінансового сектору;
- вільний рух капіталу;
- фінансова інклюзія;
- сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк.

2.2. Стратегічні плани розвитку з урахуванням наявних можливостей і загроз, внутрішніх ресурсів та цінностей Національного банку України

Оприлюднивши свою середньострокову Стратегію Національний банк як сучасний, відкритий, незалежний та ефективний центральний банк публічно зобов'язався докласти максимум зусиль для забезпечення низької інфляції, стабільної, прозорої та ефективної банківської системи, відновлення кредитування, ефективного регулювання фінансового сектору, вільного руху капіталу та фінансової інклюзії.

У 2019 році Національний банк продовжуватиме скеровувати свою діяльність на виконання цих стратегічних цілей, щоб створити сприятливе середовище для учасників фінансової екосистеми – від банків до бізнесу, від споживачів фінансових послуг – до тих осіб, які позбавлені доступу до них. Національний банк розробив та оприлюднив Програму дій на 2019 рік, яка містить чіткий перелік дій та ключових заходів, а також аналіз внутрішніх і зовнішніх ризиків, які можуть стати на заваді реалізації цих заходів. Програма дій на 2019 рік передбачає таку роботу щодо стратегічних напрямів.

Низька та стабільна інфляція

У рамках цієї стратегічної цілі Національний банк планує у 2019 році зокрема вдосконалити порядок проведення монетарних операцій з метою гнучкішого реагування на зміну ліквідності банківської системи та інструментарій макроекономічного прогнозування, розробити і впровадити автоматизовану систему обробки великих даних (Big Data), а також координувати зусилля з іншими органами влади щодо забезпечення цінової стабільності, сприяння розвитку фінансових ринків для посилення завдяки цьому впливу монетарних інструментів на інфляцію та економічне зростання.

Національний банк надаватиме роз'яснення щодо мотивів і наслідків ухвалених рішень з монетарної політики населенню, бізнесу та учасникам фінансових ринків, зокрема продовжить публікувати “Підсумки дискусії членів Комітету з монетарної політики щодо рівня облікової ставки”, а також проводитиме зустрічі з представниками ЗМІ, експертами, учасниками грошово-кредитного ринку, академічною спільнотою та студентством у м. Києві та регіонах країни.

Стабільна, прозора та ефективна банківська система

З метою досягнення даної стратегічної цілі Національний банк співпрацюватиме з Урядом України щодо створення незалежних наглядових рад у державних банках. У планах на 2019 рік – розробка методики розрахунку та впровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR), нової структури регулятивного капіталу, запровадження оновлених вимог до системи внутрішнього контролю в банках, удосконалення та автоматизація процедури здійснення Національним банком наглядових функцій, поліпшення внутрішніх систем фінансового моніторингу банків.

Національний банк підтримуватиме законодавче врегулювання особливостей здійснення корпоративного управління в банках, продовжить приведення пруденційних вимог до банків у відповідність до норм законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС) та рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду. Також планується поглиблення застосування ризик-орієнтованого підходу в процесі банківського нагляду, процедурах ліцензування банків. Проводитиметься регулярне стрес-тестування та оцінка

банків у рамках SREP, аналіз планів банків щодо роботи із проблемною заборгованістю.

Відновлення кредитування

З метою відновлення кредитування Національний банк запровадить вимоги щодо організації процесу управління непрацюючими активами в банках відповідно до рекомендацій ЄЦБ.

Національний банк підтримуватиме законодавче врегулювання питань розвитку вторинного ринку проблемної заборгованості і посилення прав кредиторів та інвесторів на ринку первинної нерухомості, сприятиме отриманню банками доступу до державних реєстрів щодо даних клієнтів, а також практики використання банками механізму фінансової реструктуризації.

Ефективне регулювання фінансового сектору

У межах реалізації цілі планується реалізація цільової консолідованої моделі регулювання та нагляду за фінансовим сектором (завдяки ухваленню відповідного законопроекту), відкриття рахунку глобального депозитарію в Депозитарії Національного банку, удосконалення правил ліцензування небанківських фінансових установ, централізація депозитарної функції в Україні: узгодження із Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Національним депозитарієм України умов передавання функцій з депозитарного обліку операцій з облігаціями внутрішньої державної позики від Депозитарію Національного банку до Національного депозитарію України; сприяння розбудові нової інфраструктури ринків капіталу відповідно до міжнародних стандартів (EMIR, PFMI IOSCO).

Вільний рух капіталу

У планах Національного банку – подальше оновлення нормативно-правової бази Національного банку з валютного регулювання відповідно до принципів та положень Закону України “Про валюту і валютні операції”, сприяння впровадженню в Україні рекомендацій ОЕСР з протидії розмиванню податкової бази та переміщенню прибутків за кордон (унаслідок ухвалення законопроекту щодо імплементації Плану дій BEPS), приєднання до міжнародної системи автоматичного обміну фінансовою інформацією (ухвалення та подальше впровадження законопроектів щодо імплементації, угода FATCA та приєднання до Багатосторонньої угоди про обмін інформацією щодо фінансових рахунків за єдиним стандартом ОЕСР).

Національний банк планує поступову лібералізацію/зняття обмежень на операції з іноземною валютою згідно з дорожньою картою та за умов відсутності загроз фінансової дестабілізації.

Фінансова інклюзія

У 2019 році Національний банк планує розробити Національну стратегію фінансової інклюзії в Україні та Стратегію фінансової грамотності в Україні, впровадити

єдиний міжнародний номер банківського рахунку (IBAN), установити вимоги до розкриття інформації про фінансові послуги споживачам, урегулювати використання системи BankID для віддаленої ідентифікації фізичних осіб, запровадити стандарт для здійснення платежів із використанням QR-кодів для учасників платіжного ринку, представити пропозиції до законодавчих змін щодо імплементації Директиви ЄС PSD 2 (законопроект “Про платіжні послуги”), створити Експертну раду з питань комунікації з інноваційними компаніями та проектами, запровадження випуску кобейджингових карток ПРОСТIP-UnionPay українськими банками.

Національний банк у 2019 році посилюватиме захист прав споживачів фінансових послуг та забезпечуватиме розвиток фінансової інклюзії в Україні, стимулюватиме розвиток інноваційних фінансових сервісів, поглиблюватиме взаємодію з учасниками ринку фінансових послуг, просуватиме безпаперові технології в Національному банку та банківській системі шляхом спрощення регуляцій та використання КЕП/ЕП. Також Національний банк планує проводити економічні інформаційні дні в обласних центрах України з метою підвищення економічної та фінансової обізнаності, інформованості населення щодо можливостей та переваг використання дистанційної ідентифікації для отримання фінансових та інших послуг.

Сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк

Національний банк планує розробити Стратегію і план розвитку бренду Національного банку, а також Стратегію і план розвитку міжнародного співробітництва, створити Експертну платформу Національного банку, а також запустити новий веб-сайт Національного банку. В планах на 2019 рік – упровадження середньострокового фінансового планування відповідно до стратегічних пріоритетів Національного банку та впровадження концепції процесного менеджменту як інструменту реалізації Стратегії Національного банку.

У планах Національного банку на 2019 рік – подальша автоматизація, роботизація та діджиталізація процесів Національного банку, перебудова процесів за логікою створення цінності для внутрішнього та зовнішнього клієнта, підвищення прозорості під час обговорення проектів, зокрема зі стейкхолдерами, та ухвалення регуляторних рішень. Також планується підвищення ефективності комунікацій щодо мандата Національного банку, цілей, характеру, логіки, результатів та планів його політики і поточної діяльності та забезпечення клієнтам Національного банку доступу до інформації, необхідної для ухвалення поінформованих рішень. Для цього Національний банк розбудовуватиме бренд роботодавця та розвиватиме людський капітал.

Важливою передумовою досягнення стратегічних цілей Національного банку є відсутність суттєвих шоків у внутрішньому та зовнішньому середовищі в 2019 році. Зокрема, від стану глобальної економіки, розгортання

протекціоністських настроїв у світі, динаміки цін на сировинні товари та апетитів інвесторів до країн, що розвиваються, залежить здатність знизити інфляцію та перейти до вільного руху капіталу. А посилення зовнішньої військової агресії може поставити під загрозу не лише потенційні досягнення, а й здобутки минулих років.

Документ Стратегія Національного банку. Програма дій 2019 у повному обсязі розміщено на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку за посиланням

<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=86050888>

Частина 3. Ресурси, ризики та відносини

3.1. Фінансові ресурси

Для провадження своєї діяльності Національний банк використовує ресурси власного капіталу, а саме вкладений та зароблений капітал.

Вкладений капітал — це статутний капітал, що є державною власністю, розмір його становить 100 млн грн. Джерелами формування статутного капіталу є частина прибутку до розподілу, а за необхідності — Державний бюджет України.

Зароблений капітал включає нерозподілений прибуток та резерви, що створюються за рахунок прибутку. Національний банк створює:

- загальні резерви, які використовуються на покриття його збитків;
- резерви переоцінки, які створюються на покриття нереалізованих витрат від переоцінки фінансових інструментів, монетарного золота та банківських металів;
- інші резерви, які є джерелом фінансування інвестицій, що спрямовуються на забезпечення діяльності Національного банку.

Детальна інформація щодо управління капіталом Національного банку міститься у примітці 20 до Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

Національний банк провадить свою діяльність у межах кошторису адміністративних витрат. Кошторис адміністративних витрат складається на плановий рік та затверджується Радою Національного банку. Кошторис адміністративних витрат включає:

- кошторис витрат (витрати на утримання персоналу, адміністративно-господарські та інші витрати, амортизаційні відрахування);
- відрахування в резерви за активами та інші відрахування;
- кошторис інвестицій (у створення та розвиток матеріально-технічної бази та в асоційовані та інші компанії).

Адміністративні витрати Національного банку (з урахуванням витрат Розрахункового центру) на 2018 – 2019 роки

	План на 2018 рік	Фактичне виконання у 2018 році	Відсоток виконання плану в 2018 році	План на 2019 рік
(у мільйонах гривень)				
Витрати на утримання персоналу	1 577	1 459	93%	1 828
Адміністративно-господарські та інші витрати	1 157	800	69%	1 257
Амортизаційні відрахування	249	237	95%	247
Усього адміністративних витрат	2 983	2 496	84%	3 332
Відрахування до резервів за активами та інші відрахування	1 502	-2 576	-271%	-655
Інвестиції у створення та розвиток матеріально-технічної бази для забезпечення діяльності банку	543	157	29%	784

Наведені дані свідчать про те, що Національний банк працює в межах запланованих адміністративних витрат, забезпечуючи економію ресурсів. Це відповідає меті Національного банку з ощадливого та ефективного користування державними ресурсами у межах сьомої стратегічної цілі — сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк.

Так, за результатами 2018 року було досягнуто економії адміністративних витрат у середньому на 16%. Крім того, відбулось значне розформування

резервів замість запланованого доформування. Це пов'язано головним чином зі зменшенням забезпечень під імовірні майбутні зобов'язання Національного банку за судовими позовами в результаті проведення активної роботи підрозділами Національного банку, відповідальними за роботу з проблемними активами.

Також залишилася неосвоєною більша частина коштів, запланованих під розвиток матеріально-технічної бази Національного банку.

3.2. Нефінансові ресурси

3.2.1. Чисельність персоналу Національного банку України. Винагорода

Станом на 31 грудня 2018 року чисельність персоналу Національного банку становила 4677,5 FTE¹ (на 31 грудня 2017 року – 4943,5 FTE).

Протягом 2018 року чисельність персоналу зменшилася на 266 FTE, або на 5,4%, що зумовлено передаванням функцій забезпечення готівкою регіонів України на обслуговування уповноваженим банкам.

Станом на 31 грудня 2018 року середній вік працівників Національного банку становив 44 роки, середній стаж роботи в Національному банку – 12 років, розподіл персоналу Національного банку за гендерною ознакою такий: у центральному апараті Національного банку – 51,8% жінок, 48,2% чоловіків; на Банкнотно-монетному дворі – 32,6% жінок, 67,4% чоловіків.

Винагорода (оплата праці) працівників Національного банку визначена Положеннями про винагороду (оплату праці), затвердженими Правлінням Національного банку.

Політика винагороди працівників Національного банку:

- націлена на створення умов та стимулювання працівників до якісного виконання, максимальної віддачі в роботі з метою забезпечення досягнення стратегічних цілей, виконання основних завдань і функцій Національного банку, визначених Законом України «Про Національний банк України»;
- встановлює єдині принципи визначення рівня винагороди працівників Національного банку, зокрема, справедливості, прозорості, конкурентоспроможності, гнучкості;
- визначає статистичний показник рівня винагороди на ринку оплати праці, на який орієнтується Національний банк, що не може бути нижчим від показника третього квартиля загального (в тому числі у банківській, фінансовій, ІТ-сферах) ринку оплати праці;
- побудована на основі грейдуювання посад.

Передбачаються такі складові винагороди в Національному банку:

- базова частина, а саме: основна зарплата, що встановлюється у вигляді посадових окладів. Розміри посадових окладів встановлюються в межах вилок грейдів посад, які переглядаються не рідше одного разу на рік;
- змінна частина, а саме: додаткова зарплата, що встановлюється у вигляді надбавок і доплат, премій;

- інші виплати, а саме: матеріальна допомога на лікування працівників та членів їхніх сімей, у разі виходу на пенсію, звільнення з Національного банку.

Детальнішу інформацію щодо витрат на оплату праці працівників Національного банку наведено в примітках 24 та 35 до Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

Навчання персоналу

У 2018 році витрати Національного банку на навчання персоналу становили 5,4 млн грн, з них витрати на навчання за кордоном – 2,3 млн грн (у 2017 році – 5,9 млн грн).

3.2.2. Ефективність управління державним майном

У 2018 та 2017 роках на виконання розпорядчих актів Кабінету Міністрів України, у межах Стратегії управління нерухомим майном Національного банку, відбулося безоплатне передавання об'єктів права державної власності зі сфери управління Національного банку до сфери управління інших органів, уповноважених управляти державним майном.

Результат від передавання активів наведено в примітці 11 Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

На виконання основної функції Національного банку – забезпечення грошового обігу в країні – укладено договори оренди нерухомого майна в містах Чернігові та Херсоні. Триває реалізація спільного проекту щодо впровадження делегованої моделі готівково-грошового обігу в країні з передавання в орендне користування приміщень уповноваженим банкам з метою зберігання запасів готівки Національного банку.

3.2.3. Політика управління заставним майном

Національний банк надає кредити банкам під забезпечення у вигляді цінних паперів, нерухомого майна, майнових прав за кредитними договорами банків, депозитів, інших видів застави.

Детальнішу інформацію щодо видів забезпечення та покриття ними кредитів, наданих банкам, наведено в примітці 28 до Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

Згідно з договорами застави заставне майно залишається в управлінні та зберігається у боржників до часу звернення на нього стягнення з метою погашення заборгованості банку, якщо боржник не виконує свої зобов'язання за кредитним договором.

¹ Показник зайнятості персоналу, укомплектованості штатних одиниць, введених до штату підрозділів (без урахування працівників, які перебувають у відпустках для догляду за дитиною).

Погашення заборгованості за непрацюючими кредитами, наданими банкам, здійснювалося шляхом погашення за рахунок коштів, отриманих від продажу застави, а також за рахунок набуття заставного майна у власність Національного банку.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк здійснює набуття з метою покриття заборгованості Національного банку будь-яких прав та активів за умови їх відчуження в найкоротший строк.

Протягом 2018 року було реалізовано заставного майна в рахунок погашення заборгованості за кредитами неплатоспроможних банків на суму 2 594 млн грн, з них на суму 2 509 млн грн, або 96,7% вартості майна було

проданим без набуття у власність Національного банку, головним чином через Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі – ФГВФО), і лише майна на суму 85 млн грн, або 3,3% вартості було набуто у власність Національного банку за рахунок звернення стягнення на заставне майно (у 2017 році – загалом на 2 129 млн грн, з них переважно через ФГВФО – на 2 072 млн грн, шляхом набуття у власність Національного банку за рахунок звернення стягнення на заставне майно – на 57 млн грн).

Протягом 2018 та 2017 років Національний банк здійснював відчуження в рахунок погашення заборгованості за кредитами та набуття у власність такого виду майна:

	2018 рік			2017 рік		
	Через ФГВФО	Через третіх осіб	Усього	Через ФГВФО	Через третіх осіб	Усього
(у мільйонах гривень)						
Погашення коштами за рахунок продажу застави:						
нерухомого майна	676	6	682	46	7	53
цінних паперів та банківських металів	435		435	726		726
майнових прав за заставленими кредитами	1 392		1 392	1 293		1 293
Усього погашення коштами за рахунок продажу застави	2 503	6	2 509	2 065	7	2 072
Погашення шляхом набуття у власність Національного банку:						
нерухомого майна		85	85		57	57
Усього	2 503	91	2 594	2 065	64	2 129

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк здійснює відчуження майна, набутого у власність у рахунок погашення боргу за наданими банкам кредитами для підтримки ліквідності, у визначеному ним порядку, без погодження з іншими органами державної влади.

Національний банк відчужує набуто майно за найвищою ціною в найкоротші строки шляхом проведення електронних торгів/аукціонів. Електронні торги є пріоритетним способом відчуження набутого майна. Відчуження набутого майна шляхом проведення аукціону здійснюється за умови, якщо це передбачено законодавством України або організатор торгів не має права відчужувати певний вид майна.

На електронні торги/аукціон набуто майно виставляється за ринковою вартістю, визначеною на підставі звіту про оцінку майна, який складається незалежним суб'єктом оціночної діяльності та підлягає обов'язковому рецензуванню.

Проведення електронних торгів/аукціонів передбачає автоматичне покрокове зниження початкової вартості продажу на 10% кожні 14 робочих днів, але не нижче установленної мінімальної вартості продажу. У разі повторного проведення аукціону (за умови визнання

попереднього аукціону таким, що не відбувся) початкову вартість майна може бути зменшено.

Протягом 2018 року Національним банком було оголошено 192 аукціони з продажу об'єктів набутого майна.

Національний банк забезпечує обслуговування набутого майна до часу його відчуження, зокрема його охорону, підключення до електромережі, забезпечення електропостачання, обігрів та іншими комунальними послугами тощо, оплату податків, послуг з оцінки майна та рецензування звітів з оцінки, процедур реалізації майна та оформлення документів. Протягом 2018 року витрати Національного банку, пов'язані з обслуговуванням набутого у власність заставного майна, становили 2,4 млн грн (у 2017 році – 1,5 млн грн).

Станом на 31 грудня 2018 року продано 6 об'єктів загальною вартістю продажу 188,0 млн грн, середня уцінка яких становить 14,7% від вартості, встановленої суб'єктом оціночної діяльності (станом на 31 грудня 2017 року продано 1 об'єкт вартістю 1,9 млн грн без зниження вартості).

3.2.4. Розвиток ІТ-технологій

Система електронних платежів Національного банку (далі – СЕП), як і раніше, виконувала покладені на неї функції загальнодержавної системи електронних міжбанківських розрахунків.

2018 рік був першим повним роком функціонування нового покоління СЕП (СЕП-3), яке характеризувалося переведенням СЕП на нову платформу – промислове середовище серверів застосувань, що істотно підвищило її швидкодію та надійність.

За 2018 рік через СЕП було проведено 357,2 млн платежів (тобто середньоденне завантаження СЕП становило 1,43 млн платежів) на загальну суму понад 25,3 трлн грн. Середній коефіцієнт обігу коштів становив 159%, а в окремі дні перевищував 370%. Таким чином, СЕП виконала на 7% більше платежів, ніж у попередньому році, а за сумами – на 21%, коефіцієнт обігу коштів зріс на 59%.

У межах робіт з проекту “Розвиток платіжної інфраструктури України на базі міжнародного стандарту ISO 20022” як перший етап гармонізації форматів електронних розрахункових документів СЕП із міжнародними стандартами визначено впровадження в СЕП міжнародного стандарту ISO 13616 – номера банківського рахунку IBAN і створення відповідно нового покоління СЕП (шифр СЕП-3.2). Протягом 2018 року розроблено технічне завдання на СЕП-3.2, розроблено та надано учасникам СЕП нові формати обміну інформацією учасників із СЕП, розроблено програмне забезпечення СЕП і забезпечується функціонування стенда СЕП-3.2 для учасників СЕП.

Протягом 2018 року повністю завершено проект “Розвиток системи віртуалізації Національного банку України”, а саме: виконано оновлення програмного забезпечення системи віртуалізації та впроваджено високоступню приватну хмару Національного банку; запроваджено нове серверне обладнання для збільшення обчислювальної потужності системи; впроваджено систему віртуалізації систем збереження даних на базі обладнання IBM SVC та збільшено обсяги систем збереження даних. Отже, впровадження нових інформаційних систем та програмно-технічних комплексів відбувається в оновленому автоматизованому віртуальному середовищі. Для забезпечення безперервності роботи інформаційних систем Національного банку всі критичні ІС розміщено на ресурсах приватної хмари.

У 2018 році розроблено інформаційну систему “Кредитний реєстр Національного банку України”, створену для аналізу стану фінансової системи з метою сприяння фінансовій стабільності.

Протягом 2018 року здійснювалися роботи для забезпечення стабільного функціонування та розвитку

системи САП НБУ, зокрема, щодо доопрацювання та впровадження нових проектів та задач. Так, у 2018 році:

- у САП НБУ запроваджено процес управління закупівельною діяльністю і договірною роботою;
- проведено підготовчі роботи для переходу в 2019 році системи SAP ERP EHP8 на нову платформу S/4HANA;
- здійснювалися роботи в рамках реалізації проекту “Оптимізація процесу обліку та переміщення на прикладі обліку та переміщення комп’ютерної техніки”;
- взято участь у роботах щодо проекту “Програма комплексної автоматизації процесів НБУ на базі рішень SAP”;
- забезпечено дослідно-промислову експлуатацію розробленого програмного забезпечення для кредитів та розроблено відповідну звітність у межах впровадження МСФЗ 9;
- розроблено і введено в промислову експлуатацію програмне забезпечення для впровадження пула активів як застави для кредитів рефінансування та здійснено розробки програмного забезпечення в межах задачі щодо реалізації продажу кредитів співробітників.

Модернізація систем звітності і розвиток відкритих даних

Національний банк завершив останній етап модернізації системи статистичної звітності в межах трирічного проекту “Реінжиніринг процесів збору, обробки та використання банківської звітності та інформації”. Його результатом стало запровадження передових технологій збирання та поширення даних статистичної звітності.

У межах проекту Національний банк остаточно відмовився від збирання звітності на паперових носіях, унормувавши використання електронного підпису, запровадив стандартний формат XML для подачі звітності через веб-портал Національного банку і перейшов до використання відкритих каналів для збирання та поширення даних через API з високим рівнем захисту інформації.

Процес передачі даних суттєво полегшився, адже для цього банки тепер можуть використовувати навіть власне програмне забезпечення. Для зручності установ, що звітують, Національний банк також розробив публічний реєстр показників статистичної звітності на основі моделі даних із публікацією детального опису контрольних елементів, формул розрахунку та необхідних довідників.

У межах проекту Національним банком також розроблено нові Правила організації статистичної звітності (затверджені постановою Правління Національного банку від 13 листопада 2018 року № 120).

Для приведення звітності фінансового сектору до європейських стандартів у 2018 році Національний банк розробив Правила формування та оприлюднення узагальненої фінансової звітності банків відповідно до

таксономії FINREP XBRL. Цей документ формує засади для переходу до подання Національним банком звітності європейським регуляторам.

Національний банк також продовжив модернізацію системи монетарної та фінансової статистики в напрямі міжнародних та європейських стандартів. Зокрема, започатковано використання сучасних концепцій та класифікацій фінансових корпорацій за секторами економіки відповідно до оновленого стандарту Системи національних рахунків, фінансових активів та зобов'язань з урахуванням упровадження МСФЗ 9, кредитів у розрізі суб'єктів малого, середнього та великого підприємництва, цінних паперів у розрізі окремих кодів цінних паперів.

З огляду на суттєві зміни, що відбулися в міграційних потоках, Національний банк удосконалив методику оцінки обсягів приватних переказів та уточнив їхні оцінки за 2015–2017 роки. Використання даних основних країн-партнерів, результатів останнього обстеження Державної служби статистики України (далі – ДССУ) щодо трудової міграції та нових підходів до розрахунку даних щодо окремих країн дало змогу істотно поліпшити оцінки приватних переказів та підвищити достовірність даних платіжного балансу.

3.3. Основні ризики

Профіль ризиків Національного банку

Профіль ризиків Національного банку формують фінансові та нефінансові ризики.

До фінансових ризиків належать ризики Національного банку, що виникають у зв'язку з фінансовими інструментами.

Фінансові ризики Національного банку поділяються на такі групи:

- фінансові ризики, пов'язані з політикою, яку визначає та здійснює Національний банк. До цієї групи, наприклад, належать фінансові ризики, що пов'язані із застосуванням Національним банком стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи, операціями з купівлі-продажу іноземної валюти на умовах "своп", здійсненням валютних інтервенцій, екстреною підтримкою ліквідності банків та викупом державних облігацій;
- фінансові ризики міжнародних (золотовалютних) резервів України;
- інші фінансові ризики.

Кожна група фінансових ризиків включає кілька видів ризиків, які визначаються залежно від факторів, що призводять до прояву відповідних ризиків. Зокрема, Національний банк виділяє ризик ліквідності, кредитні та ринкові ризики.

Модернізація торкнулася також статистики прямих іноземних інвестицій. Так, Національний банк перейняв від ДССУ функцію формування даних прямих іноземних інвестицій банківського сектору і здійснив ретроспективний перегляд даних статистики зовнішнього сектору з урахуванням реінвестованих доходів банків. Застосування нових підходів дало змогу суттєво наблизити вартість прямих інвестицій до ринкових реалій та зменшити розбіжності в даних Національного банку та ДССУ.

Набуло подальшого розвитку поширення показників монетарної та фінансової статистики, статистики зовнішнього сектору на веб-сайті Національного банку в машиночитаному вигляді через API у форматах XML та JSON. Для забезпечення принципу відкритості започатковано поширення нових наборів даних за показниками балансових звітів та оглядів фінансових корпорацій, а також широкого спектра даних за показниками діяльності банків як в агрегованому вигляді, так і в розрізі банків. Розширено перелік публічної інформації про зовнішній борг України, зокрема розпочато щоквартальну публікацію інформації про планові платежі за зовнішнім боргом, що покликано допомогти проведенню детальнішого аналізу потенційних ризиків ліквідності і платоспроможності економіки країни.

До нефінансових ризиків належать ризики Національного банку, що виникають у зв'язку з факторами ризиків нефінансового походження.

Нефінансові ризики Національного банку включають такі види ризиків:

операційний ризик – потенційна загроза прямих або опосередкованих втрат, що виникає внаслідок невідповідності або невиконання процесів, неправильних дій працівників Національного банку або внутрішніх систем, або через зовнішні події;

комплаєнс-ризик – ризик застосування до Національного банку санкцій, отримання фінансових збитків або втрат репутації внаслідок невиконання Національним банком, його працівниками вимог законодавства України, нормативно-правових актів, розпорядчих актів Національного банку, в тому числі правил етичної поведінки, правил запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;

стратегічний ризик – імовірність недосягнення стратегічних цілей або неефективного виконання функцій Національного банку внаслідок неправильних стратегічних управлінських рішень та неадекватного реагування на зміни в зовнішньому середовищі Національного банку.

Національний банк враховує потенційний вплив реалізації фінансових та нефінансових ризиків на свою репутацію під час управління цими ризиками, але не виділяє окремо ризик репутації.

Політику управління окремими видами ризиків Національного банку, рівень толерантності до них та ризик-апетит визначено розпорядчими актами Національного банку з питань управління ризиками. Діяльність підрозділів Національного банку здійснюється в межах визначеного ризик-апетиту.

Суттєвих змін у профілі ризиків Національного банку за 2018 рік не відбулося.

Процес управління ризиками

Правління Національного банку забезпечує організацію процесу і системи управління ризиками таким чином, щоб вони відповідали функціям, особливостям, ролі Національного банку як центрального банку України та особливого центрального органу державного управління, який визначає грошово-кредитну політику України.

Система управління ризиками Національного банку зосереджена на підтримці його інституційної спроможності та незалежності шляхом захисту активів, капіталу та репутації Національного банку, а також на підтримці рівня довіри до Національного банку та до політики, яку він визначає та здійснює.

Система управління ризиками Національного банку ґрунтується на комплексному управлінні ризиками Національного банку як систематичному та безперервному процесі, який здійснюється Правлінням та працівниками Національного банку, починаючи від розроблення стратегії Національного банку, та охоплює всю його діяльність.

Процес управління ризиками Національного банку є безперервним, складовою частиною управління Національним банком на всіх організаційних рівнях, вбудованою в корпоративну культуру і щоденну діяльність Національного банку. Цей процес спрямований на виявлення подій, які можуть негативно вплинути на діяльність Національного банку, управління ризиками, пов'язаними з цими подіями, у межах установленого ризик-апетиту для забезпечення виконання Національним банком його функцій та досягнення поставлених перед ним цілей.

Політика управління фінансовими ризиками Національного банку поширюється на всі активи та зобов'язання Національного банку (як балансові, так і позабалансові).

Інформація про етапи процесів управління фінансовими ризиками, заходи, яких Національний банк уживає у відповідь на фінансові ризики, та їх детальну оцінку наведено в примітках 26–31 Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

Політика управління операційними ризиками Національного банку поширюється на всі процеси та проекти Національного банку.

Процес управління операційними ризиками включає такі етапи:

- попередження операційних ризиків;
- ідентифікація операційних ризиків;
- оцінювання (вимірювання) та аналіз операційних ризиків;
- моніторинг операційних ризиків та звітність;
- розроблення заходів управління операційними ризиками;
- реалізація (застосування) розроблених заходів щодо управління операційними ризиками;
- оцінка результатів реалізації (застосування) та контроль за розробленими заходами з управління операційними ризиками.

З метою підвищення культури управління операційними ризиками, поглиблення обізнаності керівників та працівників Національного банку проводяться регулярні навчальні заходи.

Система внутрішнього контролю

У Національному банку на виконання комплексної програми розвитку Національного банку до 2020 року в межах проекту “Впровадження системи внутрішнього контролю” впроваджується єдиний та структурований підхід і вимоги щодо здійснення внутрішнього контролю з метою забезпечення ефективного виконання функцій Національного банку, стабільної та безперервної його діяльності, взаємодії підрозділів Національного банку на всіх організаційних рівнях і впровадження корпоративної культури щодо організації та розвитку системи внутрішнього контролю Національного банку.

Управління безперервністю діяльності

З метою управління безперервністю діяльності Національного банку:

- проводиться тестування та налаштування резервних робочих місць працівників у межах реалізації Загального плану забезпечення безперервної діяльності Національного банку та Плану відновлення ІТ-ресурсів після збоїв;
- проводиться щорічна процедура аналізу впливу негативних факторів на процеси Національного банку та безперервну роботу його підрозділів;
- оновлюються плани із забезпечення безперервної діяльності Національного банку;
- проводиться щорічне навчання для ключових працівників Національного банку, які забезпечують функціонування “критичних” процесів та ІТ-ресурсів, систем інженерної інфраструктури.

3.4. Відносини Національного банку України із зацікавленими сторонами

Національний банк є учасником фінансової екосистеми, і його спроможність втілювати стратегічні цілі в багатьох випадках безпосередньо залежить також від дій інших її учасників. Національний банк не має можливості директивно залучати інших стейкхолдерів до виконання своїх цілей. Водночас цілі Національного банку спрямовані не лише на виконання передбаченого законом мандата, але є передумовою добробуту всіх учасників економічних відносин в Україні, їх досягнення є взаємовигідним та потрібним в історичній перспективі для держави. Національний банк відкритий до конструктивної співпраці з усіма стейкхолдерами – клієнтами Національного банку та закликає разом працювати над розвитком економіки та фінансової системи України.

Щоб належно виконувати свої функції, Національний банк має ефективно взаємодіяти з усіма групами учасників фінансової екосистеми, враховуючи їхні потреби та інтереси. Національний банк виділяє шість клієнтських груп учасників фінансової екосистеми відповідно до їхньої ролі в ній:

- експерти;
- суб'єкти економічної та фінансової державної політики;
- суб'єкти фінансової діяльності;
- суб'єкти економічної діяльності;
- держава як постачальник послуг;
- громадяни України.

Національний банк взаємодіє з усіма клієнтськими групами. Шість із семи стратегічних цілей Національного банку спрямовані на задоволення потреб клієнтів.

Національний банк надає клієнтам такі продукти:

експертам – аналітичні звіти, платформу для дискусій;

суб'єктам економічної та фінансової державної політики – нормотворчі пропозиції, роз'яснення регуляторних актів та очікуваних результатів від їх упровадження, аналітику;

суб'єктам фінансової діяльності – методологію, нагляд, механізми підтримки, облікову ставку та інші монетарні інструменти, інфраструктурні рішення;

суб'єктам економічної діяльності – правила з використання фінансових інструментів, облікову ставку як інструмент управління вартістю кредитних ресурсів, валютне регулювання;

державі як постачальнику послуг – аналітичну звітність, інфраструктуру для розрахунків, фінансовий моніторинг, програми з підвищення фінансової грамотності населення;

громадянам України – інфраструктуру для розрахунків, функцію захисту прав споживачів фінансових послуг, готівкову гривню.

Національний банк у 2018 році в процесі виконання своїх функцій плідно співпрацював з державними органами та міжнародними організаціями.

3.4.1. Співпраця з державними органами України

Рада з фінансової стабільності

З метою забезпечення своєчасного виявлення і мінімізації ризиків, що загрожують стабільності банківської та фінансової системи України, на виконання Указу Президента України з 2015 року діє Рада з фінансової стабільності.

Основними завданнями Ради з фінансової стабільності є обмін даними, виявлення та моніторинг системних ризиків, розроблення рекомендацій для усунення або зменшення впливу системних ризиків на фінансову систему України, узгодження упереджувальних заходів та заходів швидкого реагування в умовах нестабільності, узгодження системи внутрішніх і зовнішніх комунікацій під час виникнення кризових ситуацій у фінансовій системі України. Рішення Ради мають рекомендаційний характер.

Співголовами Ради з фінансової стабільності є:

Яків Смолій – Голова Національного банку України;

Оксана Маркарова – Міністр фінансів України.

Членами Ради з фінансової стабільності також є:

Тимур Хромаєв – Голова Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку;

Ігор Пашко – Голова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

Костянтин Ворушилін – директор-розпорядник Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

Катерина Рожкова – перший заступник Голови Національного банку;

Юрій Гелетій – заступник Міністра фінансів України з питань європейської інтеграції.

У 2018 році відбулося три засідання Ради з фінансової стабільності.

У липні 2018 року рішенням Ради з фінансової стабільності був створений Комітет (робоча група) з врегулювання непрацюючих кредитів державних банків. Основними завданнями зазначеного комітету є розроблення та надання рекомендацій органам управління державних банків щодо роботи з

непрацюючими кредитами. Його перше засідання відбулося в жовтні 2018 року.

Співпраця з державними органами в межах реформи фінансового сектору

З метою досягнення стійкого розвитку фінансового сектору Національний банк разом з іншими регуляторами фінансового сектору з 2015 року втілює Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року (далі – Комплексна програма), яка охоплює весь фінансовий ринок, об'єднує та синхронізує дії регуляторів та учасників ринку. Реалізація значної частини заходів Комплексної програми потребує міжвідомчої координації.

Крім команди проектних менеджерів фінансових регуляторів, реалізовувати Комплексну програму допомагає зовнішній проектний офіс із 12 проектних менеджерів та аналітиків за підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку (далі – ЄБРР). Їхня робота спрямовується на втілення проектів, що мають міжвідомчий характер.

Національний банк як драйвер реформ у фінансовому секторі активно співпрацював з Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, ФГВФО, Комітетом з питань фінансової політики та банківської діяльності Верховної Ради України, Кабінетом Міністрів України, міністерствами, державними установами, представниками професійних організацій та бізнесу, експертами, забезпечуючи всебічний розгляд пріоритетних питань основними стейкхолдерами для пошуку оптимальних рішень. У межах координації з урядом щодо проведення реформ частина заходів Комплексної програми була включена до Плану пріоритетних дій Уряду України на 2018 та 2019 роки.

Впровадження законодавчих змін у фінансовому секторі потребує співпраці Національного банку з Верховною Радою України. Минулого року Національний банк дотримувався активної позиції з удосконалення законодавства, вів плідну роботу з Комітетом з фінансової політики і банківської діяльності Верховної Ради України. У 2018 році Верховна Рада України підтримала реалізацію реформ у банківському секторі, прийнявши п'ять першочергових законодавчих актів: про кредитний реєстр Національного банку, кодекс з процедур банкрутства, валюту і валютні операції, захист прав кредиторів, удосконалення функціонування фінансового сектору. Крім співпраці в законотворчій площині, Національний банк здійснює постійний обмін інформацією з Верховною Радою України.

У 2018 році Національний банк взаємодіяв з Національною радою реформ (далі – НРР). У березні 2018 року Голова Національного банку презентував проект комплексного Закону України “Про валюту і валютні операції” на засіданні НРР. У результаті проект

зазначеного закону був підтриманий НРР, поданий Президентом України до Верховної Ради України як першочерговий та прийнятий Верховною Радою України у червні 2018 року.

3.4.2. Взаємодія з міжнародними партнерами

Національний банк продовжує інтеграцію до світової фінансової системи, розвиваючи взаємодію з міжнародними партнерами та підтримуючи глобальні ініціативи з регулювання банківської системи. Цим Національний банк демонструє партнерство, відкритість для співробітництва та розвитку багатосторонніх і двосторонніх відносин.

У межах взаємодії з МВФ Національний банк успішно виконав заходи, передбачені діючою у 2018 році програмою кредитування МВФ за Механізмом розширеного фінансування. Національний банк також взяв участь у переговорах щодо нової програми “Стенд-бай” із загальним фінансуванням близько 3,9 млрд дол. США, яка була затверджена Виконавчою радою МВФ 18 грудня 2018 року. Перший транш у розмірі 1,4 млрд дол. США за новою програмою отримано 20 грудня 2018 року та спрямовано на поповнення міжнародних резервів. Крім того, Національний банк взяв участь у фінальній стадії переговорів зі Світовим банком за проектом “Гарантія на підтримку державної політики у сфері економічного зростання та фіскально стійких послуг” на суму 750 млн дол. США. У результаті досягнутих домовленостей у грудні 2018 року Міністерство фінансів України залучило кредитні кошти обсягом 349,3 млн євро під частину гарантії для фінансування загального фонду Державного бюджету України.

Національний банк долучався до процесу залучення Україною IV Програми макрофінансової допомоги ЄС загальним обсягом 1 млрд євро. Кошти першого траншу цієї програми в розмірі 500 млн євро надійшли до України в грудні 2018 року для поліпшення платіжного балансу країни, забезпечення бюджетних потреб та підсилення позиції України за валютними резервами.

Крім того, Національний банк традиційно представляв Україну в органах управління міжнародних фінансових організацій. Протягом року представники Національного банку взяли участь у Весняних та Щорічних зборах МВФ та Групи Світового банку, щорічних зборах ЄБРР, Чорноморського банку торгівлі та розвитку, Банку міжнародних розрахунків.

Національний банк поглибив технічне співробітництво з міжнародними організаціями та об'єднаннями в межах діючих проектів технічної допомоги. Воно спрямоване на успішне впровадження Національним банком реформи фінансового сектору. Таку підтримку Національний банк протягом 2018 року отримав від таких основних міжнародних донорів: ЄС, МВФ, Групи Світового банку, ЄБРР, Агентства США з міжнародного розвитку (USAID).

Так, міжнародні донори допомагають Національному банку втілювати 37 із 42 проєктів Комплексної програми.

Національний банк плідно співпрацює із центральними банками інших країн у межах технічної допомоги у сфері монетарної політики, комунікацій та фінансової грамотності, платіжних систем, фінансової стабільності та ринкових операцій.

Крім того, протягом року Національний банк провів низку міжнародних круглих столів, профільних семінарів та двосторонніх експертних заходів і зустрічей для центральних банків інших країн, під час яких учасники обмінювалися інформацією про основні досягнення та виклики, які стоять перед їхніми інституціями на різних напрямках. На подібних заходах Національний банк ділиться своїм досвідом щодо втілення безпрецедентної реформи банківського сектору та внутрішньої організаційної трансформації.

Досягнення Національного банку неодноразово визнавалися ЄС, МВФ, Світовим банком, іншими міжнародними організаціями та об'єднаннями, а також центральними банками інших країн. Серед основних партнерів у 2018 році, з якими Національний банк обмінювався професійними напрацюваннями та досвідом, варто відзначити центральні банки Туреччини, Польщі, Швеції, Литви, Білорусі.

Саме з огляду на комплексність та масштабність змін, реалізованих Національним банком, кількість запитів про надання технічної та експертної допомоги іншим центральним банкам зростає. Тож відтепер Національний банк є затребуваним з погляду надання технічної допомоги іншим центральним банкам. Провідні експерти українського центрального банку також залучаються до участі в технічних місіях міжнародних фінансових організацій, зокрема МВФ та ЄБРР.

Передбачуваний для іноземних інвесторів регулятор

Національний банк протягом 2018 року провів низку зустрічей із приватними та інституційними інвесторами як в Україні, так і за кордоном. Для підвищення рівня обізнаності щодо інвестиційного клімату в Україні Національний банк долучався до круглих столів з представниками бізнес-спільноти, що відбулися у Канаді, Великобританії, США, Швейцарії.

Традиційно Національний банк брав участь у Щорічній інвестиційній конференції Dragon Capital, яка є місцем зустрічі урядовців та представників українського та зарубіжного бізнесу. У березні 2018 року український центральний банк також презентував досягнення у галузях внутрішньої трансформації та реформування українського банківського ринку в школах права Гарвардського та Єльського університетів.

Європейська інтеграція

У 2018 році Національний банк забезпечив реалізацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Основні зусилля Національного банку зосередилися на роботі з наближення національного законодавства до права ЄС у сфері банківського регулювання та нагляду, лібералізації ринку капіталу, функціонування платіжних систем.

Національний банк разом з іншими органами державного управління розпочав роботу над новим напрямом європейської інтеграції – інтеграцією до Єдиного цифрового ринку ЄС. Це передбачає:

- спрощення онлайн-доступу до товарів і послуг;
- створення сприятливих умов для розвитку цифрових мереж;
- сприяння зростанню цифрової економіки.

Для поступової лібералізації руху капіталу в 2018 році Національний банк розробив нове валютне законодавство, яке уможливило довгоочікуваний перехід до нової, прозорої моделі валютного регулювання.

У 2018 році Національний банк також долучався до підготовки законодавчих пропозицій та ініціатив у сфері:

- боротьби з відмиванням грошей;
- захисту прав споживачів фінансових послуг;
- протидії розмиванню бази оподаткування;
- обліку та аудиту;
- корпоративного управління.

Протягом 2018 року Національний банк також брав участь у засіданнях двосторонніх органів асоціації Україна – ЄС.

Частина 4. Огляд ключових показників

Національний банк складає фінансову звітність з використанням принципів та підходів Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) з 1998 року, а в повній відповідності до МСФЗ – починаючи з 2012 року.

Фінансова звітність Національного банку – консолідована фінансова звітність, яка включає активи, зобов'язання та результати діяльності Національного банку, його дочірньої компанії та результати діяльності асоційованих компаній відповідно до частки володіння.

Станом на кінець 2018 року валюта балансу Національного банку зросла на 2% та сягнула 1 049 млрд грн.

Протягом 2018 року Національний банк продовжував виконувати свої функції як центрального банку країни, що формує відповідний профіль активів, зобов'язань та власного капіталу.

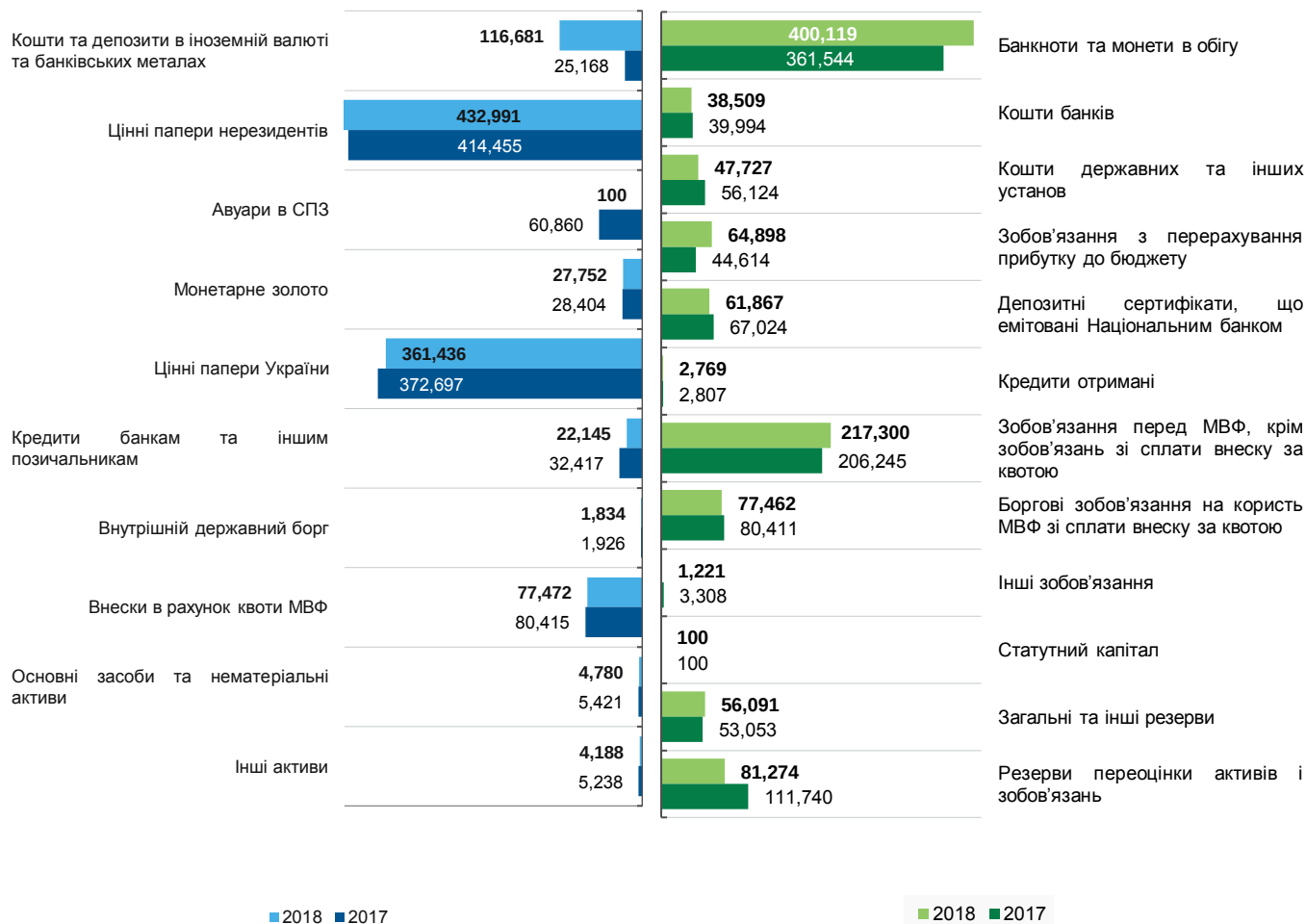
Основними статтями активів Національного банку є:

- цінні папери нерезидентів;
- цінні папери України;
- кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах.

Основними статтями зобов'язань Національного банку є:

- банкноти та монети в обігу;
- зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою;
- боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою;
- кошти банків, державних та інших установ;
- зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України;
- депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком.

Графік 1. Склад та динаміка активів і пасивів Національного банку у 2017–2018 роках, млн грн

Упродовж 2018 року в активах і зобов'язаннях Національного банку відбулись такі зміни.

Зросли міжнародні резерви, що є результатом активної політики Національного банку з їх нарощення.

Загалом міжнародні резерви зросли на 10,6% – з 18,8 млрд дол. США на кінець 2017 року до 20,8 млрд дол. США станом на кінець 2018 року. У 2018 році, на відміну від попередніх років, зростання міжнародних резервів зумовлене виключно абсолютним приростом обсягів, оскільки станом на кінець року курс гривні до іноземних валют зміцнився вперше за низку років. Таке зростання відбулося за рахунок купівлі валютних коштів на міжбанківському валютному ринку України та залучення валютних коштів у межах програм фінансування від МВФ та міжнародних фінансових установ.

Зростання міжнародних резервів сприяло збільшенню у 4,6 раза обсягів коштів та депозитів в іноземній валюті та банківських металах. Крім того, зріс на 4,5% обсяг портфеля цінних паперів нерезидентів. Однак авуари в спеціальних правах запозичення становлять незначну частку в міжнародних резервах внаслідок майже повного їх використання у зв'язку з погашенням зобов'язань перед МВФ та сплатою процентів за користування позицією МВФ.

Водночас зростання міжнародних резервів за рахунок отримання у 2018 році коштів за програмою “Стенд-бай” вплинуло на зростання боргових зобов'язань Національного банку на користь МВФ за купівлею спеціальних прав запозичень (кредити, отримані від МВФ) на 5,4%, сягнувши 217 млрд грн (еквівалент 7,8 млрд дол. США).

Основна стаття активів Національного банку, номінованих у національній валюті, – цінні папери України, портфель яких у 2018 році зменшився на 11,3 млрд грн, або на 3,0%, та становив 361 млрд грн. У зв'язку з цим, а також з огляду на зростання обсягів активів, що формують міжнародні резерви, частка цінних паперів України у валюті балансу знизилася та становила

34,4% у 2018 році порівняно з 36,3% у 2017 році. 99,8% усіх цінних паперів України становлять цінні папери, що утримуються з метою отримання грошових потоків згідно з умовами випуску та обліковуються за амортизованою собівартістю.

Кредитний портфель Національного банку зменшився на 31,7% головним чином за рахунок обсягів. Так, валова балансова вартість кредитів (власне заборгованість) зменшилася майже на 12 млрд грн – до 63 млрд грн. Разом з тим зменшилася і сума очікуваних кредитних збитків (сформованих резервів) за кредитами – на 1,7 млрд грн. У зв'язку з поліпшенням макроекономічної ситуації та зменшенням потреби в кредитуванні для підтримання ліквідності відбулося повернення кредитів банками, що працюють на ринку після очищення банківської системи. З огляду на зазначене майже вся заборгованість, що залишилася непогашеною станом на кінець 2018 року, є проблемною та пов'язана з банками, що виводяться з ринку.

Основні зміни в розділі зобов'язань Національного банку, крім зобов'язань перед МВФ, відбулися за статтями:

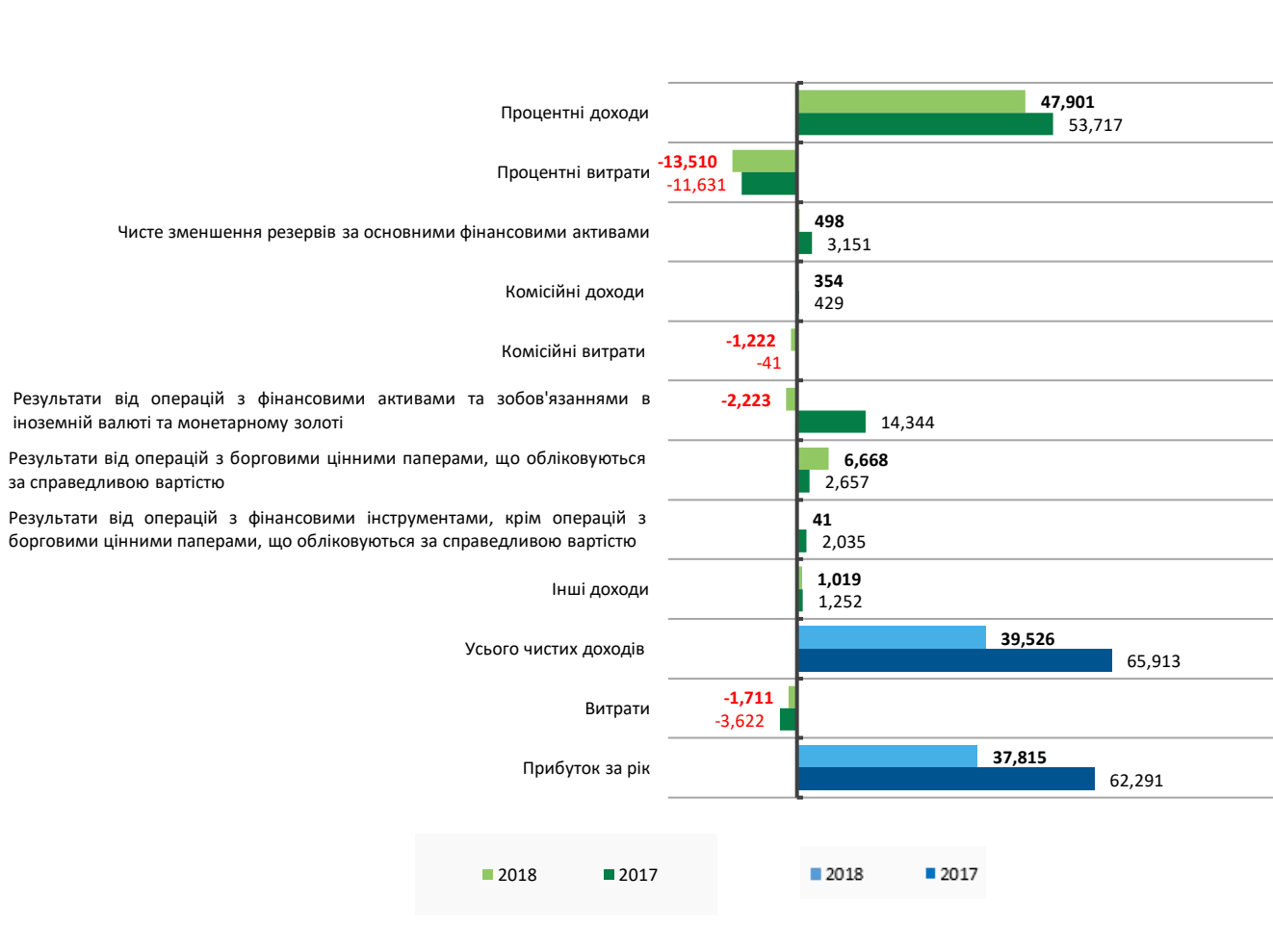
збільшення банкнот та монет в обігу – на 11%;
збільшення зобов'язань з перерахування прибутку до бюджету – на 45,5%;
зменшення обсягів коштів державних та інших установ – на 15%;
зменшення депозитних сертифікатів, що емітовані Національним банком, – на 8%.

Фінансові результати

Основними чинниками впливу на прибуток Національного банку є процентні доходи та курсові різниці – результати переоцінки монетарних активів і зобов'язань у зв'язку зі зміною офіційного валютного курсу.

Сума процентних доходів, основним джерелом яких є цінні папери України та кредити, надані банкам, порівняно з 2017 роком зменшилася та становила 47,9 млрд грн за одночасного зменшення обсягів відповідних активів.

Графік 2. Склад та динаміка фінансових результатів Національного банку у 2017–2018 роках, млн грн

Сума процентних витрат збільшилася на 16% та становила в 2018 році 13,5 млрд грн передусім за рахунок:

збільшення витрат за депозитними сертифікатами Національного банку, що пов'язане із підвищенням середньозважених процентних ставок з 13,40% у 2017 році до 17,03% у 2018 році;

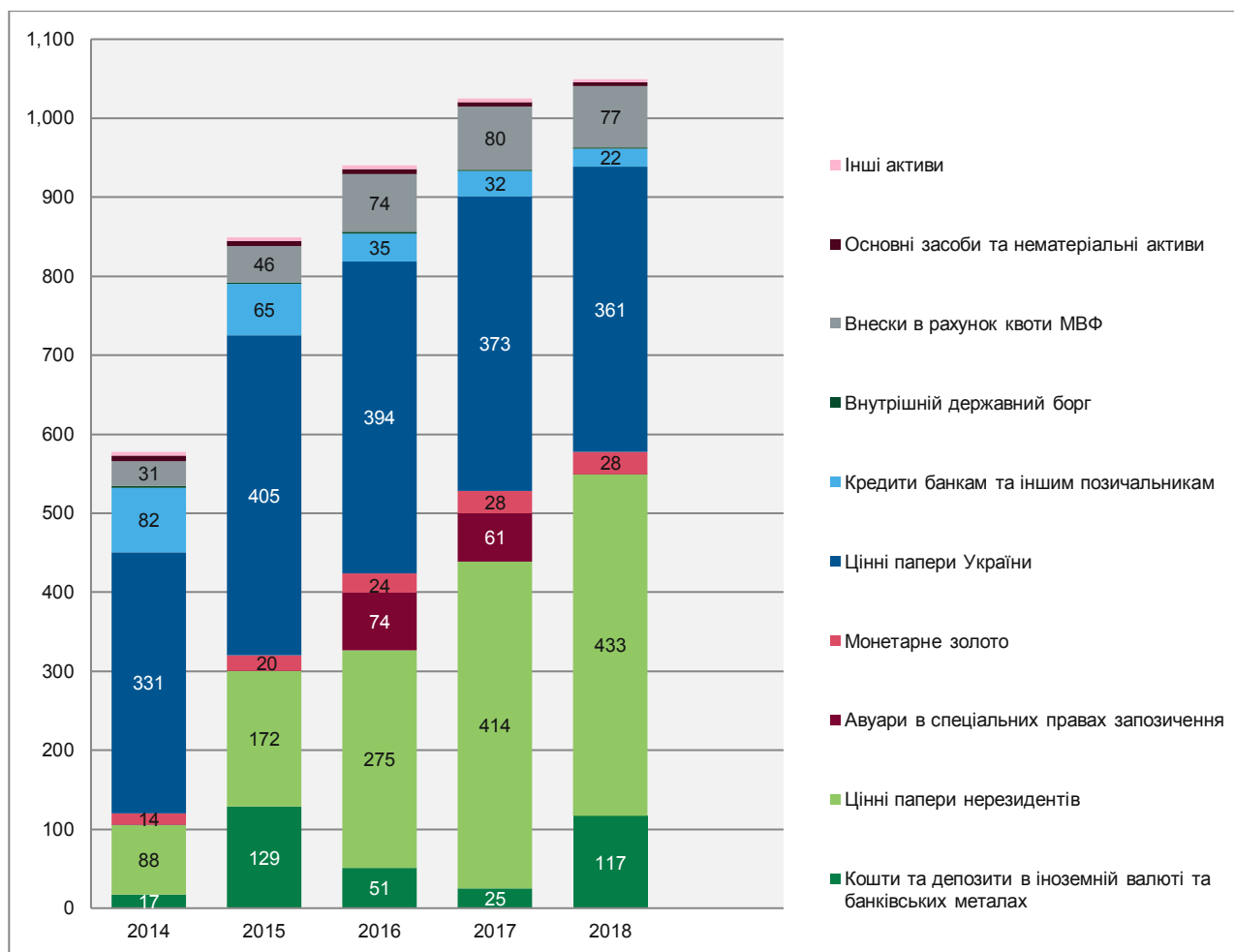
збільшення зобов'язань перед МВФ, за якими сплачуються проценти.

У 2018 році збереглося, хоча й значно уповільнилося, вивільнення Національним банком резервів під знецінення кредитів, наданих банкам. Загалом сума зменшення витрат, пов'язаних зі зменшенням/відновленням корисності за основними фінансовими активами, становить 498 млн грн (у 2017 році – 3 151 млн грн).

У цілому сума чистих процентних доходів (з урахуванням вивільнення резервів під знецінення) становила у 2018 році 34,9 млрд грн, що на 23% нижче, ніж у 2017 році.

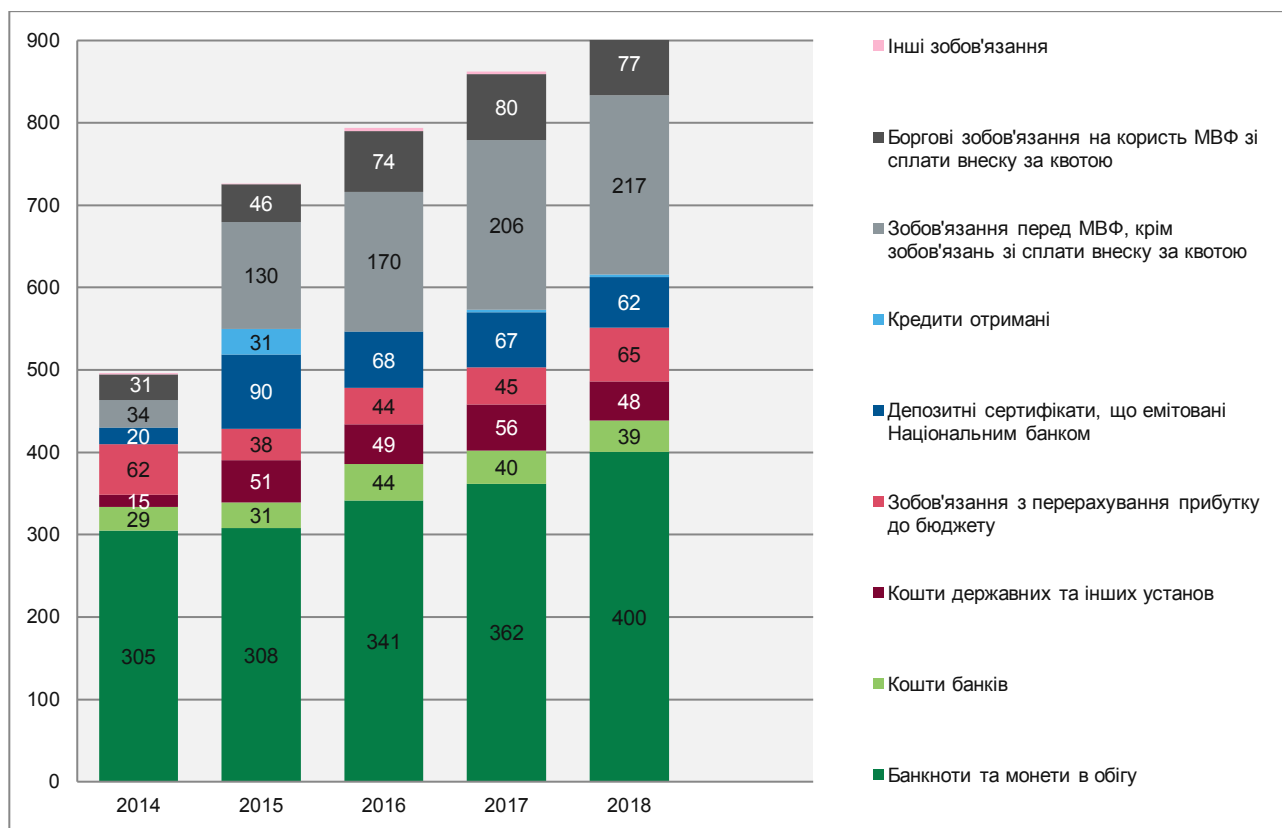
Традиційно зміни валютних курсів суттєво впливають на результати діяльності Національного банку після запровадження режиму гнучкого обмінного курсу. Зокрема, у 2018 році результат від зміни валютних курсів уперше з 2013 року став негативним та становив 2,2 млрд грн (загальна сума прибутку за рік – 37,8 млрд грн). Це пов'язано зі зміцненням курсу гривні до іноземних валют.

Витрати Національного банку зменшилися з 3 622 млн грн (у 2017 році) до 1 711 млн грн (у 2018 році) головним чином за рахунок розформування забезпечення за юридичними зобов'язаннями (внаслідок минулих подій), зокрема за судовими позовами, врегулювання яких з високим ступенем імовірності (більшою мірою очікується негативний розвиток подій, ніж позитивний) мало призвести до вибуття ресурсів, що містять економічні вигоди.

Графік 3. Структура та динаміка активів Національного банку за 2014–2018 роки, млрд грн

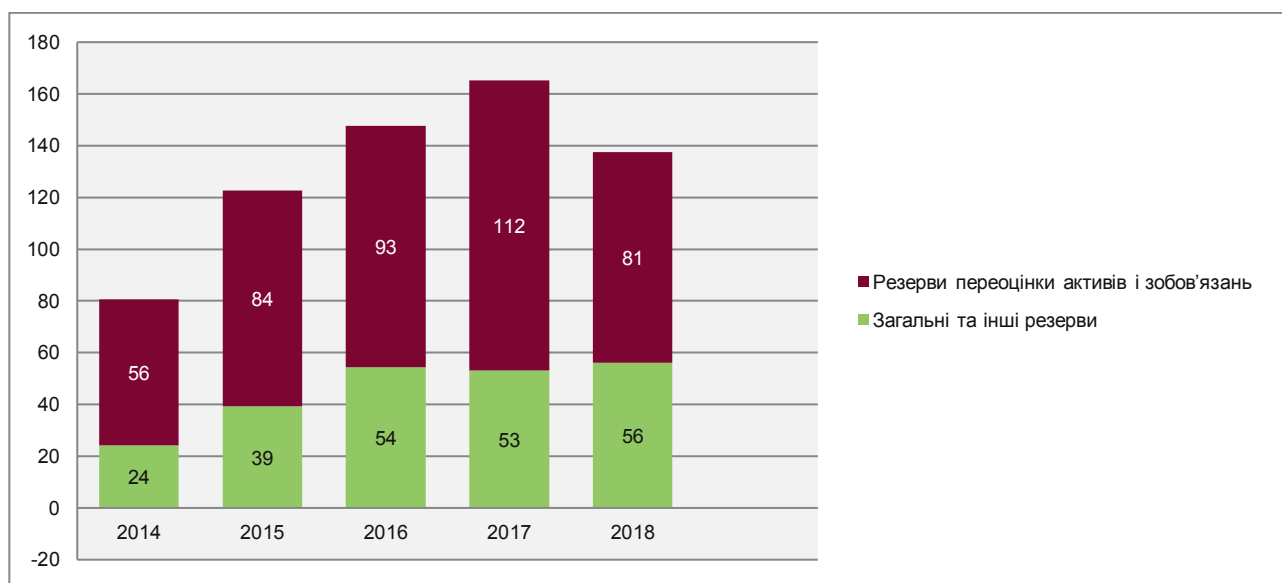
Загалом структура активів за останні п'ять років змінювалася щодо нарощення міжнародних резервів, зменшення портфеля кредитів банкам, а також змін у

портфелі цінних паперів України, який представлений переважно державними облігаціями.

Графік 4. Структура та динаміка зобов'язань Національного банку України за 2014–2018 роки, млрд грн

У частині зобов'язань Національного банку спостерігається їх диверсифікація, пов'язана з традиційною наявністю основного, специфічного для центрального банку як емісійного центру країни, виду зобов'язань – банкноти і монети в обігу.

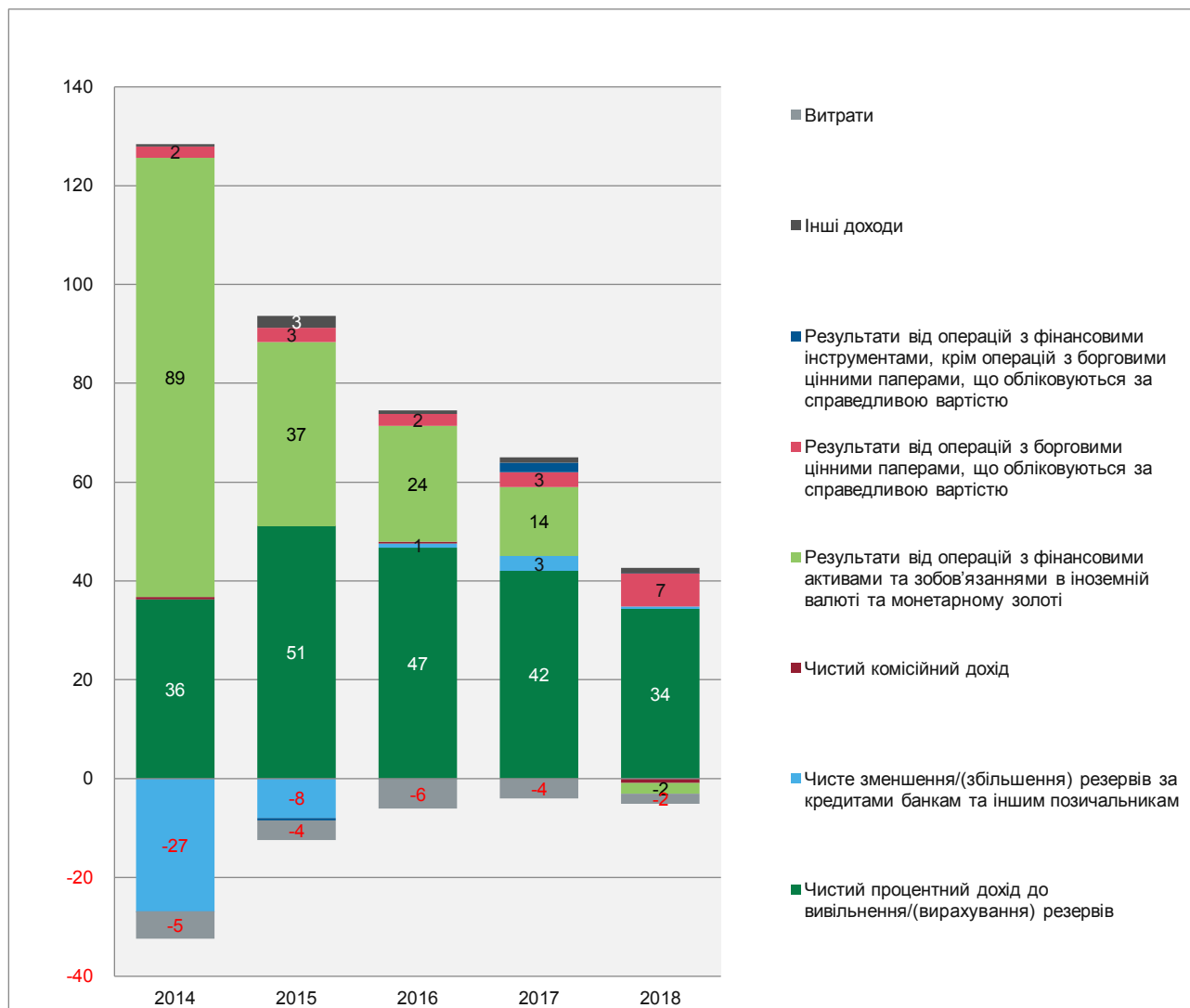
В останні роки спостерігається значне нарощення зовнішніх запозичень, насамперед зобов'язань перед МВФ. Суттєву частину зобов'язань Національного банку становлять депозитні сертифікати, емітовані Національним банком, та зобов'язання з перерахування частини прибутку до Державного бюджету України.

Графік 5. Структура та динаміка власного капіталу Національного банку за 2014–2018 роки, млрд грн

Власний капітал Національного банку, що являє собою залишкову вартість активів після вирахування всіх зобов'язань, формується переважно не за рахунок внесків держави. Він складається з відкладених нереалізованих результатів переоцінки активів і

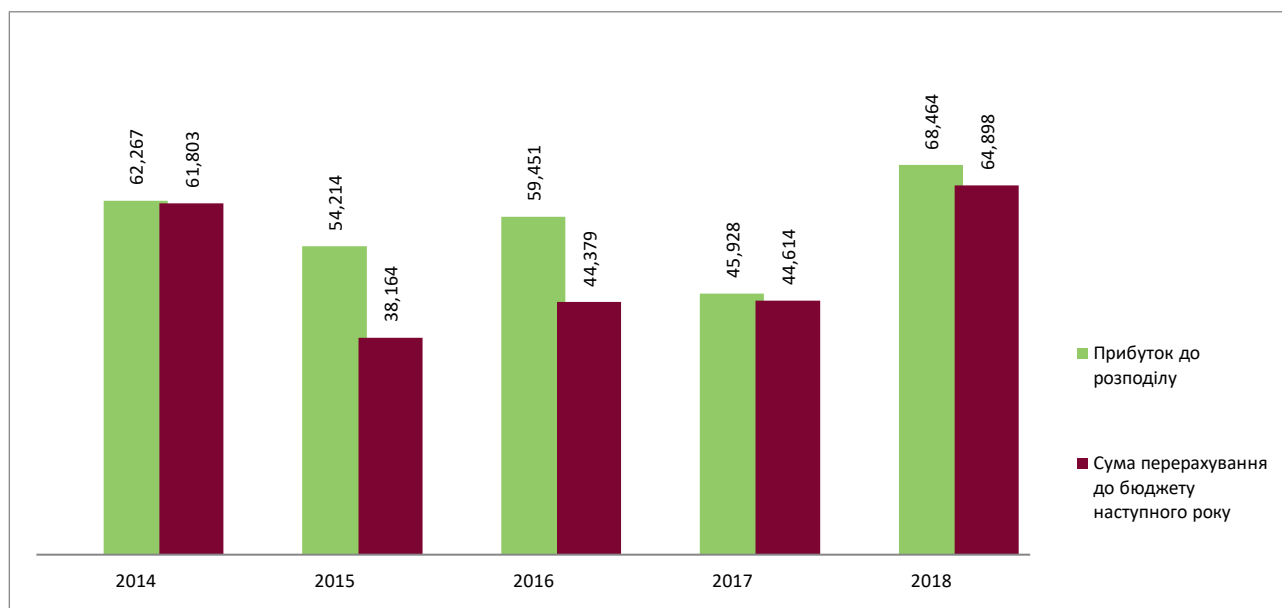
зобов'язань Національного банку, у тому числі в результаті змін валютного курсу, та частини прибутку, залишеної в Національному банку відповідно до законодавства як резерви.

Графік 6. Структура та динаміка доходів і витрат Національного банку України за 2014–2018 роки, млрд грн

У структурі фінансових результатів Національного банку традиційно ключовою статтею є чистий процентний дохід. Суттєвий вплив на фінансовий результат чинить також результат зміни валютних курсів у зв'язку з дією режиму гнучкого валютного курсу та значною часткою валютних

статей в балансі Національного банку. Однак частка результату від зміни валютних курсів у загальному прибутку Національного банку поступово зменшилася з огляду на стабілізацію курсу гривні до іноземних валют.

Графік 7. Перерахування Національним банком коштів до Державного бюджету України за 2014–2018 роки, млн грн**Розрахунки з Державним бюджетом**

У 2018 році сума перерахувань до Державного бюджету України становила 44,6 млрд грн, а станом на 31 грудня 2018 року визнане зобов'язання зі сплати частини прибутку до Державного бюджету України в 2019 році в сумі 64,9 млрд грн.

Решта прибутку Національного банку, що передбачена для розподілу, в сумі 3,6 млрд грн спрямовується на формування загальних резервів Національного банку після затвердження річної фінансової звітності Радою Національного банку.

Прибуток до розподілу Національного банку за 2018 рік, а також визнані зобов'язання перед Державним бюджетом

України включають коригування прибутків минулих років у сумі 22 млрд грн у зв'язку з ретроспективним застосуванням змін облікової політики Національного банку та впровадженням нового Порядку визначення нереалізованих і реалізованих результатів переоцінки.

Детальна інформація щодо змін облікової політики міститься в примітці 2, щодо визначення прибутку до розподілу, зобов'язань з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України та формування загальних резервів Національного банку – в примітці 19 до Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

Частина 5. Сталий розвиток

5.1. Основні досягнення

Досягнення стратегічних планів розвитку в 2018 році
Національний банк провів 2018 рік, спрямовуючи свою діяльність на забезпечення цінової та фінансової стабільності і втілення довгоочікуваних реформ для розвитку фінансового сектору. Завдяки цьому минулий рік позначився багатьма максимумами та рекордами.

Максимальне економічне зростання за сім років. Мінімальна інфляція за п'ять років. Найбільший обсяг міжнародних резервів за п'ять років. Банківська система не лише стійка, докапіталізована і прозора, а й вперше за п'ять років – прибуткова. Українці дедалі більше при звичаються до безготівкових платежів – 4 з 10 гривень, які є на платіжних картках, витрачаються cashless (безготівково).

Україна отримала нову програму співпраці з МВФ, яка є фундаментом для подальшого зміцнення макрофінансової стабільності. Вона не лише допоможе Україні без суттєвих втрат пережити роки значного боргового навантаження, але й окреслює головні цілі та напрями державної політики і в такий спосіб знижує рівень невизначеності для бізнесу та учасників фінансових ринків у рік виборів.

Пріоритети Національного банку на шляху до таких результатів визначила Стратегія Національного банку. Саме діяльність Національного банку, спрямована на реалізацію цих стратегічних цілей, дала можливість досягти вітшних максимумів і рекордів за підсумками 2018 року.

Основні досягнення

Низька та стабільна інфляція:

- інфляція знизилася з 13,7% у 2017 році до 9,8% у 2018 році – п'ятирічного мінімуму;
- вперше ціль Національного банку щодо інфляції передбачено як одну з цілей програми співпраці України з МВФ;
- осучаснено підходи до проведення інтервенцій на міжбанківському валютному ринку;
- більша прозорість у монетарній політиці: розпочато публікацію “Підсумків дискусії членів Комітету з монетарної політики щодо рівня облікової ставки”.

Стабільна, прозора та ефективна банківська система:

- розпочато перехід до міжнародних нормативів для банків на основі Basel III;
- запроваджено ризик-орієнтований банківський нагляд (SREP);
- започатковано регулярне щорічне оцінювання стійкості банків;

- збільшено прозорість, підвищено стандарти розкриття інформації банками;
- закладено стратегічні основи для макропруденційної політики Національного банку;
- врегульовано питання безпеки інформації та кіберзахисту банків;
- удосконалено підходи до організації корпоративного управління в банках України;
- здійснено комплексний перегляд процесів ліцензування банків;
- запроваджено нові стандарти організації системи управління ризиками в банках України та банківських групах.

Відновлення кредитування:

- посилено захист прав кредиторів;
- розпочато роботу Кредитного реєстру Національного банку.

Ефективне регулювання фінансового сектору:

- розроблено проект майбутнього регулювання небанківського фінансового сектору.

Вільний рух капіталу:

- ухвалено Закон України “Про валюту і валютні операції” – “безвіз” для капіталу;
- пом'якшено низку тимчасових валютних обмежень для бізнесу і банків.

Фінансова інклюзія:

- впроваджено можливість дистанційного відкриття банківських рахунків за допомогою BankID;
- створено умови для переходу банків на безпаперові технології в обслуговуванні клієнтів (без фізичної присутності, без паперу, без фізичного підпису);
- забезпечено суттєвий розвиток Національної платіжної системи “Український платіжний простір”;
- розширено географію використання карток ПРОСТІР.

Сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк:

- схвалено середньострокову Стратегію Національного банку;
- здійснено перехід Національного банку та банківської системи на міжнародний стандарт фінансової звітності МСФЗ 9.

5.2. Діяльність у сфері досліджень та розробок

Дослідження Національного банку в 2018 році проводилися згідно із затвердженими Пріоритетами дослідницької роботи Національного банку у 2017–2020 роках. Зокрема, за напрямом “Монетарна політика: впровадження режиму інфляційного таргетування” дослідники Національного банку визначали рівень нейтральної процентної ставки та вивчали особливості поширення міжнародних шоків на країни регіону, а також розпочали роботу над проектом з вивчення дезінфляційних процесів у малій відкритій економіці. У сфері забезпечення фінансової стабільності (напрямок “Фінансова стабільність: політика мікро- та макропруденційного регулювання”) увагу дослідників було зосереджено на вивченні реакції банків на поширення екзогенних шоків, також досліджувалися макроекономічні ефекти від впровадження пруденційних інструментів. Крім того, дослідники Національного банку займалися розробкою моделей для наукастінгу і короткострокових прогнозів, що ґрунтуються на опитуваннях ділової активності та даних вебскрепінгу.

У 2018 році Національний банк активізував роботу над розробкою динамічної стохастичної моделі загальної рівноваги для України. Суттєвим поштовхом для роботи над моделлю став практичний воркшоп “Застосування DSGE моделей у центральних банках”, організований Національним банком 15 – 16 листопада 2018 року.

Співпраця у сфері досліджень розвивалася також завдяки міжнародним дослідницьким програмам Національного банку. В межах програми тимчасового залучення дослідників (Secondment) проведено відкритий дослідницький семінар “Disinflation in a Small Open Economy” та опубліковано статтю, що вивчає макроекономічні ефекти від упровадження буфера консервації капіталу в банківському секторі України.

Результати досліджень за програмою запрошених науковців (Visiting Scholar Program) у 2018 році презентувалися та дискутувалися на численних семінарах і конференціях в Національному банку, Інституті перехідних економік банку Фінляндії, університеті Суонсі. Результати досліджень були опубліковані в серії робочих матеріалів Національного банку та банку Фінляндії.

З метою стимулювання співпраці, залучення і розвитку потенціалу молодих дослідників у 2018 році

Національний банк організував дві конференції. Першу з них на тему “Інтеграційні тренди в Європі та їх вплив на регіон” було організовано 13 квітня 2018 року разом з центральним банком Польщі за підтримки Варшавської школи економіки, Університету банківської справи та Львівського національного університету ім. І. Франка. Другу конференцію – “Банківський сектор та монетарна політика: Перспективи розвитку” – було проведено 02 листопада 2018 року спільно з Київською школою економіки.

Вже традиційною стала міжнародна щорічна дослідницька конференція, яку організовує Національний банк разом з Національним банком Польщі за підтримки уряду Канади та Київської школи економіки. Цього разу конференція відбулася 31 травня – 01 червня 2018 року та була присвячена взаємодії фінансової та монетарної політики.

У програму конференції ввійшли чотири дослідницькі сесії та дві секції, на яких обговорювалися практичні питання прийняття політичних рішень. Спікерами та дискусантами виступили всесвітньовідомі експерти та науковці. Цю конференцію відвідало понад 350 учасників, які представляли 114 міжнародних фінансових, академічних, державних установ та інституцій. Важливо, що вперше конспект виступів на конференції був опублікований у Global Banking & Finance Review у партнерстві з Celicourt.

З метою привернення уваги широкої експертної та академічної аудиторії України до теми конференції представниками Національного банку проведено семінар для викладачів кращих українських університетів на тему “Практичні аспекти формування та реалізації монетарної політики Національного банку України”.

Одночасно з конференцією в партнерстві з Київською школою економіки та VoxUkraine організовано тематичний дослідницький захід Ukraine Economy Week (28 травня – 03 червня 2018 року). Зокрема відбулися публічні дебати представників Національного банку та Міністерства фінансів України. Крім того, для студентів провідних закладів вищої освіти організовано “кар’єрний сніданок”, де обговорювалися питання побудови кар’єри в трьох напрямках: наука, бізнес та державна політика. Проведено також низку освітніх заходів.

5.3. Забезпечення інформаційної безпеки

Згідно із Законом України “Про основні засади забезпечення кібербезпеки України” (далі – Закон) Національний банк визначено одним з основних суб’єктів національної системи кібербезпеки.

На виконання покладених Законом завдань, з метою забезпечення належного рівня інформаційної безпеки та кіберзахисту інформаційних систем Національного банку створено Центр кіберзахисту Національного банку.

Рішенням Правління Національного банку затверджено проект “Створення центру кіберзахисту Національного банку України”, у межах реалізації якого в 2018 році організовано роботу команди реагування на кіберінциденти в банківській системі України – CSIRT-NBU як ключового підрозділу Центру кіберзахисту Національного банку та здійснено закупівлю сучасних апаратно-програмних комплексів кіберзахисту.

Першочерговими завданнями Центру кіберзахисту є організація кіберзахисту в Національному банку та банківській системі України, створення галузевої платформи для застосування найсучасніших практик і технологій виявлення та реагування на кіберінциденти, поєднання зусиль Національного банку та банківської спільноти у вирішенні питань протидії актуальним кіберзагрозам у банківській системі України.

Важливим чинником забезпечення належного рівня кіберзахисту є можливість здійснювати інформаційний обмін між суб’єктами банківської системи України, іншими учасниками національної системи кібербезпеки України, вітчизняними та міжнародними інституціями у сфері забезпечення кіберзахисту.

Підрозділом CSIRT-NBU з лютого 2018 року здійснюється оперативне оповіщення та інформування суб’єктів банківської системи України про виявлені інциденти кібербезпеки та зафіксовані спроби вчинення кібератак, сформовано індикатори кіберзагроз і рекомендації щодо кіберзахисту. Центр кіберзахисту Національного банку також здійснює інформаційний обмін та взаємодіє із CERT-UA та Ситуаційним центром забезпечення кібернетичної безпеки Служби безпеки України.

З метою побудови єдиного та довіреного інформаційного середовища для ефективної взаємодії та комунікацій

суб’єктів банківської системи України створена та введена в дослідну експлуатацію інформаційно-аналітична система Центру кіберзахисту Національного банку, у складі якої розгорнуто аналітичний репозиторій зразків зловмисного програмного забезпечення та артефактів кібератак CRITS (використовується рішення Collaborative Research Into Threats) та систему обміну індикаторами кіберзагроз MISP (використовується рішення Malware Information Sharing Platform).

Системами інформаційної безпеки Національного банку та апаратно-програмними комплексами кіберзахисту CSIRT-NBU, які працюють в режимі он-лайн, зафіксовано близько мільйона кіберінцидентів та спроб вчинення кібератак, проведено дослідження близько 4 000 зразків шкідливого програмного забезпечення, за якими сформовані відповідні індикатори кіберзагроз.

Національний банк опрацьовує питання акредитації CSIRT-NBU у міжнародному Форумі команд реагування на інциденти безпеки FIRST, участі на правах членства в роботі Центру обміну інформацією та аналізу фінансових послуг FS-ISAC та здійсненні обміну інформацією з іншими командами реагування на інциденти з комп’ютерної безпеки банківських установ держав – членів ЄС.

У межах правового врегулювання питань організації і забезпечення кіберзахисту та інформаційної безпеки в банківській системі України Національним банком розроблено Положення про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки в банківській системі України, відповідно до якого встановлюються вимоги до кіберзахисту та інформаційної безпеки, що ґрунтуються на чинних стандартах з питань інформаційної безпеки, зокрема: ДСТУ ISO/IEC 27000:2015, ДСТУ ISO/IEC 27001:2015, ДСТУ ISO/IEC 27002:2015.

На виконання покладених Законом завдань щодо формування вимог до забезпечення інформаційної безпеки та кіберзахисту у сфері переказу коштів Національний банк розробив проект Положення про кіберзахист та інформаційну безпеку в платіжних системах та системах розрахунків, який пройшов громадське обговорення.

5.4. Охорона навколишнього середовища

Головне завдання концепції розвитку екологічної безпеки – це забезпечення можливостей інтеграції екологічної політики у стратегію соціально-економічних реформ Національного банку. Її основною метою є забезпечення збалансованого вирішення соціально-екологічних питань, спрямованих на забезпечення права працівників Національного банку та оточуючого населення на гідні умови праці та здорове життя в гармонії з природою. Сутність перспективного розвитку полягає в задоволенні потреб сьогодення без обмеження інтересів майбутніх поколінь.

Національний банк турбується про навколишнє середовище та переймається тим, що буде з екологією завтра.

До сучасних стратегічних пріоритетів сталого розвитку Національного банку в екологічній сфері належать:

- проведення інвентаризації всіх джерел викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря, сплата податків на викиди згідно з отриманими дозволами;
- укладення договору на послуги зі збирання, перевезення та передавання відходів для подальшої утилізації підприємству, що має ліцензію на цей вид господарської діяльності;
- утримання зелених насаджень та озеленення територій, забезпечення чистоти на підпорядкованих територіях;
- утримання у справному стані транспортних засобів для зменшення викидів у повітря відпрацьованих газів;
- модернізація системи освітлення, завдяки чому відпала потреба в утилізації небезпечних люмінесцентних ламп першого класу небезпеки;
- впровадження системи електронного документообігу, що в разі зменшило кількість побутових (офісних) відходів та канцелярських

витрат (папір, пластик, металобрухт, змішані відходи тощо);

- забезпечення водопостачання та водовідведення стічних вод на договірних умовах зі спеціалізованими організаціями, щомісячне здійснення контролю за якістю стічних вод, впровадження заходів щодо зменшення концентрації мийочних та небезпечних речовин у зворотних водах. Промислові об'єкти Національного банку оснащені власними очисними спорудами та промислово-санітарними лабораторіями.

У Національному банку діє ініціатива “Я – за відповідальне споживання”. Співробітники діляться eco-friendly історіями: власним досвідом сортування сміття, участю в акціях “Зроби Україну чистою!”, купівлею кави у власні чашки або тим, що не беруть зайві пакети у супермаркеті. Ініціатива про встановлення контейнерів для збирання та подальшого здавання пластикових пляшок на переробку отримала підтримку і наразі опрацьовується робочою групою.

Проект Paperless

Метою проекту є актуалізація діючих нормативно-правових актів Національного банку, в яких визначена чітка норма надання “зеленого світла” для е-документів.

Проект Paperless було успішно завершено наприкінці 2018 року. “Безпаперові” зміни стосувалися процесів ідентифікації та верифікації клієнтів, розрахунково-касових операцій, обслуговування зовнішньоекономічної діяльності, документарних операцій, формування кредитної справи клієнта. Сьогодні банки успішно переводять ці та інші операції в електронну форму.

Національний банк продовжує активно розробляти і впроваджувати “безпаперові” зміни для українських банків, створюючи для них необхідні умови для переходу на електронний документообіг.

5.5. Соціальна відповідальність

Організація охорони праці

Основними принципами організації охорони праці в Національному банку є:

- створення та підтримка безпечних і нешкідливих умов праці, забезпечення пріоритету життя та здоров'я працівників у процесі виробничої діяльності;
- організація охорони праці відповідно до напрямів Державної політики в галузі охорони праці;
- забезпечення безперервності та ефективності функціонування системи управління охороною праці та реалізації конституційного права працівників на охорону їхнього життя і здоров'я в процесі трудової діяльності;
- підвищення рівня промислової безпеки за рахунок впровадження прогресивних технологій та обладнання, досягнень науки і техніки, засобів механізації та автоматизації виробництва, що відповідають вимогам ергономіки;
- організація і проведення контролю умов праці на відповідність вимогам Державних нормативно-правових актів з охорони праці.

Основним принципом діяльності Національного банку є пріоритет життя і здоров'я працівника під час досягнення виробничих та економічних результатів.

Соціальна відповідальність: ініціативи працівників

Протягом 2018 року працівники Національного банку продовжували підтримувати мобілізованих колег та їхніх побратимів у зоні проведення операції об'єднаних сил, а також поранених бійців, які лікувалися в Головному військовому клінічному госпіталі в місті Києві.

Тривала реалізація ініціатив, спрямованих на підтримку вихованців дитячих будинків, самотніх людей літнього віку, притулків для тварин. Допомога надавалася на засадах корпоративного волонтерства коштом небайдужих працівників Національного банку.

У червні 2018 року за підтримки Профспілкової організації команда Національного банку взяла участь у 26-му благодійному "Пробігу під каштанами" і в такий спосіб долучилася до допомоги Центру дитячої кардіології та кардіохірургії Міністерства охорони здоров'я України.

Навесні та восени відбулися два Дні донора, організовані разом із Національним інститутом серцево-судинної хірургії ім. М. Амосова та Київським міським центром крові. До ініціативи загалом долучилося понад 100 небайдужих працівників центробанку.

Національний банк дотримується європейських підходів до ведення бізнесу: прозорості, поваги до прав людини, політики щодо запобігання корупції, благодійності.

Запобігання корупції для кожного працівника Національного банку є не просто громадянським обов'язком, а й справою честі. Працівники протидіють будь-яким намірам і проявам отримання неправомірної вигоди, а про всі випадки корупції зобов'язані інформувати відповідно до чинного законодавства. Згідно з Кодексом етики працівника Національного банку:

- у Національному банку заборонено давати, пропонувати, обіцяти, отримувати, приймати, вимагати або просити грошові кошти або інші блага з метою отримання будь-якої неправомірної вигоди у власних інтересах або в інтересах третіх осіб. Заборона поширюється на всіх працівників незалежно від їхньої посади, статусу, обставин, місця перебування;
- працівники зобов'язані інформувати про всі випадки корупції в Національному банку відповідно до вимог Кодексу етики працівника Національного банку, нормативно-правових і розпорядчих актів Національного банку та законодавства України.

Національний
банк України

Консолідована фінансова звітність

за рік, що закінчився 31 грудня 2018 року

ЗАЯВА ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КЕРІВНИЦТВА ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА РІК, ЯКИЙ ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2018 РОКУ

Керівництво несе відповідальність за підготовку консолідованої фінансової звітності, яка достовірно, у всіх суттєвих аспектах відображає фінансовий стан Національного банку України та його дочірньої компанії станом на кінець дня 31 грудня 2018 року, а також результати їх діяльності, рух грошових коштів та зміни у капіталі за рік, який закінчився цією датою, а також за розкриття основних принципів облікової політики та іншої пояснювальної інформації відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) та відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо складання фінансової звітності.

При підготовці консолідованої фінансової звітності керівництво несе відповідальність за:

- належний вибір та застосування облікової політики;
- представлення інформації, у т.ч. даних про облікову політику, у формі, що забезпечує прийнятність, достовірність, співставність та зрозумілість такої інформації;
- розкриття додаткової інформації у випадках, коли виконання вимог МСФЗ є недостатнім для розуміння користувачами звітності того впливу, який ті чи інші угоди, а також інші події чи умови здійснюють на консолідований фінансовий стан та фінансові результати діяльності Національного банку України та його дочірньої компанії; та
- здійснення оцінки щодо здатності Національного банку України та його дочірньої компанії продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Керівництво також несе відповідальність за:

- розробку, впровадження та підтримання в Національному банку України та його дочірній компанії ефективної та надійної системи внутрішнього контролю;
- ведення обліку у формі, яка б давала змогу розкрити та пояснити угоди Національного банку України та його дочірньої компанії, а також надати на будь-яку дату інформацію з достатньою точністю про консолідований фінансовий стан Національного банку України та його дочірньої компанії і забезпечити відповідність консолідованої фінансової звітності вимогам МСФЗ;
- ведення облікової документації та бухгалтерського обліку відповідно до законодавства України;
- застосування обґрунтовано доступних заходів щодо збереження активів Національного банку України та його дочірньої компанії;
- запобігання і виявлення випадків шахрайства та інших порушень;
- дотримання інших вимог чинного законодавства в сфері аудиту, бухгалтерського обліку та корпоративного управління, які висуваються до керівництва Національного банку України та його дочірньої компанії, та забезпечення дотримання цих вимог вищими органами управління Національного банку України та його дочірньої компанії.

Консолідована фінансова звітність за рік, який закінчився 31 грудня 2018 року, була схвалена керівництвом Національного банку України 16 квітня 2019 року.

Від імені Правління Національного банку України:

Голова

Яків СМОЛІЙ

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

16 квітня 2019 року

ЗВІТ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТОРА

Раді та Правлінню Національного банку України

Звіт щодо аудиту консолідованої фінансової звітності

Думка

Ми провели аудит консолідованої фінансової звітності Національного банку України («НБУ») та його дочірньої компанії, що складається з консолідованого звіту про фінансовий стан на 31 грудня 2018 року, та консолідованого звіту про сукупні доходи, консолідованого звіту про зміни у власному капіталі та консолідованого звіту про рух грошових коштів за рік, що закінчився зазначеною датою, та приміток до консолідованої фінансової звітності, включаючи стислий виклад значущих облікових політик.

На нашу думку, консолідована фінансова звітність, що додається, відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан Національного банку України та його дочірньої компанії на 31 грудня 2018 року, та її консолідовані фінансові результати і грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо складання фінансової звітності («Закон про бухгалтерський облік та фінансову звітність»).

Основа для думки

Ми провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту (МСА). Нашу відповідальність згідно з цими стандартами та Законом про аудит викладено в розділі *«Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності»* нашого звіту. Ми є незалежними по відношенню до Національного банку України та його дочірньої компанії згідно з *Кодексом етики професійних бухгалтерів* Ради з Міжнародних стандартів етики для бухгалтерів (*Кодекс РМСЕБ*) та етичними вимогами, застосовними в Україні до нашого аудиту консолідованої фінансової звітності, а також виконали інші обов'язки з етики відповідно до цих вимог та Кодексу РМСЕБ. Ми вважаємо, що отримані нами аудиторські докази є достатніми і прийнятними для використання їх як основи для нашої думки.

Ключові питання аудиту

Ключові питання аудиту – це питання, які, на наше професійне судження, були найбільш значущими під час нашого аудиту консолідованої фінансової звітності за поточний період. Ці питання розглядались у контексті нашого аудиту консолідованої фінансової звітності в цілому та враховувались при формуванні думки щодо цієї консолідованої фінансової звітності. Ми не висловлюємо окремої думки щодо цих питань.

Визнання процентного доходу за цінними паперами, платежі за якими прив'язані до індексу інфляції

Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою вартістю включають в себе облігації внутрішньої державної позики, суми платежів за якими прив'язані до індексу інфляції (надалі – «індексовані ОВДП»). Процентні доходи за індексованими ОВДП за 2018 рік складають 19,730 мільйонів гривень або 41% від загальних процентних доходів за рік (як зазначено у Примітці 22 до консолідованої фінансової звітності).

Національний банк України («НБУ») визнає процентні доходи за борговими цінними паперами відповідно до МСФЗ 9 використовуючи ефективну ставку відсотка, як зазначено в Примітці 2 цієї консолідованої фінансової звітності. Вибір та застосування відповідної методики щодо розрахунку ефективної ставки та вхідних даних є областю професійного судження керівництва, тому ми визначили процентний дохід за індексованими ОВДП суттєвим питанням аудиту.

Резерви на покриття очікуваних кредитних збитків за цінними паперами України, що обліковуються за амортизованою вартістю

Як зазначено у примітці 8 до цієї консолідованої фінансової звітності, цінні папери України, що обліковуються за амортизованою вартістю, складаються з ОВДП у національній валюті, що утримуються НБУ до погашення у сумі 360,744 мільйони гривень та 371,064 мільйонів гривень станом на 31 грудня 2018 року та 01 січня 2018 року, відповідно.

Для оцінки резервів на покриття очікуваних кредитних збитків за цінними паперами України, що обліковуються за амортизованою вартістю керівництво Національного банку застосовує певні судження та припущення, в тому числі щодо:

- своєчасного виявлення фінансових активів, що мають ознаки суттєвого збільшення кредитного ризику (етап 2) та кредитно-знецінених фінансових активів (етап 3);
- судження, що використані в моделі очікуваних кредитних збитків такі як ймовірність дефолту, втрати в разі дефолту та суми під ризиком (Примітка 3).

Ми визначили дане питання ключовим питанням аудиту через суттєвість залишків за цінними паперами України, що обліковуються за амортизованою вартістю, та застосування судження керівництва щодо оцінки резерву на покриття очікуваних збитків за ними.

Як відповідне ключове питання було розглянуто під час нашого аудиту

Ми отримали розуміння процесу та контрольних процедур щодо розрахунку та визнання процентних доходів за індексованими ОВДП.

Ми перевірили облікову політику, яку Національний банк України застосував щодо обліку індексованих ОВДП та визнання процентного доходу за ними на відповідність вимогам МСФЗ 9. Також, ми проаналізували чи забезпечує обрана облікова політика достовірне представлення операцій з індексованими ОВДП.

Ми провели перерахунок процентного доходу за 2018 рік за індексованими ОВДП, перевірили коректність та повноту вхідних даних, що були використані в розрахунку процентного доходу таких як ефективна процентна ставка, що базується на фактичних індексах інфляції за відповідний період, оприлюднених в офіційних джерелах, та балансова вартість цінних паперів, щодо яких нараховуються відповідні процентні доходи.

Ми перевірили методологію Національного банку України щодо оцінки резерву на покриття очікуваних збитків за цінними паперами України та критерії, що використовуються для розподілу за етапами знецінення, та оцінили дану методологію на відповідність вимогам МСФЗ 9.

Ми провели альтернативну оцінку резерву на покриття очікуваних кредитних збитків за цінними паперами України, що обліковуються за амортизованою вартістю, а саме:

- проаналізували чи існували ознаки суттєвого збільшення кредитного ризику на 31 грудня та 1 січня 2018 року на основі кредитних рейтингів, що визначені міжнародними рейтинговими агенціями;
- здійснили перерахунок резерву під очікувані кредитні збитки за цінними паперами України, що обліковуються за амортизованою вартістю, використовуючи відкриті дані, опубліковані міжнародними рейтинговими агенціями щодо ймовірності дефолту, втрат в разі дефолту та з урахуванням різних сценаріїв, що базуються на історичному досвіді та майбутніх очікуваннях;
- перевірили правильність та повноту вхідних даних, які були використані у розрахунку резерву на покриття очікуваних кредитних збитків.

Інша інформація

Управлінський персонал несе відповідальність за іншу інформацію. Інша інформація складається зі Звіту про управління, але не є консолідованою фінансовою звітністю та нашим звітом аудитора щодо неї, який ми отримали до дати цього звіту аудитора, і Річного звіту, який ми очікуємо отримати після цієї дати.

Наша думка щодо консолідованої фінансової звітності не поширюється на іншу інформацію та ми не робимо висновок з будь-яким рівнем впевненості щодо цієї іншої інформації.

У зв'язку з нашим аудитом консолідованою фінансовою звітністю нашою відповідальністю є ознайомитися з іншою інформацією та при цьому розглянути, чи існує суттєва невідповідність між іншою інформацією і консолідованою фінансовою звітністю або нашими знаннями, отриманими під час аудиту, або чи ця інша інформація виглядає такою, що містить суттєве викривлення. Якщо на основі проведеної нами роботи ми доходимо висновку, що існує суттєве викривлення цієї іншої інформації, ми зобов'язані повідомити про цей факт. Ми не виявили таких фактів, які потрібно було б включити до звіту.

Коли ми ознайомимося з Річним звітом, якщо ми дійдемо висновку, що він містить суттєве викривлення, нам потрібно буде повідомити інформацію про це питання тим, кого наділено найвищими повноваженнями.

Відповідальність управлінського персоналу та тих, кого наділено найвищими повноваженнями, за консолідовану фінансову звітність

Управлінський персонал несе відповідальність за складання і достовірне подання консолідованої фінансової звітності відповідно до МСФЗ та Закону про бухгалтерський облік та фінансову звітність та за таку систему внутрішнього контролю, яку управлінський персонал визначає потрібною для того, щоб забезпечити складання консолідованої фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилки.

При складанні консолідованої фінансової звітності управлінський персонал несе відповідальність за оцінку здатності Національного банку України та його дочірньої компанії продовжувати свою діяльність на безперервній основі, розкриваючи, де це застосовно, питання, що стосуються безперервності діяльності, та використовуючи припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку, крім випадків, якщо ті, кого наділено найвищими повноваженнями, або планують ліквідувати Національний банк України та його дочірню компанію чи припинити діяльність, або не мають інших реальних альтернатив цьому.

Ті, кого наділено найвищими повноваженнями, несуть відповідальність за нагляд за процесом фінансового звітування Національного банку України та його дочірньої компанії.

Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності

Нашими цілями є отримання обґрунтованої впевненості, що консолідована фінансова звітність у цілому не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки, та випуск звіту аудитора, що містить нашу думку. Обґрунтована впевненість є високим рівнем впевненості, проте не гарантує, що аудит, проведений відповідно до МСА, завжди виявить суттєве викривлення, коли воно існує. Викривлення можуть бути результатом шахрайства або помилки; вони вважаються суттєвими, якщо окремо або в сукупності, як обґрунтовано очікується, вони можуть впливати на економічні рішення користувачів, що приймаються на основі цієї консолідованої фінансової звітності. Виконуючи аудит відповідно до вимог МСА, ми використовуємо професійне судження та професійний скептицизм протягом усього завдання з аудиту. Крім того, ми:

- Ідентифікуємо та оцінюємо ризики суттєвого викривлення консолідованої фінансової звітності внаслідок шахрайства чи помилки, розробляємо й виконуємо аудиторські процедури у відповідь на ці ризики, а також отримуємо аудиторські докази, що є достатніми та прийнятними для використання їх як основи для нашої думки. Ризик невиявлення суттєвого викривлення внаслідок шахрайства є вищим, ніж для викривлення внаслідок помилки, оскільки шахрайство може включати змову, підробку, навмисні пропуски, неправильні твердження або нехтування заходами внутрішнього контролю.
- Отримуємо розуміння заходів внутрішнього контролю, що стосуються аудиту, для розробки аудиторських процедур, які б відповідали обставинам, а не для висловлення думки щодо ефективності системи внутрішнього контролю.
- Оцінюємо прийнятність застосованих облікових політик та обґрунтованість облікових оцінок і відповідних розкриттів інформації, зроблених управлінським персоналом.

- Доходимо висновку щодо прийнятності використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку та на основі отриманих аудиторських доказів робимо висновок, чи існує суттєва невизначеність щодо подій або умов, що може поставити під значний сумнів здатність Національного банку України та його дочірньої компанії продовжувати свою діяльність на безперервній основі. Якщо ми доходимо висновку щодо існування такої суттєвої невизначеності, ми повинні привернути увагу в нашому звіті аудитора до відповідних розкриттів інформації у консолідованій фінансовій звітності або, якщо такі розкриття інформації є неналежними, модифікувати свою думку. Наші висновки ґрунтуються на аудиторських доказах, отриманих до дати нашого звіту аудитора. Втім майбутні події або умови можуть примусити Національний банк України та його дочірню компанію припинити свою діяльність на безперервній основі.
- Оцінюємо загальне подання, структуру та зміст консолідованої фінансової звітності включно з розкриттями інформації, а також те, чи показує консолідована фінансова звітність операції та події, що покладені в основу її складання, так, щоб досягти достовірного подання.
- Отримуємо прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі щодо консолідованої фінансової інформації суб'єктів господарювання або господарської діяльності Національного банку України та його дочірньої компанії для висловлення думки щодо консолідованої фінансової звітності. Ми несемо відповідальність за керування, нагляд та виконання аудиту Національного банку України та його дочірньої компанії. Ми несемо відповідальність за висловлення нами аудиторської думки.

Ми повідомляємо тим, кого наділено найвищими повноваженнями, разом з іншими питаннями інформацію про запланований обсяг та час проведення аудиту та суттєві аудиторські результати, включаючи будь-які суттєві недоліки заходів внутрішнього контролю, виявлені нами під час аудиту.

Ми також надаємо тим, кого наділено найвищими повноваженнями, твердження, що ми виконали відповідні етичні вимоги щодо незалежності, та повідомляємо їм про всі стосунки й інші питання, які могли б обґрунтовано вважатись такими, що впливають на нашу незалежність, а також, де це застосовно, щодо відповідних застережних заходів.

З переліку всіх питань, інформація щодо яких надавалась тим, кого наділено найвищими повноваженнями, ми визначили ті, що були найбільш значущими під час аудиту консолідованої фінансової звітності поточного періоду, тобто ті, які є ключовими питаннями аудиту. Ми описуємо ці питання в нашому звіті аудитора крім випадків, якщо законодавчим чи регуляторним актом заборонено публічне розкриття такого питання, або коли за вкрай виняткових обставин ми визначаємо, що таке питання не слід висвітлювати в нашому звіті, оскільки негативні наслідки такого висвітлення можуть очікувано переважити його корисність для інтересів громадськості.

Звіт щодо вимог інших законодавчих і нормативних актів

30 жовтня 2018 року на засіданні Ради Національного банку України, органу, що наділено найвищими повноваженнями, нас призначили аудиторами Національного банку України. З урахуванням продовження та поновлення призначень, ми виконували аудиторське завдання з 1 жовтня 2014 року по дату цього звіту.

Ми підтверджуємо, що звіт незалежного аудитора узгоджено з додатковим звітом для аудиторського комітету.

Ми підтверджуємо, що ми не надавали послуг, що заборонені МСА чи статтею 6, пунктом 4 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», та що ключовий партнер з аудиту та аудиторська фірма були незалежними по відношенню до Національного банку України та його дочірньої компанії при проведенні аудиту.

Основні відомості про аудиторську фірму

Повне найменування: ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕЛОЙТ ЕНД ТУШ ЮКРЕЙНІАН СЕРВІСІЗ КОМПАНІ».

Місцезнаходження та фактичне місце розташування аудиторської фірми: Україна, 01033, м. Київ, вул. Жилянська, 48,50а.

«Приватне акціонерне товариство «Делойт енд Туш Юкрейніан Сервісез Компані» внесене до розділів «Суб'єкти аудиторської діяльності», «Суб'єкти аудиторської діяльності, які мають право проводити обов'язковий аудит фінансової звітності» та «Суб'єкти аудиторської діяльності, які мають право проводити обов'язковий аудит фінансової звітності, що становлять суспільний інтерес» Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності АПУ за №1973.»

ПрАТ «Делойт енд Туш ЮСК»

Ключовий партнер з аудиту

Сертифікат аудитора банків № 0202,
виданий Аудиторською палатою України
24 грудня 2014 року, дійсний до 24 грудня 2019 року

ПрАТ «Делойт енд Туш ЮСК»
01033, Україна, м. Київ, вул. Жилианська 48, 50а

Наталія Самойлова

Сертифікований аудитор

Сертифікат аудитора банків № 0018,
виданий Аудиторською палатою України
29 жовтня 2009 року, дійсний до 1 січня 2020 року

ПрАТ «Делойт енд Туш ЮСК»
01033, Україна, м. Київ, вул. Жилианська 48, 50а

16 квітня 2019 року

Євген Заноза

Консолідований звіт про фінансовий стан

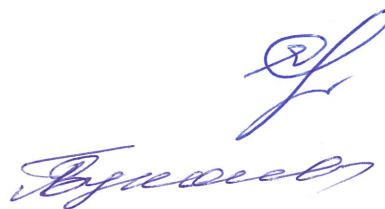
	Примітки	2018	2017
(у мільйонах гривень)			
Активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах	5	116 681	25 168
Цінні папери нерезидентів	6	432 991	414 455
Авуари в СПЗ	7	100	60 860
Монетарне золото		27 752	28 404
Цінні папери України	8	361 436	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	9	22 145	32 417
Внутрішній державний борг		1 834	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	10	77 472	80 415
Основні засоби та нематеріальні активи	11	4 780	5 421
Інші активи	12	4 188	5 238
Усього активів		1 049 379	1 027 001
Зобов'язання			
Банкноти та монети в обігу		400 119	361 544
Кошти банків	13	38 509	39 994
Кошти державних та інших установ	14	47 727	56 124
Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Держаного бюджету України	19	64 898	44 614
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	15	61 867	67 024
Кредити отримані	16	2 769	2 807
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	17	217 300	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	17	77 462	80 411
Інші зобов'язання	18	1 221	3 308
Усього зобов'язань		911 872	862 071
Власний капітал			
Статутний капітал	20	100	100
Загальні та інші резерви	20	56 091	53 053
Резерви переоцінки активів і зобов'язань	20	81 274	111 740
Усього власного капіталу		137 465	164 893
Неконтрольована частка		42	37
Усього капіталу		137 507	164 930
Усього пасивів		1 049 379	1 027 001

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 16 квітня 2019 року.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Примітки, подані на сторінках 11 – 75, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Консолідований звіт про сукупні доходи

	Примітки	2018	2017
(у мільйонах гривень)			
Процентні доходи	22	47 901	53 717
Процентні витрати	22	(13 510)	(11 631)
Чистий процентний дохід до вивільнення/(вирахування) резервів		34 391	42 086
Чисте зменшення резервів за основними фінансовими активами		498	3 151
Чистий процентний дохід після вивільнення/(вирахування) резервів		34 889	45 237
Комісійні доходи		354	429
Комісійні витрати		(1 222)	(41)
Чистий комісійний дохід/(витрати)		(868)	388
Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті		(2 223)	14 344
Результати від операцій з борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю		6 668	2 657
Результати від операцій з фінансовими інструментами, крім операцій з борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю		41	2 035
Інші доходи	23	1 019	1 252
Усього чистих доходів		39 526	65 913
Витрати на утримання персоналу	24	(1 459)	(1 367)
Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції		(1 284)	(961)
Адміністративно-господарські та інші витрати	25	(1 037)	(1 259)
Вивільнення/ (відрахування до) резерву забезпечення під імовірні зобов'язання	18	2 082	(31)
Чисте збільшення резервів за іншими активами		(4)	(2)
Прибуток до оподаткування		37 824	62 293
Витрати з податку на прибуток дочірньої компанії		(9)	(2)
Прибуток за рік		37 815	62 291
Інші сукупні доходи, які не підлягають перекласифікації як складові прибутків або збитків у наступних періодах:			
Переоцінка банківських металів		(99)	(212)
Інші сукупні доходи за рік		(99)	(212)
Разом сукупні доходи за рік		37 716	62 079
Прибуток за рік, який належить:			
Національному банку України		37 810	62 290
неконтрольованій частці		5	1
		37 815	62 291
Сукупні доходи, які належать:			
Національному банку України		37 711	62 078
неконтрольованій частці		5	1
		37 716	62 079

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 16 квітня 2019 року.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Директор
Департаменту фінансового контролінгу

Олег СТРИНЖА

Примітки, подані на сторінках 11 – 75, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Консолідований звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

	Примітки	2018	2017
(у мільйонах гривень)			
Операційна діяльність			
Проценти отримані		44 406	53 346
Комісії отримані		354	566
Інші операційні доходи		1 070	2 905
Інші неопераційні доходи		25	87
Проценти сплачені		(17 345)	(11 200)
Комісії сплачені		(1 222)	(41)
Інші операційні витрати		(3 116)	(2 736)
Інші неопераційні витрати		(358)	(504)
Сплачені податки, збори і платежі		(320)	(364)
Перерахування коштів до Державного бюджету України	19	(44 614)	(44 379)
Зменшення кредитів банкам та іншим позичальникам		11 897	8 784
Погашення внутрішнього державного боргу		132	132
Зменшення коштів банків на вимогу		(1 506)	(3 569)
(Зменшення)/збільшення коштів державних та інших установ		(6 171)	4 861
Зменшення інших активів		1 144	465
Збільшення інших зобов'язань		345	47
Інший рух коштів		(678)	(3 032)
Чисте (вибуття)/надходження грошових коштів від операційної діяльності		(15 957)	5 368
Інвестиційна діяльність			
Зменшення розміщених строкових депозитів		1 434	68
Чисте збільшення цінних паперів нерезидентів		(52 738)	(89 764)
Придбання монетарного золота		(29)	(78)
Придбання цінних паперів України		–	(3 949)
Погашення та продаж цінних паперів України		13 422	24 640
Інвестиції в дочірні компанії		–	(54)
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(124)	(13)
Продаж основних засобів та нематеріальних активів		2	–
Чисте вибуття грошових коштів від інвестиційної діяльності		(38 033)	(69 150)
Фінансова діяльність			
Випуск банкнот та монет в обіг		38 575	20 484
Надходження коштів від отриманих кредитів МВФ		38 309	26 204
Погашення зобов'язань перед МВФ		(19 989)	(8 194)
Строкові депозити повернені/(залучені)		9	(797)
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком		(5 076)	(1 022)
Інші кредити отримані		–	2 712
Чисте надходження грошових коштів від фінансової діяльності		51 828	39 387
Вплив зміни валютних курсів		6 433	13 923
Чистий рух грошових коштів та їх еквівалентів		4 271	(10 472)
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок звітного року		134 970	145 442
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець звітного року	21	139 241	134 970

Рух грошових коштів за 2017 рік переобраховано за прямим методом (примітка 2).

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 16 квітня 2019 року.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Примітки, подані на сторінках 11 – 75, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Консолідований звіт про зміни у власному капіталі

Примітки	Статутний капітал	Загальні та інші резерви	Резерв переоцінки активів і зобов'язань	Усього власного капіталу	Некон-трольована частка	Усього капіталу
(у мільйонах гривень)						
Залишок на 01 січня 2017 року	100	54 255	93 265	147 620	36	147 656
Усього сукупних доходів за 2017 рік	–	62 290	(212)	62 078	1	62 079
Результат від передавання активів 11	–	(191)	–	(191)	–	(191)
Реалізований результат переоцінки за проданими банківськими металами 19	–	239	(239)	–	–	–
Реалізований результат переоцінки за проданими цінними паперами та деривативами 19	–	398	(398)	–	–	–
Спрямування нереалізованих результатів від переоцінки цінних паперів до резерву переоцінки 19	–	(412)	412	–	–	–
Спрямування нереалізованих доходів за операціями з похідними фінансовими інструментами до резерву переоцінки 19	–	(286)	286	–	–	–
Компенсація резервом переоцінки нереалізованих збитків від переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті 19	–	166	(166)	–	–	–
Спрямування нереалізованих доходів від переоцінки активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті до резерву переоцінки 19	–	(18 792)	18 792	–	–	–
Зобов'язання Національного банку України з перерахування прибутку до розподілу за 2017 рік до Державного бюджету України 19	–	(44 614)	–	(44 614)	–	(44 614)
Залишок на 31 грудня 2017 року	100	53 053	111 740	164 893	37	164 930
Вплив зміни облікової політики щодо визначення нереалізованих та реалізованих результатів за операціями в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах 19	–	22 011	(22 011)	–	–	–
Результат впровадження МСФЗ 9	–	22	(31)	(9)	–	(9)
Залишок на 01 січня 2018 року після коригування	100	75 086	89 698	164 884	37	164 921
Усього сукупних доходів за 2018 рік	–	37 810	(99)	37 711	5	37 716
Результат від передавання активів 11	–	(232)	–	(232)	–	(232)
Реалізований результат переоцінки за проданими банківськими металами 19	–	181	(181)	–	–	–
Реалізований результат переоцінки за проданими цінними паперами та деривативами 19	–	530	(530)	–	–	–
Спрямування нереалізованих результатів від переоцінки цінних паперів до резерву переоцінки 19	–	(1 617)	1 617	–	–	–
Спрямування нереалізованих доходів за операціями з похідними фінансовими інструментами до резерву переоцінки 19	–	(40)	40	–	–	–
Компенсація резервом переоцінки нереалізованих збитків від переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті 19	–	9 271	(9 271)	–	–	–
Зобов'язання Національного банку України з перерахування прибутку до розподілу за 2018 рік до Державного бюджету України 19	–	(64 898)	–	(64 898)	–	(64 898)
Залишок на 31 грудня 2018 року	100	56 091	81 274	137 465	42	137 507

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 16 квітня 2019 року.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Примітки, подані на сторінках 11 – 75, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Примітки до консолідованої фінансової звітності

1 Основна діяльність

Національний банк України (далі – Національний банк) є центральним банком України і здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Закону України “Про Національний банк України” та інших законодавчих актів України. Згідно із законодавством України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Під час виконання своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. Національний банк сприяє дотриманню стабільності банківської системи, а також додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, якщо це не перешкоджає досягненню цінової стабільності.

Національний банк не має на меті отримання прибутку. Фінансові результати діяльності Національного банку, а також структура його активів, зобов'язань і капіталу визначаються функціями Національного банку як особливого центрального органу державного управління.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк виконує такі основні функції:

відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики, розроблених Радою Національного банку, визначає та проводить грошово-кредитну політику;

монопольно здійснює емісію національної валюти України та організовує її обіг;

забезпечує накопичення та зберігання міжнародних (золотовалютних) резервів (далі – міжнародні резерви) і здійснення операцій з ними та банківськими металами;

є кредитором останньої інстанції для банків і організовує систему рефінансування;

здійснює банківське регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі;

представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, де співробітництво здійснюється на рівні центральних банків;

здійснює відповідно до визначених спеціальним законом повноважень валютне регулювання, визначає порядок здійснення операцій в іноземній валюті, організовує і здійснює валютний контроль за банками та іншими фінансовими установами, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення валютних операцій;

організовує та здійснює інкасацію та перевезення валютних цінностей, у визначеному Національним

банком порядку видає юридичним особам ліцензії на надання банкам послуг з інкасації, зупиняє, поновлює та відкликає їх;

визначає особливості функціонування банківської системи України в разі введення воєнного стану чи особливого періоду, здійснює мобілізаційну підготовку системи Національного банку;

здійснює інші функції у фінансово-кредитній сфері в межах компетенції, визначеної Законом України “Про Національний банк України”.

Згідно із Законом України “Про Національний банк України” Національний банк надає кредити банкам для підтримки ліквідності, купує та продає на відкритому ринку цінні папери, валютні цінності, дорогоцінні метали, продає пам'ятні монети з дорогоцінних і недорогоцінних металів на внутрішньому і зовнішньому ринках, виконує операції з обслуговування державного боргу, пов'язані з розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходів за ними, веде рахунки Державної казначейської служби України, рахунки міжнародних організацій та здійснює інші операції, необхідні для забезпечення виконання своїх функцій. Національний банк також виконує функції депозитарію державних цінних паперів України.

Статутний капітал Національного банку є державною власністю.

Відповідно до Конституції України основними завданнями Ради Національного банку є розроблення Основних засад грошово-кредитної політики та здійснення контролю за проведенням грошово-кредитної політики. Крім того, відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Рада Національного банку затверджує щороку кошторис адміністративних витрат Національного банку на наступний рік, приймає рішення про спрямування прибутку до розподілу на збільшення статутного капіталу Національного банку та формування резервів, які є джерелом фінансування інвестицій, що спрямовуються на забезпечення діяльності Національного банку, приймає рішення про збільшення розміру статутного капіталу Національного банку, затверджує річну фінансову звітність Національного банку, звіт про виконання кошторису адміністративних витрат та розподіл прибутку до розподілу, затверджує рішення Правління Національного банку про участь Національного банку в міжнародних фінансових організаціях, а також виконує інші функції відповідно до своїх повноважень, визначених законодавством України. Рада Національного банку створює Аудиторський комітет з метою оцінки надійності та результативності системи внутрішнього контролю в Національному банку, повноти та достовірності річної фінансової звітності Національного банку.

До структури Національного банку станом на 31 грудня 2018 та 2017 років входять центральний апарат та відокремлений підрозділ (Банкотно-монетний двір), які здійснюють діяльність виключно в межах завдань і функцій Національного банку, установлених Законом України “Про Національний банк України”.

Дочірньою установою Національного банку є ПАТ “РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ” (далі – Розрахунковий центр). У липні 2017 року відповідно до вимог Закону України “Про депозитарну систему в Україні”, “Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків” Національний банк придбав 53 600 акцій Розрахункового центру шляхом викупу простих акцій Розрахункового центру, у результаті чого частка Національного банку у капіталі Розрахункового центру становить 83,55% станом на 31 грудня 2018 року (станом на 31 грудня 2017 року частка участі Національного банку в статутному капіталі Розрахункового центру становила 83,55%).

Статутний капітал Розрахункового центру на 31 грудня 2018 та 2017 років становить 206,7 мільйона гривень, який складається з простих іменних акцій номінальною вартістю 1 000 гривень кожна.

Винятковою компетенцією Розрахункового центру є проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, вчинених на фондовій біржі та поза фондовою біржею, якщо проводяться розрахунки за принципом “поставка цінних паперів проти оплати”. Розрахунковий центр відкриває та веде грошові рахунки учасників фондового ринку. Також забезпечує виплату доходу за цінними паперами, номінальної вартості під час погашення цінних паперів та здійснення емітентом інших корпоративних операцій, у тому числі за тими цінними паперами, що розміщені та перебувають в обігу за межами України.

Національний банк є засновником Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку. Національний банк здійснює адміністрування та зберігання активів Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку (далі – КНПФ).

Національний банк провів аналіз наявності контролю, необхідного для консолідації відповідно до МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” стосовно КНПФ. Національний банк є засновником, проте не зазнає

ризиків та не має права щодо змінних результатів його діяльності. Відповідно до МСФЗ 10 Національний банк не має контролю за КНПФ та відповідно КНПФ не було консолідовано під час складання цієї консолідованої фінансової звітності.

Інвестиції Національного банку в асоційовані компанії станом на 31 грудня 2018 та 2017 років представлені Німецько-Українським фондом та Публічним акціонерним товариством “Національний депозитарій України”.

Німецько-Український фонд (далі – НУФ) заснований Кабінетом Міністрів України в особі Міністерства фінансів України, Національним банком і Німецькою кредитною установою для відбудови, зареєстрованою в Німеччині. Основною сферою діяльності НУФ є підвищення конкурентоспроможності малих та середніх підприємств України шляхом їх фінансування через уповноважені українські банки-учасники (з використанням коштів НУФ). Відповідно до статуту НУФ не має на меті отримання прибутку. Прибуток НУФ спрямовується на збільшення кредитних ресурсів для малих і середніх підприємств. Частка участі Національного банку в статутному капіталі НУФ на 31 грудня 2018 року становить 31,25% (на 31 грудня 2017 року – 31,25%).

Національний банк, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку та інші учасники фондового ринку є акціонерами Публічного акціонерного товариства “Національний депозитарій України” (далі – Національний депозитарій). Згідно зі статутом Національний депозитарій проводить діяльність із депозитарного обліку та обслуговування обліку цінних паперів і корпоративних операцій емітента на рахунках у цінних паперах клієнтів.

Станом на 31 грудня 2018 року Національний банк володіє 2 580 простими іменними акціями Національного депозитарію номінальною вартістю 10 000 гривень кожна, загальною номінальною вартістю 25,8 мільйона гривень (у 2017 році – 2 580 простими іменними акціями Національного депозитарію номінальною вартістю 10 000 гривень кожна, загальною номінальною вартістю 25,8 мільйона гривень). Частка участі Національного банку в статутному капіталі Національного депозитарію на 31 грудня 2018 року становить 25% (на 31 грудня 2017 року – 25%).

Затвердження консолідованої фінансової звітності належить до повноважень Ради Національного банку.

2 Основи облікової політики та складання звітності

Консолідована фінансова звітність Національного банку складена відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ), затверджених Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Ця консолідована фінансова звітність була підготовлена на основі припущення, що Національний банк є організацією, здатною продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Ця консолідована фінансова звітність була складена за принципом оцінки за собівартістю, за винятком фінансових активів, класифікованих як фінансові активи, які оцінюються за справедливою вартістю. Консолідована фінансова звітність представлена в національній валюті України – гривні, що є функціональною валютою та валютою представлення консолідованої фінансової звітності. Консолідована фінансова звітність Національного банку складається в мільйонах гривень.

Основа консолідації

Консолідована фінансова звітність складається з фінансової звітності Національного банку та його дочірньої компанії станом на 31 грудня 2018 року.

Дочірньою компанією є компанія, яку контролює Національний банк. Наявність контролю визначається в разі виконання одночасно таких умов:

- наявність владних повноважень стосовно об'єкта інвестування;
- права щодо змінних результатів діяльності об'єкта інвестування та можливість зазнавати ризиків;
- спроможність використовувати свої владні повноваження щодо об'єкта інвестування з метою впливу на результати Національного банку.

Дочірня компанія повністю консолідується починаючи з дати фактичного отримання Національним банком контролю за нею (яка, як правило, є датою придбання) і консолідація припиняється починаючи з дати втрати контролю.

Зміна частки участі в дочірній компанії без втрати контролю обліковується як операція з капіталом. Збитки дочірньої компанії відносяться на неконтрольовану частку участі, навіть якщо це призводить до виникнення від'ємного залишку неконтрольованої частки участі.

Якщо Національний банк втрачає контроль за дочірньою компанією, то він припиняє визнання активів та зобов'язань дочірньої компанії (у тому числі відповідного гудвілу), балансової вартості неконтрольованої частки участі, визнає справедливую вартість отриманої винагороди, справедливую вартість інвестиції, що залишається, а також результат операції у складі прибутків або збитків, перекласифіковує частку Національного банку в компонентах, що раніше були

визнані у складі іншого сукупного доходу, до складу прибутків або збитків. У разі вибуття дочірньої компанії шляхом передавання контролю державі в особі Кабінету Міністрів України чи інших державних органів та установ результат такої операції відображається в капіталі.

Під час консолідації звітності дочірніх компаній виключаються всі залишки за внутрішньосистемними операціями, у тому числі суми доходів і витрат за операціями між дочірніми компаніями. Національний банк і його дочірня компанія застосовують єдину облікову політику для складання консолідованої фінансової звітності. Фінансову звітність дочірньої компанії складено за той самий звітний період, що і консолідовану звітність Національного банку.

Інвестиції в асоційовані компанії

Асоційовані компанії – це компанії, на діяльність яких Національний банк має суттєвий вплив. Суттєвий вплив – це повноваження брати участь у прийнятті рішень з фінансової та операційної політики об'єкта інвестицій, але не контроль чи спільний контроль за фінансовою та операційною політикою.

Інвестиції в асоційовані компанії відображаються за методом участі в капіталі і включаються до статті "Інші активи". Подальші зміни в балансовій вартості відображають зміни частки Національного банку в чистих активах асоційованої компанії, що відбулися після придбання. Частка Національного банку в прибутках або збитках асоційованих компаній з часу здійснення інвестицій визнається в складі інших доходів або витрат консолідованого звіту про сукупні доходи. Частка Національного банку в інших змінах капіталу асоційованих компаній, що відбулися з часу здійснення інвестицій, визнається у складі консолідованих звітів про сукупні доходи та про власний капітал. Проте, якщо частка Національного банку у збитках асоційованої компанії дорівнює або перевищує його частку участі в асоційованій компанії, то Національний банк не визнає подальших збитків, за винятком випадків, коли він має зобов'язання здійснювати платежі асоційованій компанії або від її імені.

Основні методи оцінки

Фінансові активи та фінансові зобов'язання відображаються за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю залежно від їх класифікації.

Справедлива вартість – це ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передавання зобов'язання у звичайній операції на головному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов (тобто вихідна ціна) незалежно від того, чи спостерігається така ціна безпосередньо, чи оцінена за допомогою іншої методики оцінювання.

Ринок, на якому Національний банк, як правило, здійснює операції продажу активу або передавання зобов'язання, приймається за головний ринок або, якщо немає головного ринку, за найсприятливіший ринок. У Національного банку має бути доступ до основного або найсприятливішого ринку на дату оцінки. Національний банк оцінює справедливу вартість активу або зобов'язання, користуючись припущеннями, якими користувалися б учасники ринку, складаючи ціну активу або зобов'язання, та припускаючи, що учасники ринку діють у своїх економічних інтересах.

Якщо для активу або зобов'язання є головний ринок, то оцінка справедливої вартості представляє ціну на такому ринку (незалежно від того, чи ця ціна є безпосередньо відкритою, чи її оцінку отримано за іншою методикою оцінювання), навіть якщо ціна на іншому ринку є потенційно сприятливішою на дату оцінки.

Для визначення справедливої вартості фінансових інструментів, щодо яких немає інформації про ринкові ціни із зовнішніх джерел, використовуються такі методики оцінки, як дисконтування грошових потоків і аналіз фінансової інформації про об'єкти інвестування. Застосування методик оцінки може потребувати припущень, що не підкріплені ринковими даними. У цій консолідованій фінансовій звітності інформація щодо припущень розкривається в тих випадках, за яких заміна такого припущення можливим альтернативним варіантом може призвести до суттєвої зміни сум прибутку, доходів, витрат, загальної суми активів чи зобов'язань.

Національний банк застосовує методики оцінювання, що відповідають обставинам і для яких є достатньо даних, щоб оцінити справедливу вартість, максимізуючи використання доречних відкритих вхідних даних та мінімізуючи використання закритих вхідних даних.

Усі активи та зобов'язання, справедлива вартість яких оцінюється або розкривається у консолідованій фінансовій звітності, класифікуються в межах ієрархії рівнів справедливої вартості, що зазначена нижче, на підставі вхідних даних найнижчого рівня, які є суттєвими для оцінки справедливої вартості в цілому:

- рівень 1 – ціни котирування ідентичних активів або зобов'язань на активному ринку (без будь-яких коригувань);
- рівень 2 – моделі оцінки, у яких суттєві для оцінки справедливої вартості в цілому вхідні дані, що належать до найнижчого рівня ієрархії, є прямо або опосередковано спостережуваними на ринку;
- рівень 3 – моделі оцінки, у яких суттєві для оцінки справедливої вартості в цілому вхідні дані, що

належать до найнижчого рівня ієрархії, не спостерігаються на ринку.

Витрати на проведення операції – витрати на придбання, випуск або вибуття фінансового активу чи фінансового зобов'язання, які не були б сплачені, якби операція не відбулася. Витрати на проведення операції не включають премій або дисконтів за борговими інструментами, витрат на фінансування, внутрішніх адміністративних витрат чи витрат на зберігання.

Амортизована собівартість – це сума, за якою фінансовий актив чи фінансове зобов'язання оцінюється під час первісного визнання, мінус виплати основної суми плюс або мінус накопичена амортизація будь-якої різниці між цією первісною сумою та сумою погашення, розрахована із застосуванням методу ефективної ставки відсотка, та мінус будь-яке зменшення вартості фінансових активів унаслідок знецінення.

Метод ефективної ставки відсотка – метод обчислення амортизованої собівартості фінансового активу або фінансового зобов'язання та розподілу й визнання процентних доходів чи процентних витрат за відповідний період. Ефективна ставка відсотка – це ставка, за якою очікувані потоки майбутніх грошових платежів або надходжень точно дисконтуються протягом очікуваного терміну дії фінансового інструменту або у відповідних випадках протягом коротшого терміну до валової балансової вартості фінансового активу або до амортизованої собівартості фінансового зобов'язання.

Ефективна ставка відсотка, скоригована з урахуванням кредитного ризику – це ставка, за якою очікувані потоки майбутніх грошових платежів або надходжень точно дисконтуються протягом очікуваного терміну дії фінансового активу до амортизованої собівартості первісно знеціненого фінансового активу.

Операції в іноземній валюті та монетарному золоті

Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарне золото первісно визнаються за офіційним курсом гривні до іноземних валют (золота) на дату розрахунку – дату визнання активів і зобов'язань і надалі переоцінюються під час кожної зміни офіційного курсу^{*}.

Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарне золото відображаються в консолідованій фінансовій звітності за офіційним курсом гривні до іноземних валют (золота), установленим Національним банком на дату складання консолідованого звіту про фінансовий стан.

^{*} Станом на 31 грудня 2018 року для розрахунку офіційного курсу гривні до долара США урахується інформація про всі угоди з купівлі/продажу доларів США на умовах "тод", "том" і "спот", які в день розрахунку офіційного курсу укладалися банками на міжбанківському валютному ринку України з іншими банками та з Національним банком України, та інформація про які надавалася Національному банку торговельно-інформаційними системами через відповідні канали обміну інформацією (станом на 31 грудня 2017 року офіційний курс гривні до долара США встановлюється за курсом, який визначається як середньозважене значення курсу гривні до долара США з його купівлі та продажу на умовах "тод", "том" і "спот" у день установлення офіційного курсу за всіма укладеними угодами між суб'єктами ринку, а також між суб'єктами ринку та Національним банком за даними Системи підтвердження угод на міжбанківському валютному ринку України Національного банку). Станом на 31 грудня 2018 року офіційний курс гривні до інших іноземних валют установлювався на підставі інформації про офіційний курс гривні до долара США та про щоденні довідкові курси валют до євро, які оприлюднені Європейським центральним банком (станом на 31 грудня 2017 року офіційний курс гривні до інших іноземних валют установлювався на підставі інформації про офіційний курс гривні до долара США та про щоденний фіксинг курсів валют до євро Європейського центрального банку). Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років офіційний курс гривні до долара США встановлювався кожного робочого дня.

Монетарне золото – це запаси золота у зливках світового стандарту та монетах не нижче 995 проби, що належать Національному банку та входять до складу міжнародних резервів. Операції з монетарним золотом можуть здійснюватися тільки між органами грошово-кредитного регулювання різних країн, або між цими органами та міжнародними фінансово-кредитними установами.

Золото, що належить Національному банку, але не є резервним активом, до монетарного не включається.

Монетарне золото обліковується за масою в тройських унціях і його вартістю в гривнях за офіційним курсом Національного банку. Офіційний курс розраховується на підставі інформації про ціни на золото, визначені

(зафіксовані) учасниками Лондонської асоціації ринку дорогоцінних металів та офіційного курсу гривні до долара США.

Золото, яке розміщене в іноземних банках і на яке нараховуються проценти, включається до складу коштів та депозитів в іноземній валюті та банківських металах і відображається в консолідованій фінансовій звітності за офіційним курсом гривні до іноземних валют (золота) на дату складання консолідованого звіту про фінансовий стан.

Основні офіційні курси гривні до іноземних валют, за якими відображені монетарні статті консолідованого звіту про фінансовий стан, та монетарного золота були такими:

	31 грудня 2018 року (у гривнях)	31 грудня 2017 року (у гривнях)
1 долар США	27,688264	28,067223
1 СПЗ	38,508604	39,971493
1 євро	31,714138	33,495424
1 тройська унція золота	35 364,835	36 234,785

Результати переоцінки монетарних активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарного золота, а також золота, яке розміщене в іноземних банках, у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до іноземних валют і золота включаються до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, у якому вони виникли.

Операції з Міжнародним валютним фондом

У відносинах України з Міжнародним валютним фондом (далі – МВФ) Національний банк виконує функції депозитарію і фіскального агента в частині отриманих ним коштів. У консолідованій фінансовій звітності Національного банку відображаються всі суми вимог України до МВФ і зобов'язань перед МВФ у частині отриманих Національним банком коштів. Сума відповідних активів уключає авуари в спеціальних правах запозичення (далі – СПЗ) та внески в рахунок квоти МВФ (у тому числі резервна позиція в МВФ). Сума відповідних зобов'язань уключає вартість цінних паперів, випущених на користь МВФ Національним банком за квотою і як фіскальним агентом за його запозиченнями, а також кошти на рахунках МВФ № 1 та № 2. Рахунок № 1 призначений для проведення операцій з МВФ, уключаючи сплату внесків за квотою, купівлю і викуп коштів. Рахунок № 2 використовується для розрахунків за операціями МВФ у валюті України.

Активи та зобов'язання, номіновані в СПЗ, у тому числі внески в рахунок квоти МВФ, перераховуються в гривні за офіційним курсом гривні до СПЗ на дату консолідованого звіту про фінансовий стан. Офіційний курс гривні до СПЗ розраховується на підставі інформації про курс СПЗ до долара США, установлений МВФ, та про офіційний курс гривні до долара США, установлений Національним банком.

Національний банк класифікує авуари в СПЗ та внески в рахунок квоти МВФ у категорію за амортизованою собівартістю.

Доходи, отримані за авуарами в СПЗ, відображаються як процентні доходи, а витрати, сплачені за користування коштами МВФ, відображаються як процентні та комісійні витрати в консолідованому звіті про сукупні доходи. Невідшкодована комісія за домовленістю про купівлю СПЗ відображається як комісійні витрати. Амортизація витрат, пов'язаних з операціями з МВФ, здійснюється із застосуванням ефективної ставки відсотка та відображається як процентні витрати.

Операції з фінансовими інструментами

Національний банк класифікує всі фінансові інструменти в категорії за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках та амортизованою собівартістю відповідно до визначених моделей управління фінансовими активами та характеристик грошових потоків. Національний банк не класифікує жодних активів в категорію за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках з метою усунення або значного зменшення невідповідності в обліку.

Фінансові активи Національного банку класифікуються таким чином:

Кошти та депозити в іноземній валюті, що обліковуються за амортизованою собівартістю

Кошти та депозити в іноземній валюті розміщуються Національним банком в банках-контрагентах в межах моделі управління фінансовими активами, якою передбачено отримання грошових потоків, передбачених умовами договору. Ці кошти не пов'язані з похідними інструментами, не котируються на ринку і підлягають поверненню на вимогу, на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю

До цієї категорії належать цінні папери, стосовно яких виконуються обидві такі умови:

- цінні папери утримуються в межах моделі управління фінансовими активами, відповідно до якої цінні папери утримуються для отримання грошових потоків згідно з умовами їх випуску;
- договірні умови передбачають виникнення на визначені дати грошових потоків, які виключно є платежами щодо погашення основної суми та процентів за цінними паперами.

До таких цінних паперів відносяться облігації внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) із фіксованою ставкою купону та ОВДП, сума купону за якими розраховується як індекс інфляції за останні 12 місяців плюс визначена маржа (далі – інфляційні державні облігації). Національний банк обліковує інфляційні державні облігації як боргові інструменти з плаваючою ставкою відсотка та визнає процентні доходи за ними із застосуванням ефективної ставки відсотка. Водночас ефективна ставка визначається на основі фактичних показників інфляції за звітний період, а не на основі майбутніх очікувань та прогнозів щодо рівня інфляції.

Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках

Національний банк управляє групою таких фінансових інструментів відповідно до задокументованої моделі діяльності, що використовується для управління фінансовими активами Національного банку, і яка відноситься до інших типів моделей управління фінансовими активами, ніж модель управління фінансовими активами, що передбачає отримання грошових потоків згідно з умовами договору (випуску), та модель управління фінансовими активами, що передбачає як отримання грошових потоків згідно з умовами договору (випуску), так і продаж таких активів.

Також до цієї категорії відносяться цінні папери, які не відповідають критеріям оцінки за амортизованою собівартістю або за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в інших сукупних доходах у

зв'язку з отриманими результатами аналізу характеристик грошових потоків за фінансовими активами, що не передбачають погашення тільки основної суми та процентів.

Справедлива вартість цих цінних паперів визначається ринковим котируванням на головному або найсприятливішому ринку.

Зміна класифікації

Цінні папери можуть бути перекласифіковані між категоріями (за амортизованою собівартістю, за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в інших сукупних доходах) у разі зміни моделі управління фінансовими активами. Вимоги щодо класифікації та оцінки, які відносяться до нової категорії, застосовуються перспективно з першого дня першого звітного періоду після виникнення змін в моделі управління активами, які привели до перекласифікації.

Кредити банкам та іншим позичальникам, що обліковуються за амортизованою собівартістю

Кредити, надані банкам та іншим позичальникам, визнаються, якщо Національний банк надає кошти контрагентам – банкам та іншим позичальникам в межах моделі управління фінансовими активами, якою передбачено отримання грошових потоків, передбачених умовами договору і які виключно є платежами щодо погашення основної суми боргу та процентів. Ці кредити не пов'язані з похідними інструментами, не котируються на ринку і підлягають поверненню на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Внутрішній державний борг

Внутрішній державний борг – це заборгованість за кредитами, що надані Уряду України (далі – Уряд). Внутрішній державний борг обліковується в межах моделі управління фінансовими активами, якою передбачено отримання грошових потоків, передбачених умовами договору, які виключно є платежами щодо погашення основної суми боргу та процентів. Внутрішній державний борг первісно визнається за справедливою вартістю та обліковується за амортизованою собівартістю.

Похідні фінансові інструменти

До похідних фінансових інструментів належать похідні цінні папери, операції своп, форвардні та ф'ючерсні операції. Похідні фінансові інструменти обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках. Усі похідні фінансові інструменти відображаються як активи, якщо їх справедлива вартість позитивна, і як зобов'язання, якщо їх справедлива вартість від'ємна.

Визнання та оцінка фінансових інструментів

Визнання фінансових інструментів здійснюється таким чином:

операції з фінансовими інструментами відображаються в консолідованому звіті про фінансовий стан на дату розрахунку, тобто на дату набуття (передавання) права власності на них, крім похідних фінансових інструментів;

боргові цінні папери, інструменти капіталу та інші фінансові інструменти, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках, первісно визнаються за справедливою вартістю;

кошти та депозити в іноземній валюті, боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю, кредити банкам та іншим позичальникам і всі фінансові зобов'язання первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат, що безпосередньо пов'язані з проведенням операції.

Найкращим свідченням справедливої вартості фінансового інструменту на момент первісного визнання є ціна операції (тобто справедлива вартість компенсації, виплаченої або отриманої). Якщо справедлива вартість на момент первісного визнання відрізняється від ціни операції, то інструмент обліковується на дату первісного визнання таким чином:

за вартістю оцінки, що вимагається під час первісного визнання, якщо про справедливую вартість є свідчення цін котирування на активному ринку для ідентичних активів або зобов'язань (тобто входні дані рівня 1) або, коли вона визначається на основі методики оцінки, яка використовує лише ті дані, які є спостережуваними на ринку. Національний банк визнає різницю між справедливою вартістю на момент первісного визнання і ціною операції як прибуток або збиток;

в усіх інших випадках за вартістю оцінки, що вимагається під час первісного визнання, з урахуванням коригування щодо перенесення на майбутні періоди різниці між справедливою вартістю на момент первісного визнання і ціною операції. Після первісного визнання Національний банк визнає цю перенесену на майбутні періоди різницю як прибуток або збиток у тій мірі, у якій вона виникає в результаті зміни фактора (включно із фактором часу), який учасники ринку враховували б під час визначення ціни активу або зобов'язання.

Подальший облік фінансових інструментів Національного банку здійснюється таким чином:

боргові цінні папери, інструменти капіталу та інші фінансові інструменти, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках та похідні фінансові інструменти переоцінюються в разі кожної зміни їх справедливої вартості. Результат від зміни справедливої вартості

включається до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, у якому він виник;

кошти та депозити в іноземній валюті, боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю, кредити банкам та іншим позичальникам, а також внутрішній державний борг та всі фінансові зобов'язання, крім похідних фінансових інструментів, обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної ставки відсотка.

Політика знецінення фінансових активів та принципи формування резервів під очікувані кредитні збитки

Резерв під очікувані кредитні збитки формується шляхом віднесення відповідної суми на витрати.

Національний банк визнає резерви під очікувані кредитні збитки за фінансовими активами (наданими депозитами, кредитами, що обліковуються за амортизованою собівартістю, борговими цінними паперами, що обліковуються за амортизованою собівартістю, дебіторською заборгованістю) та резерви під очікувані кредитні збитки за позабалансовими зобов'язаннями в разі наявності в Національному банку безвідкличних фінансових зобов'язань з кредитування.

Резерв під очікувані кредитні збитки оцінюється в сумі кредитних збитків за весь строк дії фінансового інструменту, якщо кредитний ризик за даним фінансовим інструментом значно збільшився з дати їх первісного визнання. В іншому разі резерв під очікувані кредитні збитки оцінюється в сумі, що дорівнює 12-місячним очікуваним кредитним збиткам. Політика Національного банку щодо визначення кредитного ризику надається в примітці 28.

Національний банк відносить фінансові інструменти до однієї із таких стадій зменшення корисності:

перша стадія зменшення корисності (стадія 1) – фінансові інструменти, для яких на звітну дату кредитний ризик низький або не відбулося значного збільшення кредитного ризику з дати їх первісного визнання;

друга стадія зменшення корисності (стадія 2) – фінансові інструменти, для яких на звітну дату відбулося значне збільшення кредитного ризику з дати первісного визнання, але немає об'єктивних свідчень кредитного знецінення;

третья стадія зменшення корисності (стадія 3) – фінансові інструменти, для яких на звітну дату є об'єктивне свідчення кредитного знецінення.

На дату первісного визнання всі фінансові активи, за винятком придбаних або створених первісно знецінених фінансових активів, обліковуються на першій стадії зменшення корисності.

Залежно від стадії зменшення корисності для фінансових активів формуються резерви під очікувані кредитні збитки в сумі:

- очікуваних кредитних збитків на період 12 місяців – для фінансових активів, які перебувають на першій стадії зменшення корисності;
- очікуваних кредитних збитків на строк дії фінансового інструменту – для фінансових активів, які перебувають на другій або третій стадії зменшення корисності, за винятком придбаних або створених первісно знецінених фінансових активів.

Для придбаних або створених первісно знецінених фінансових активів резерви під очікувані кредитні збитки формуються в сумі різниці між розміром очікуваних кредитних збитків на строк дії фінансового інструменту, визначеним на звітну дату, та розміром очікуваних кредитних збитків на строк дії фінансового інструменту, визначеним на дату первісного визнання фінансового активу.

Зміни в резерві під очікувані кредитні збитки визнаються у складі прибутків та збитків. У разі позитивної динаміки величини очікуваних кредитних збитків для таких активів визнається прибуток від знецінення.

Резерви для фінансових активів розраховуються та відображаються в обліку у валюті номіналу відповідних фінансових активів.

Формування і вивільнення резервів під очікувані кредитні збитки здійснюється відповідно до рішення Правління Національного банку не рідше ніж один раз на місяць станом на кінець останнього робочого дня місяця.

З метою визначення стадії зменшення корисності на кожну звітну дату для фінансових активів у розрізі окремих інструментів здійснюється індивідуальна оцінка кредитного ризику для встановлення:

- значного збільшення кредитного ризику з дати первісного визнання;
- об'єктивних свідчень зменшення корисності (знецінення).

До основних ознак, які використовуються як докази, що за фінансовими інструментами відбулося значне збільшення кредитного ризику, належать:

- строк порушення умов кредитного договору щодо обслуговування боргу (процентів та/або основного боргу) становить від двох до семи календарних днів;
- прийняття Правлінням Національного банку рішення про віднесення позичальника до категорії проблемних;
- застосування Національним банком відносно позичальника режиму посиленого нагляду, включаючи ретельний моніторинг або контроль за

позичальником, або безпосереднє втручання в діяльність позичальника;

- фактичне зниження внутрішнього кредитного рейтингу позичальника нижче певного рівня.

Об'єктивним свідченням зменшення корисності (знецінення) фінансових активів є інформація стосовно таких збиткових подій:

значні фінансові труднощі, що виникли в боржника або емітента;

порушення боржником умов договору або порушення емітентом цінних паперів умов їх випуску;

ймовірність банкрутства чи іншої фінансової реорганізації боржника або емітента;

створення кредитором у зв'язку з економічними або юридичними причинами, що впливають з фінансових труднощів боржника або емітента, таких умов, які не були б створені за інших обставин (зміна процентної ставки, пролонгація тощо);

наявність інформації про значне скорочення розрахункових майбутніх грошових потоків за групою фінансових активів з часу їх первісного визнання тощо.

Національний банк здійснює оцінку збитку від зменшення корисності на індивідуальній та груповій основі.

Оцінка на індивідуальній основі проводиться для фінансових активів, які є індивідуально суттєвими, за якими є відомості про настання дефолту.

Оцінка на груповій основі проводиться за фінансовими інструментами, які відповідають установленим критеріям.

Групування фінансових інструментів здійснюється на основі спільних характеристик кредитного ризику, які є індикативними щодо можливості позичальника здійснювати платежі з обслуговування боргу відповідно до договірних умов.

Зокрема, спільними характеристиками кредитного ризику є такі характеристики, але не виключно:

- вид фінансового інструменту;
- внутрішній кредитний рейтинг позичальника;
- форма власності (системно важливі банки, банки з державною часткою, банки іноземних банківських груп, банки з приватним капіталом, інші установи, фізичні особи);
- вид застави;
- співвідношення вартості застави до вартості фінансового активу, якщо співвідношення впливає на ймовірність ризику настання дефолту;
- залишок строку до погашення.

У разі зменшення суми очікуваних кредитних збитків у зв'язку з подіями, що свідчать про зменшення кредитного ризику фінансового інструменту, відбувається відновлення корисності такого фінансового інструменту. Сума зменшення очікуваних кредитних збитків відображається в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про сукупні доходи.

Фінансові активи, повне або часткове погашення яких неможливе, списуються за рахунок сформованого резерву під очікувані кредитні збитки після завершення всіх необхідних процедур щодо відшкодування активу.

Зміна умов (модифікація) фінансових активів

Якщо відбувається суттєва зміна умов за фінансовим активом, Національний банк припиняє визнавати такий актив та визнає новий фінансовий актив за справедливою вартістю із відображенням результату від припинення визнання в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про сукупні доходи.

Якщо зміна умов не є суттєвою, то за такими активами коригується валова балансова вартість. Сума коригування визначається як різниця між теперішньою вартістю нових грошових потоків з урахуванням змінених умов, дисконтованих за первісною ефективною ставкою відсотка (поточною ефективною ставкою відсотка, якщо кредити видані під плаваючу ставку, або ефективною ставкою відсотка, скоригованою з урахуванням кредитного ризику, за первісно знеціненим фінансовим активом), та валовою балансовою вартістю фінансового активу на дату зміни умов та визнається як доходи/витрати від зміни умов (модифікації) фінансових активів у складі консолідованого звіту про сукупні доходи.

Операції репо

Кошти, сплачені за договорами купівлі-продажу цінних паперів із зобов'язанням зворотного викупу (репо), відображаються як кредити, надані банкам. Різниця між ціною придбання та ціною подальшого продажу відображається як процентний дохід, що визнається за методом ефективної ставки відсотка протягом строку дії договорів.

Кошти, отримані за договорами купівлі-продажу цінних паперів (репо), уключаються до статті "Кошти банків" консолідованого звіту про фінансовий стан. Цінні папери залишаються в складі активів Національного банку. Різниця між ціною продажу цінних паперів та ціною їх зворотного викупу відображається як процентні витрати, що визнаються за методом ефективної ставки відсотка протягом строку дії договорів.

Основні засоби

Основні засоби обліковуються за первісною вартістю за мінусом накопиченого зносу та збитку від знецінення.

Первісна вартість придбаних основних засобів складається з витрат на придбання та введення їх в експлуатацію.

Витрати на поліпшення об'єктів основних засобів, що приводять до збільшення первісно очікуваних вигід від їх використання, збільшують первісну вартість цих об'єктів. Витрати які здійснюються для підтримання об'єктів основних засобів у придатному для використання стані та одержання первісно визначених майбутніх економічних вигід від використання цих об'єктів визнаються в міру їх здійснення. Витрати на заміну основних частин або компонентів основних засобів капіталізуються, а залишкова вартість заміненої частини відноситься на витрати в консолідованому звіті про сукупні доходи звітного періоду.

У разі знецінення основних засобів їх вартість зменшується до вартості очікуваного відшкодування або справедливої вартості за мінусом витрат на реалізацію залежно від того, яка з цих двох величин є вищою. Зменшення балансової вартості відноситься на фінансові результати. Витрати на знецінення активу, визнані в попередніх періодах, сторнуються, якщо відбулася зміна оцінок, застосованих для визначення очікуваного відшкодування, або справедливої вартості за мінусом витрат на реалізацію.

Результат від реалізації основних засобів, який розраховується як різниця між сумою отриманих коштів і балансовою вартістю активів, визнається у складі фінансових результатів у консолідованому звіті про сукупні доходи.

Незавершене будівництво відображається в обліку за первісною вартістю. Після завершення будівництва активи включаються до класу будівель і споруд за первісною вартістю. Незавершене будівництво не амортизується до того часу, доки актив не буде готовий до використання.

Основні засоби, що утримуються для продажу

Національний банк визнає основні засоби такими, що утримуються для продажу у випадку коли балансова вартість активу буде відшкодовуватися в основному шляхом операції продажу, а не поточного використання.

Для визнання основних засобів такими, що утримуються для продажу активи мають бути придатними для негайного продажу і цей продаж повинен бути високо ймовірним.

Основні засоби, що визнаються такими, що утримуються для продажу, обліковуються за найнижчою з двох оцінок балансовою вартістю або справедливою вартістю за вирахуванням витрат на продаж. Якщо балансова вартість об'єктів на дату визнання такими, що утримуються для продажу, перевищує їх справедливую вартість, то попередньо проводиться уцінка таких об'єктів до суми їх справедливої вартості.

Інвестиційна нерухомість

До інвестиційної нерухомості належать:

- земля, подальше використання якої ще не визначене;
- будівля, що не зайнята Національним банком та призначена для надання в оренду за одним або кількома договорами про операційну оренду;
- будівля, що перебуває у власності Національного банку або в розпорядженні за договором про фінансову оренду та надається в оренду за одним або кількома договорами про операційну оренду;
- нерухоме майно, що будується або поліпшується для майбутнього використання як інвестиційної нерухомості.

Національний банк обліковує інвестиційну нерухомість за собівартістю. Нарахування амортизації інвестиційної нерухомості здійснюється із застосуванням прямолінійного методу.

Національний банк визнає нерухоме майно інвестиційною нерухомістю за такими критеріями:

- нерухоме майно передане в оренду;
- виключення нерухомого майна зі складу майна, що використовується Національним банком, відповідно до розпорядчого акта Національного банку щодо прийняття рішення про передавання в оренду нерухомого майна);
- отримання економічних вигод, пов'язаних із відповідною інвестиційною нерухомістю;
- можливість достовірно визначити вартість нерухомого майна.

Якщо один об'єкт інвестиційної нерухомості включає одну частину, яка утримується з метою отримання орендної плати, та іншу частину, яка утримується для використання під час діяльності, то такі частини нерухомого майна визнаються окремо, якщо вони можуть бути продані окремо.

Витрати на поточне обслуговування інвестиційної нерухомості визнаються витратами в момент їх виникнення. Витрати на поліпшення об'єктів інвестиційної нерухомості, що приводять до збільшення первісної очікуваних вигід від їх використання, збільшують первісну вартість цих об'єктів.

Інвестиційна нерухомість, що починає утримуватися з метою продажу, класифікується як активи, що утримуються для продажу.

Припинення визнання інвестиційної нерухомості здійснюється в разі зміни способу її функціонального використання.

Амортизація

Нарахування амортизації (зносу) основних засобів починається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основного засобу став придатним для використання, та завершується після досягнення залишковою вартістю об'єкта нульового значення. Нарахування амортизації виконується із застосуванням прямолінійного методу з метою рівномірного зменшення первісної вартості до ліквідаційної вартості протягом строку їх експлуатації за такими нормами:

будівлі та споруди	20 – 50 років;
транспортні засоби	7 – 28 років;
машини та обладнання	4 – 20 років;
інструменти, прилади та інвентар	4 – 10 років;
Інші	2 – 25 років.

Земля і незавершене будівництво не підлягають амортизації.

Ліквідаційна вартість активу – це оціночна сума, яку Національний банк отримав би в поточний час від продажу цього активу, за мінусом оцінених витрат на продаж, якби стан та строк експлуатації активу відповідав строку експлуатації та стану, які цей актив матиме наприкінці строку корисного використання. Ліквідаційна вартість активу дорівнює нулю, якщо Національний банк має намір використовувати актив до кінця фізичного строку його експлуатації.

Нематеріальні активи

Усі нематеріальні активи Національного банку мають кінцевий термін використання і включають переважно програмне забезпечення та ліцензії на право користування програмними продуктами.

Первісна вартість придбаних нематеріальних активів складається з витрат на придбання та введення їх в експлуатацію. Придбані нематеріальні активи амортизуються за прямолінійним методом протягом очікуваного строку їх корисного використання, який становить від 2 до 8 років і надалі обліковуються за первісною вартістю за мінусом зносу та збитку від знецінення.

Банківські та інші дорогоцінні метали

Банківські метали – це запаси золота, що не є монетарним, срібла, платини та паладію, які зберігаються в Державній скарбниці України. Банківські метали обліковуються за масою в трояських унціях та їх вартістю в гривнях за офіційним курсом Національного банку. Офіційний курс розраховується на підставі інформації про ціни на дорогоцінні метали, визначені (зафіксовані) учасниками Лондонської асоціації ринку дорогоцінних металів та учасниками Лондонського ринку платини і паладію та офіційного курсу гривні до долара США.

Офіційні курси гривні до банківських металів, за якими банківські метали відображені в консолідованій фінансовій звітності, становили:

	31 грудня 2018 року (у гривнях)	31 грудня 2017 року (у гривнях)
1 тройська унція золота	35 364,835	36 234,785
1 тройська унція срібла	416,847	469,845
1 тройська унція платини	21 956,793	25 793,778
1 тройська унція паладію	34 776,460	29 610,920

Нереалізовані результати переоцінки банківських металів у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до банківських металів уключаються до інших сукупних доходів у консолідованому звіті про сукупні доходи у тому періоді, в якому вони виникли. Реалізовані результати переоцінки банківських металів уключаються до складу нерозподіленого прибутку.

Банківські метали, розміщені на депозитах в іноземних банках, за якими нараховуються процентні доходи, уключаються до статті "Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах". Результати переоцінки банківських металів, розміщених в іноземних банках, у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до банківських металів уключаються до складу інших сукупних доходів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, в якому вони виникли.

Дорогоцінні метали включають зливки золота, які не відповідають визначеним стандартам, брукт золота та інших металів і обліковуються за собівартістю в складі запасів матеріальних цінностей.

Банківські та дорогоцінні метали уключаються до статті "Інші активи" у консолідованому звіті про фінансовий стан.

Банкноти та монети в обігу

Сума банкнот і монет в обігу – це номінальна вартість банкнот і монет (розмінних, обігових, пам'ятних, інвестиційних), які є засобами платежу і випущені в обіг Національним банком після введення гривні у вересні 1996 року. Банкноти та монети в обігу визнаються зобов'язаннями за номінальною вартістю з часу видачі їх банкам і клієнтам Національного банку. Готівкові кошти в національній валюті, що зберігаються у сховищах і касах Національного банку, в тому числі передані Національним банком уповноваженим банкам на зберігання, не включаються до суми банкнот та монет в обігу.

Кошти банків

Кошти банків визнаються, коли грошові кошти надходять до Національного банку від банків-контрагентів. Ці зобов'язання не є похідними інструментами і первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат, що безпосередньо пов'язані з проведенням операції, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю.

Кошти державних та інших установ

Кошти державних та інших установ є непохідними зобов'язаннями перед державними та іншими клієнтами, первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат, що безпосередньо пов'язані з проведенням операції, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю.

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком, первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат, що безпосередньо пов'язані з проведенням операції, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної ставки відсотка. Під час погашення депозитних сертифікатів, що емітовані Національним банком, різниця між сумою погашення і амортизованою собівартістю включається до прибутку або збитку в консолідованому звіті про сукупні доходи.

Кредити отримані

Кредити отримані визнаються, коли Національний банк отримує від інших центральних банків кошти та починає їх використовувати на платній основі. Первісно оцінюються за справедливою вартістю з урахуванням витрат на операції, надалі оцінюються за амортизованою собівартістю з використанням ефективної ставки відсотка. Під час укладання двосторонніх угод щодо отримання кредитів від інших центральних банків у сторін виникають взаємні майбутні безвідкличні зобов'язання з кредитування другої сторони угоди. До дати надання центральними банками – сторонами угоди відповідних кредитів майбутні безвідкличні зобов'язання з кредитування не визнаються у консолідованому звіті про фінансовий стан.

Визнання доходів та витрат

Процентні доходи та витрати визнаються в консолідованому звіті про сукупні доходи для всіх боргових інструментів (крім тих, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках) за принципом нарахування з використанням методу ефективної ставки відсотка. Процентні доходи за борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках, визнаються в консолідованому звіті про сукупні доходи в складі результатів від операцій із борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю.

Усі інші комісійні та інші доходи й витрати визнаються за принципом нарахування залежно від стадії завершення певної операції, що оцінюються на підставі співвідношення наданих (отриманих) послуг до загального обсягу послуг, передбачених договором.

Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції

Національний банк здійснює виготовлення банкнот і монет національної валюти України. Витрати на виготовлення банкнот і монет (крім пам'ятних монет, виготовлених з дорогоцінних металів та інвестиційних монет) відображаються за рахунками витрат Національного банку в міру передавання готової продукції Банкотно-монетним двором до Центрального сховища Національного банку. Витрати на виготовлення банкнот і монет уключають амортизацію виробничого устаткування, витрати на оплату праці, інші виробничі витрати.

Вартість пам'ятних монет, виготовлених із дорогоцінних металів, та інвестиційних монет визнається активом у консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку в статті "Інші активи" та списується на витрати в міру реалізації цих монет.

Витрати на утримання персоналу

Витрати на оплату праці, сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, перерахування внесків до Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку, а також підготовку кадрів та підвищення кваліфікації визнаються в тому періоді, в якому вони були понесені Національним банком.

Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку

Національний банк є засновником Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку, який є фондом із визначеними внесками. Національний банк сплачує внески до цього фонду на контрактній основі. Після перерахування коштів Національний банк не несе зобов'язань щодо виплат. Внески до фонду визнаються в складі витрат на утримання персоналу в момент виникнення зобов'язання з перерахування коштів. Після виходу на пенсію працівників Національного банку всі виплати здійснюються Корпоративним недержавним пенсійним фондом Національного банку.

Національний банк здійснює адміністрування, управління активами та зберігання активів Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку.

Витрати, пов'язані з перерахуванням до загальнодержавних соціальних фондів

Національний банк згідно із законодавством України здійснює перерахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на рахунки органів доходів і зборів, відкриті в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів. Кошти, що перераховуються, визнаються витратами Національного банку в міру їх здійснення. Витрати на сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування визнаються в консолідованому звіті про сукупні доходи в складі витрат на утримання персоналу.

Оподаткування

Відповідно до Податкового кодексу України Національний банк здійснює розрахунки з Державним бюджетом України відповідно до Закону України "Про Національний банк України".

Національний банк перераховує прибуток до розподілу до Державного бюджету України відповідно до Закону України "Про Національний банк України". Прибуток до розподілу визначається шляхом зменшення прибутку на суму нереалізованих доходів звітного періоду, які спрямовуються до резервів переоцінки та збільшення на суму компенсації резервом переоцінки нереалізованих витрат і реалізованого результату переоцінки. Ці перерахування класифікуються як розрахунки із засновником та відображаються в консолідованому звіті про зміни у власному капіталі (примітка 19).

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Національний банк здійснює відрахування до загальних резервів, доки сума загальних резервів не дорівнюватиме 10 відсоткам обсягу грошово-кредитних зобов'язань Національного банку. Після формування загальних резервів у розмірі, передбаченому Законом України "Про Національний банк України", прибуток до розподілу підлягає перерахуванню до Державного бюджету України в повному обсязі.

Інші податки, які сплачує Національний банк, уключені до складу адміністративно-господарських та інших витрат.

Резерви переоцінки активів і зобов'язань

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" нереалізовані доходи від переоцінки іноземної валюти, монетарного золота у зв'язку зі змінами курсу гривні до іноземних валют, монетарного золота протягом звітного року, а також нереалізовані доходи від переоцінки цінних паперів та похідних інструментів у зв'язку з переоцінкою до справедливої вартості Національний банк спрямовує до статті "Резерви переоцінки активів і зобов'язань" у розділі "Власний капітал" консолідованого звіту про фінансовий стан та в консолідованому звіті про зміни у власному капіталі.

Сума резервів переоцінки використовується для компенсації сум нереалізованих витрат від переоцінки іноземної валюти, монетарного золота, цінних паперів, похідних фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю, якщо вони накопичуються протягом звітного року.

Сума резервів переоцінки за проданою іноземною валютою, монетарним золотом, цінними паперами та похідними фінансовими інструментами, що вибувають, уключається до прибутку до розподілу у відповідних звітних періодах.

Забезпечення під імовірні майбутні витрати

Забезпечення під імовірні майбутні витрати Національного банку включають формування забезпечення (примітка 18):

- на оплату щорічних (основних, додаткових та соціальних) відпусток та здійснення інших виплат своїм працівникам для забезпечення відшкодування майбутніх витрат на оплату щорічних (основних, додаткових та соціальних) відпусток, не використаних працівниками Національного банку за минулі робочі роки і перенесених на наступні роки, з урахуванням сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Національний банк визначає суму резерву як недисконтовану суму короткострокових виплат працівникам, очікуваних до сплати відповідно до наданих працівниками послуг, за вирахуванням будь-яких уже сплачених сум;
- від втрати готівки, що зберігається в запасах готівки, оборотних касах та банкоматах управління Національного банку в Донецькій та Луганській областях, ураховуючи ситуацію в результаті тимчасової окупації;
- за юридичними або конструктивними зобов'язаннями (унаслідок минулих подій), зокрема за судовими позовами, урегулювання яких з високим ступенем імовірності (більшою мірою очікується негативний розвиток подій, ніж позитивний) призведе до вичерпання ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди і суму (витрати), за якими можна достовірно оцінити. Витрати на формування забезпечення включаються до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, у якому вони виникли.

Грошові кошти та їх еквіваленти

З метою звітування про рух грошових коштів до грошових коштів та їх еквівалентів уключаються фінансові активи на вимогу та з терміном погашення до трьох місяців з дати виникнення, які можуть бути використані на першу вимогу і мають незначний ризик коливання вартості.

Взаємні заліки

Взаємозалік фінансових активів і зобов'язань (із подальшим уключенням до консолідованого звіту про фінансовий стан лише чистої суми) може здійснюватися лише за наявності юридично визначеного права

взаємозаліку визнаних сум, якщо є намір одночасно реалізувати актив і розрахуватися за зобов'язаннями або провести розрахунок на основі чистої суми.

Уведення нових та змінених стандартів і тлумачень фінансової звітності

Змінені МСФЗ та тлумачення, які набрали чинності та були прийняті до застосування у 2018 році.

МСФЗ 9 “Фінансові інструменти”. Застосування МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” вплинуло на облікові політики щодо класифікації та оцінки фінансових інструментів, проте не мало суттєвого впливу на показники діяльності та фінансовий стан Національного банку.

Застосування стандартів та поправок, що не мало суттєвого впливу на показники діяльності та фінансовий стан Національного банку:

МСФЗ 15 “Виручка за контрастами з клієнтами” (та відповідні роз'яснення). У травні 2014 року був випущений МСФЗ 15, який установлює єдину комплексну модель обліку виручки за договорами з клієнтами. МСФЗ 15 замінить усі діючі стандарти з визнання виручки, уключаючи МСБО 18 “Дохід”, МСБО 11 “Договори на будівництво” та відповідні інтерпретації.

Ключовий принцип МСФЗ 15 полягає у тому, що організація повинна визнавати виручку у момент або під час передавання обіцяних товарів чи послуг клієнтам у сумі, що відповідає очікуваній винагороді, в обмін на товари і послуги. Зокрема, стандарт пропонує застосовувати єдину модель, що складається з п'яти етапів, для всіх договорів з клієнтами:

- ідентифікацію договору з клієнтом;
- ідентифікацію зобов'язань виконавця згідно з договором;
- визначення вартості угоди;
- розподіл вартості угоди на зобов'язання виконавця;
- визнання виручки в момент або протягом виконання зобов'язання виконавцем.

Відповідно до МСФЗ 15 організація визнає виручку в міру того, як виконується зобов'язання виконавця, тобто коли контроль за товарами чи послугами, складовими зобов'язаннями виконавця, переходить до клієнта. Стандарт вводить більш чіткі вказівки з таких питань обліку, як момент визнання виручки, облік змінної винагороди, витрати, пов'язані з укладанням і виконанням договорів, тощо. Крім цього, вводяться нові вимоги щодо розкриття інформації;

Поправки до МСФЗ 2 “Платіж на основі акцій” – Класифікація та оцінка операцій платежів на основі акцій;

Поправки до МСФЗ 4 “Страхові договори” – Застосування МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” стосовно МСФЗ 4 “Страхові договори”;

КТ МСФЗ 22 “Операції в іноземних валютах та виплата авансу”. Надається роз’яснення стосовно виплати або отримання підприємством компенсації авансом в іноземній валюті. У разі настання вищезазначеного випадку датою операції для визначення курсу обміну валют, яка має використовуватися на момент первісного визнання відповідного активу, витрат або доходів, є дата виплати компенсації авансом, тобто коли були визнані передплата або зобов’язання стосовно доходів, отриманих авансом. За наявності більше одного авансового платежу або надходження, необхідно визначити дату операції для кожної виплати або надходження авансової компенсації. Підприємства можуть застосувати поправки ретроспективно або перспективно.

Національний банк застосував зміни до роз’яснення перспективно;

Поправки до МСБО 40 “Інвестиційна нерухомість” – Переведення об’єктів інвестиційної нерухомості. Поправки призначені для роз’яснення того, що підприємство може змінювати класифікацію об’єктів нерухомості із/у інвестиційну нерухомість лише у випадку, коли існують свідчення того, що відбулася зміна у використанні нерухомості. Поправки підкреслюють, що зміна лише в намірах керівництва не буде достатньою для здійснення такого переведення об’єкта нерухомості. Стандарт містить перелік обставин, що можуть бути свідченням зміни у використанні об’єкта нерухомості, який сприймається деякими особами як повний, але в поправках зазначається, що цей перелік обставин не є вичерпним, а наведені обставини є лише прикладом. Підприємства можуть застосовувати поправки або ретроспективно (якщо це можливо), або перспективно.

Національний банк застосував зміни до поправки перспективно;

Щорічні вдосконалення до МСФЗ за період 2014 – 2016 років.

Стандарти, які були опубліковані, але ще не набули чинності

Керівництво Національного банку очікує, що застосування даних стандартів та поправок не матиме суттєвого впливу на показники діяльності та фінансовий стан Національного банку.

Національний банк не прийняв до застосування такі нові і переглянуті стандарти, які були опубліковані, але ще не набули чинності:

МСФЗ 16 “Оренда”¹;

Поправки до МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” і МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства” – Продаж або розподіл активів між інвестором та його асоційованим чи спільним підприємством⁴;

МСФЗ 17 “Договори страхування” – новий стандарт фінансової звітності для договорів страхування, в якому розглянуто питання визнання та оцінки, представлення та розкриття інформації³;

КТ МСФЗ 23 “Невизначеність відносно податкової позиції”¹;

Поправки до МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” – Характеристики передплати із негативною компенсацією¹;

МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані організації та спільні підприємства” пояснення щодо рішення оцінювати об’єкти інвестиції за справедливою вартістю через прибуток чи збиток повинно застосовуватися окремо до кожної інвестиції¹;

Поправки до МСБО 19 “Виплати працівникам” (лютий 2018 року) – Поправки, скорочення або погашення пенсійних планів¹;

Поправки до МСБО 1 та МСБО 8 покликані полегшити розуміння визначення суттєвості в МСБО 1, проте не призначені для зміни основної концепції суттєвості в стандартах. Визначення суттєвості в МСБО 8 було замінено посиланням на МСБО 1²;

Поправки до посилань на Концептуальну основу стандартів МСФЗ – Поправки до посилань на Концептуальну основу стандартів МСФЗ³;

Поправки до МСФЗ 3 “Об’єднання бізнесу”².

Щорічні вдосконалення МСФЗ за період 2015–2017 років¹.

¹ Набувають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2019 року, проте дозволяється дострокове застосування.

² Набувають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2020 року, проте дозволяється дострокове застосування.

³ Набувають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2021 року, проте дозволяється дострокове застосування.

⁴ Набувають чинності для річних періодів, які починаються з або після дати, яка має бути визначена. Дозволяється дострокове їх застосування.

Національним банком застосовуватимуться такі нові і переглянуті стандарти, які були опубліковані, але ще не набули чинності:

МСФЗ 16 “Оренда” (набирає чинності для річних звітних періодів, що починаються 01 січня 2019 року, можливе дострокове застосування). МСФЗ 16 визначає яким чином суб’єкт, що готує звітність, визнаватиме, оцінюватиме, подаватиме та розкриватиме оренду. Стандарт визначає єдину модель обліку оренди, яка вимагає, щоб орендар визнавав активи та зобов’язання за всіма договорами оренди, крім тих, строк яких становить 12 місяців чи менше, або вартість відповідного активу є незначною. Орендодавець продовжує класифікувати договори оренди як операційну чи фінансову оренду, а облік, який МСФЗ 16 визначає для орендодавця, суттєво не відрізняється від попереднього стандарту МСБО 17.

Поправки до МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” і МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства” – Продаж або внесення активів між інвестором та його асоційованим чи спільним підприємством. Поправки до МСФЗ 10 і МСБО 28 стосуються продажу або розподілу активів між інвестором та його асоційованим чи спільним підприємством. Зокрема, у поправках йдеться, що прибутки або збитки, що виникають у результаті втрати контролю над дочірнім підприємством, яке не відповідає визначенню бізнесу, в операції з асоційованим або спільним підприємством, яке обліковується із застосуванням методу участі в капіталі, визнаються у складі прибутку або збитку материнської компанії лише у розмірі часток володіння непов’язаних інвесторів у цьому асоційованому або спільному підприємстві. Аналогічно прибутки та збитки, які виникають у результаті переоцінки інвестицій, збережених у будь-якому колишньому дочірньому підприємстві (яке стало асоційованим або спільним підприємством і обліковується із використанням методу участі в капіталі), до їх справедливої вартості визнаються у прибутку або збитку колишньої материнської компанії лише у розмірі часток володіння непов’язаних інвесторів у новому асоційованому або спільному підприємстві.

Поправки до МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” – Характеристики передплат із негативною компенсацією. Обмежені поправки виправляють непередбачуваний наслідок, який виник у результаті запровадження поняття “достатня додаткова компенсація”.

Поправки дозволяють, щоб фінансові активи із правом дострокового погашення, які можуть призвести до того, що власник опціону отримає компенсацію за дострокове погашення, відповідали умовам погашення тільки основної суми та відсотків (SPPI), у разі виконання відповідних критеріїв.

Окрім того, Рада МСБО розглянула облік фінансових зобов’язань, у які вносяться зміни або які обмінюються, що не призводить до припинення визнання. У результаті розгляду додано два параграфи із вищезазначеного питання, в яких Рада доходить висновку, що облік у таких випадках узгоджується із обліком зміни фінансового активу, що не приводить до припинення визнання, а саме – результат коригування валової балансової вартості фінансового активу (амортизованої собівартості фінансового зобов’язання) відображається у складі прибутку або збитку на дату зміни такого фінансового активу (фінансового зобов’язання).

Поправки застосовуються ретроспективно стосовно річних звітних періодів, які починаються з або після 1 січня 2019 року. Дозволяється дострокове застосування. Існують спеціальні перехідні положення в залежності від того, коли вперше застосовуються ці поправки стосовно першого застосування МСФЗ 9.

За оцінками керівництва прийняття до застосування вищезазначених стандартів в майбутніх періодах не матиме суттєвого впливу на консолідовану фінансову звітність.

Застосування МСФЗ 9 “Фінансові інструменти”

МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” застосовується щодо класифікації та оцінки фінансових активів і зобов’язань, обліку хеджування, знецінення фінансових активів і припинення визнання фінансових інструментів.

Національний банк достроково застосував МСФЗ 9 у версії 2010 року в частині класифікації та оцінки (крім знецінення) фінансових активів та зобов’язань під час складання консолідованої фінансової звітності, починаючи з 2012 року.

Національний банк здійснив повний перехід на МСФЗ 9 у версії 2014 року станом на 01 січня 2018 року.

Порівняльна інформація на 31 грудня 2017 року не переобраховувалась щодо фінансових інструментів, що належать до сфери застосування МСФЗ 9.

Загальний вплив від переходу на МСФЗ 9 включено до статті “Результат впровадження МСФЗ 9” консолідованого звіту про зміни у власному капіталі у сумі 9 мільйонів гривень за рахунок зміни у сумі очікуваних кредитних збитків у розмірі 3 мільйони гривень, рекласифікації у розмірі 4 мільйони гривень та результату від переходу на МСФЗ 9 асоційованої компанії у розмірі 2 мільйони гривень.

Нижченаведена таблиця розкриває звірку балансової вартості фінансових активів із їх класифікацією та зміну резервів за класами на 01 січня 2018 року до залишку на 31 грудня 2017 року відповідно до попередніх вимог МСФЗ 9 у версії 2010 року, які Національний банк застосував достроково, та вимог чинної редакції МСФЗ 9 станом на 01 січня 2018 року:

	Примітки	Категорія, визначена МСФЗ 9 у попередній версії	Категорія, визначена, відповідно до МСФЗ 9	На 31 грудня 2017 року	Зміна за рахунок		На 01 січня 2018 року (перераховано)
Очікувані кредитні збитки							
Перекласифікація							
(у мільйонах гривень)							
Активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах	5	Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	23 800	(3)	–	23 797
Готівкова іноземна валюта		Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	1 941	–	–	1 941
Кошти на вимогу, за виключенням коштів за операціями з ф'ючерсами		Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	11 636	–	–	11 636
Кошти за операціями з ф'ючерсами		Справедлива вартість	Справедлива вартість з відображенням переоцінки через прибутки або збитки	6	–	–	6
Строкові депозити в іноземній валюті (валова балансова вартість)				10 217	–	–	10 217
Резерв під очікувані кредитні збитки за строковими депозитами				–	(3)	–	(3)
Строкові депозити в іноземній валюті (балансова вартість)		Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	10 217	(3)	–	10 214
Цінні папери нерезидентів	6			414 455			414 455
Боргові цінні папери нерезидентів		Справедлива вартість	Справедлива вартість з відображенням переоцінки через прибутки або збитки	414 334	–	–	414 334
Інструменти капіталу		Справедлива вартість	Справедлива вартість з відображенням переоцінки через прибутки або збитки	121	–	–	121
Авуари в СПЗ	7	Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	60 860	–	–	60 860
Цінні папери України	8			372 697	(1)	(4)	372 692
Державні		Справедлива вартість		101	–	(101)	–
		Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	370 967	–	97	371 064
Корпоративні цінні папери (валова балансова вартість)				954	–	–	954
Резерв під очікувані кредитні збитки за цінними паперами України					(1)	–	(1)
Корпоративні цінні папери (балансова вартість)		Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	954	(1)	–	953
Похідні цінні папери		Справедлива вартість	Справедлива вартість з відображенням переоцінки через прибутки або збитки	675	–	–	675
Кредити банкам та іншим позичальникам (валова балансова вартість)	9			75 085	–	–	75 085
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами банкам та іншим позичальникам				(42 668)	(1)	–	(42 669)
Кредити банкам та іншим позичальникам (балансова вартість)		Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	32 417	(1)	–	32 416
Внутрішній державний борг		Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	1 926	–	–	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	10	Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	80 415	–	–	80 415
Інші активи	12			945	2	–	947
Кредити працівникам Національного банку (валова балансова вартість)				126	–	–	126
Резерв за кредитами працівникам Національного банку				(8)	2	–	(6)
Кредити працівникам Національного банку (балансова вартість)		Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	118	2	–	120
Дебіторська заборгованість (валова балансова вартість)				813	–	–	813
Резерв за дебіторською заборгованістю				(4)	–	–	(4)
Дебіторська заборгованість (балансова вартість)		Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	809	–	–	809

Примітки	Категорія, визначена МСФЗ 9 у попередній версії	Категорія, визначена, відповідно до МСФЗ 9	На 31 грудня 2017 року	Зміна за рахунок		На 01 січня 2018 року (перераховано)
				Очікувані кредитні збитки	Перекласифікація	
(у мільйонах гривень)						
Майнові права за кредитними договорами	Справедлива вартість	Справедлива вартість з відображенням переоцінки через прибутки або збитки	16	–	–	16
Інші фінансові активи	Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	2	–	–	2
Усього фінансових активів			987 515	(3)	(4)	987 508
Зобов'язання						
Банкноти та монети в обігу	Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	361 544	–	–	361 544
Кошти банків	13 Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	39 994	–	–	39 994
Кошти державних та інших установ	14 Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	56 124	–	–	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	15 Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	67 024	–	–	67 024
Кредити отримані	16 Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	2 807	–	–	2 807
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	17 Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	206 245	–	–	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	17 Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	80 411	–	–	80 411
Інші фінансові зобов'язання	18 Амортизована собівартість	Амортизована собівартість	458	–	–	458
Усього фінансових зобов'язань			814 607	–	–	814 607

Підхід до розкриття інформації про валову балансову вартість та резервів під очікувані кредитні збитки на нетто основі

Підхід до розкриття валової балансової вартості та резервів під очікувані кредитні збитки здійснюється на чистій (нетто) основі, тобто первісне визнання та припинення визнання, яке відбувалося за фінансовими активами протягом поточного року не відображається в розкриттях.

Зміна облікової політики стосовно консолідованого звіту про рух грошових коштів

Починаючи з 1 січня 2018 року Національний банк України змінив облікову політику щодо підготовки консолідованого звіту про рух грошових коштів на прямий метод. Дані за попередній період було перераховано відповідно до нової облікової політики.

На думку керівництва Національного банку України, така облікова політика є більш доречною, оскільки прямий метод надає інформацію про вплив операцій, інших подій та умов на грошові потоки Національного банку України, яку не можна отримати у разі застосування непрямого методу.

Зміна облікової політики щодо визначення нереалізованих та реалізованих результатів за операціями в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах

Із початку 2018 року в обліковій політиці Національного банку змінено підхід до визначення реалізованих результатів за операціями в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах у зв'язку з впровадженням нового Порядку розрахунку чистої відкритої валютної позиції та визначення нереалізованих

і реалізованих результатів за операціями в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах. Новий порядок урахує практику Центральних банків Європи та спрямований на узгодження відображених в обліку реалізованих результатів з економічним результатом від управління активами та зобов'язаннями в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах.

Починаючи з 2016 року Національний банк удосконалює підходи до управління активами та зобов'язаннями, передусім у частині управління фінансовими ризиками міжнародних (золотовалютних) резервів. Зокрема, враховуючи наявність значних зобов'язань в СПЗ, що є композитною валютою, Національний банк закриває коротку валютну позицію в СПЗ активами в іноземних валютах, з яких складається кошик СПЗ (доларах США, євро, англійських фунтах стерлінгів, японських єнах, юанях женьмінбі). Такий підхід дає змогу зменшити загальну вразливість Національного банку до валютних ризиків шляхом узгодження характеристик відповідних фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах.

Водночас, у попередній обліковій політиці Національного банку передбачено розрахунок та визнання реалізованих результатів окремо за кожною операцією в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах, без урахування характеру таких операцій, та їх впливу на різницю між міжнародними (золотовалютними) резервами та пов'язаними з ними зобов'язаннями Національного банку в іноземній валюті та на валютні ризики Національного банку. Зміна в обліковій політиці Національного банку спрямована на усунення цих недоліків.

Відповідно до вимог МСФЗ Національний банк здійснив переобрахунок реалізованих та нереалізованих результатів за операціями в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах ретроспективно. Зміна в обліковій політиці вплинула на суму зобов'язання перед Державним бюджетом України,

що було перераховане перспективо. Ефект від зміни облікової політики у сумі 22 011 мільйонів гривень був визнаний у 2018 році та включений до суми прибутку до розподілу, що належить до перерахування до Державного бюджету України на 31 грудня 2018 року (примітка 19).

3 Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку

Національний банк використовує оцінки, припущення і професійні судження, які впливають на суми активів і зобов'язань, що відображені в консолідованій фінансовій звітності. Оцінки та судження регулярно переглядаються й ґрунтуються на досвіді керівництва та інших факторах, уключаючи майбутні події, очікування яких за наявних умов є обґрунтованими. Найсуттєвіші оцінки та судження представлені нижче.

Фінансові активи, які оцінюються за амортизованою собівартістю

Керівництвом Національного банку було проведено перевірку фінансових активів, які оцінюються за амортизованою собівартістю. У ході перевірки підтверджено, що:

активи утримують у моделі бізнесу, метою якої є утримування активів задля збирання контрактних грошових потоків;

контрактні умови фінансових активів передбачають надходження грошових потоків, які є лише погашенням основної суми та сплатою відсотків за непогашеною основною сумою, у певні дати.

Інформація про основні припущення і судження, щодо майбутніх подій, які можуть спричинити суттєве коригування балансової вартості активів і зобов'язань у наступному фінансовому році

Оцінка очікуваних кредитних збитків для коштів на вимогу та строкових депозитів в іноземній валюті та монетарному золоті

Національний банк регулярно переглядає кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті та монетарному золоті, які обліковуються за амортизованою собівартістю, щодо можливого знецінення.

Під час визначення необхідності визнання витрат на формування резервів під очікувані кредитні збитки, керівництво Національного банку використовує зведену статистичну інформацію міжнародних рейтингових агентств Fitch Ratings, Moody's і Standard & Poor's за період, який дає змогу врахувати вплив економічного циклу (не менше 10 років) для оцінки ймовірності дефолту (probability of default, PD) та рівня втрат у разі дефолту (loss given default, LGD).

Для моделювання майбутнього рівня PD та калібрування кривої ймовірності дефолту відповідно, а також для визначення параметру LGD, відповідно до очікуваної

фази економічного циклу, використовується прогнозна інформація.

Кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті вважаються такими, що мають низький рівень кредитного ризику, якщо категорія довгострокових кредитних рейтингів контрагента за відповідним фінансовим інструментом на звітну дату є не нижчою ніж "BBB-", тобто належить до "інвестиційного класу", що підтверджує високу здатність контрагента виконувати всі свої контрактні зобов'язання в найближчий час (його високу поточну кредитоспроможність) навіть за умови, що несприятливі зміни економічного середовища та ділової активності в довгостроковій перспективі можуть, але не обов'язково, знизити кредитоспроможність такого контрагента.

Умовно позбавленими кредитного ризику вважаються кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті та монетарному золоті, що є прямими зобов'язаннями:

- Міжнародного валютного фонду та Банку міжнародних розрахунків, номінованими в будь-якій валюті;
- держави, номінованими у валюті цієї держави, за винятком зобов'язань в євро;
- іноземного центрального банку, номінованими у валюті країни походження цього центрального банку, за винятком зобов'язань в євро;
- Європейського центрального банку, уряду Федеративної Республіки Німеччина та центрального банку Федеративної Республіки Німеччина, номінованими у євро.

Станом на 31 грудня та 01 січня 2018 року усі кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті та монетарному золоті мали низький рівень кредитного ризику або були умовно позбавленими кредитного ризику.

Оцінка очікуваних кредитних збитків для цінних паперів, які оцінюються за амортизованою собівартістю

Національний банк регулярно переглядає свій портфель цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю, щодо можливого знецінення.

Під час визначення необхідності визнання витрат на формування резервів під очікувані кредитні збитки керівництво Національного банку застосовує професійні судження про наявність ознак, що свідчать про значне збільшення кредитного ризику та зменшення майбутніх грошових потоків за портфелем цінних паперів. Такі ознаки можуть включати дані, що характеризують негативну зміну платоспроможності емітента.

Державні боргові цінні папери, номіновані у національній валюті цієї держави, за винятком зобов'язань в євро, вважаються умовно позбавленими кредитного ризику. Для боргових цінних паперів, які вважаються умовно позбавленими кредитного ризику, ймовірності дефолту для періоду 12 місяців і для строку дії фінансового інструменту вважаються несуттєвими, такими що наближаються до нуля.

Керівництво Національного банку вважає, що станом на 31 грудня 2018 та 01 січня 2018 року не було ознак знецінення цінних паперів та значного збільшення кредитного ризику, які обліковуються за амортизованою собівартістю. Усі державні боргові цінні папери України, які обліковувалися в портфелі Національного банку за амортизованою собівартістю, були номіновані у гривні, а тому були віднесені до умовно позбавлених кредитного ризику.

Оцінка очікуваних кредитних збитків для кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам

Національний банк регулярно перевіряє свій кредитний портфель щодо можливого знецінення.

Більшість кредитів банкам та іншим позичальникам оцінюються на індивідуальній основі. Керівництво Національного банку застосовує професійне судження для оцінки майбутніх грошових потоків за кожним окремим кредитом. Резерви під очікувані кредитні збитки розраховуються за методом дисконтування майбутніх грошових потоків за ціми кредитами з урахуванням погашення кредиту і реалізації забезпечення за відповідним кредитом. Під час оцінки майбутніх втрат від знецінення за кредитами банкам, які перебувають у стадії ліквідації, визнані неплатоспроможними або мають значні фінансові труднощі (стадія 3), керівництво застосовує судження та розраховує майбутні грошові потоки переважно від реалізації застави. Проте, за деякими кредитами, які станом на 31 грудня 2018 року визнані кредитно-знеціненими (стадія 3), керівництво очікує відшкодування заборгованості переважно від надходження грошових коштів в результаті погашення боргу, а не від реалізації заставного майна.

Вартість нерухомості, отриманої як забезпечення кредитних операцій, визначається Національним банком за справедливою вартістю. Резерв під очікувані кредитні збитки зазнає впливу від застосування оціночної вартості заставного майна, що потребує здійснення професійних суджень. Облікові оцінки, пов'язані з оцінкою нерухомості, в умовах відсутності ринкових цін, які формуються на активному ринку, є основним джерелом виникнення

невизначеності оцінки, тому що: (i) їй властива висока мінливість від періоду до періоду та (ii) визнання зміни оцінок може потенційно мати суттєвий вплив.

Методика та припущення, що використовуються для оцінки сум і строків майбутніх грошових потоків, постійно аналізуються для уникнення будь-якої розбіжності між розрахунковими і фактичними витратами.

Зменшення або збільшення на 10% майбутніх дисконтованих грошових потоків за кредитами, що знаходяться на стадії 3 та оцінюються на індивідуальній основі, яке може бути в результаті виникнення різниці в сумах і строках грошових потоків, призведе до збільшення очікуваних кредитних збитків в сумі 1 639 мільйонів гривень або до зменшення очікуваних кредитних збитків в сумі 884 мільйони гривень відповідно станом на 31 грудня 2018 року (станом на 31 грудня 2017 року – призвело б до збільшення резервів під знецінення кредитного портфеля в сумі 1 989 мільйонів гривень або до зменшення резервів під знецінення кредитного портфеля в сумі 974 мільйони гривень відповідно).

Знецінення основних засобів та нематеріальних активів

Керівництво Національного банку в кінці кожного звітного періоду переглядає балансову вартість основних засобів та нематеріальних активів щодо можливого знецінення, якщо певні події або зміна обставин свідчать про можливе знецінення балансової вартості (примітка 11). Знецінення основних засобів та нематеріальних активів визначається шляхом оцінки вартості відшкодування активів.

Забезпечення під імовірні зобов'язання за пред'явленими до Національного банку судовими позовами

Керівництво Національного банку аналізує судові позови, за якими він є відповідачем, із метою виявлення наявності високого ступеня імовірності настання можливих збитків, у результаті чого Національний банк повинен буде здійснювати виплати на користь іншої сторони – позивача. Національний банк визначає ступінь імовірності настання можливих збитків як високий, переважно, якщо за відповідним позовом прийнято рішення суду першої інстанції не на користь Національного банку.

Операції зі зв'язаними сторонами

У своїй діяльності Національний банк здійснює операції зі зв'язаними сторонами, головним чином із Урядом, банками та організаціями, які перебувають під контролем держави. Відповідно до МСФЗ 9 фінансові інструменти під час початкового їх визнання слід обліковувати за справедливою вартістю. Якщо немає активного ринку для визначення ринкових процентних ставок, то застосовуються професійні судження. Підставою для таких суджень є ціноутворення щодо подібних видів операцій із незв'язаними сторонами та аналіз ефективної ставки відсотка. Умови операцій зі зв'язаними сторонами зазначені в примітці 35.

4 Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку

У 2018 році зростання економіки України прискорилося, реальний ВВП зріс за підсумками року на 3,3% (за підсумками 2017 року - на 2,5%) (<http://ukrstat.gov.ua>).

Основний внесок у зростання реального ВВП мало споживання домогосподарств, що суттєво зросло на тлі збільшення їх доходів, а також відносно високих споживчих настроїв. У свою чергу, зростання доходів населення забезпечувалося, насамперед, збільшенням заробітних плат (у 2018 році реальна заробітна плата зросла на 12,5%) (<http://ukrstat.gov.ua>), пенсій, приватних переказів трудових мігрантів. Вагомий вплив мало також сільське господарство завдяки рекордному врожаю зернових та олійних культур. Проте на тлі погіршення зовнішніх умов і ускладнення вантажних перевезень в Азовському морі у другій половині року зростання промислового виробництва та експорту було помірним, фінансові результати підприємств погіршилися, що зумовило уповільнення інвестиційної активності.

Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу у 2018 році збільшився до 4,5 мільярда доларів США (порівняно з 2,4 мільярда доларів США у 2017 році) через збільшення від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі та обсягів виплат дивідендів. Натомість приплив капіталу до приватного та державного секторів (останній – за рахунок розміщення єврооблігацій та отримання офіційного фінансування) зумовив зростання надходжень за фінансовим рахунком платіжного балансу до 7,4 мільярда доларів США (з 5 мільярдів доларів США у 2017 році). Профіцит зведеного платіжного балансу дозволив наростити міжнародні резерви із 18,8 мільярда доларів США на початку року до 20,8 мільярда доларів США станом на кінець 2018 року.

У 2018 році споживча інфляція сповільнилася до 9,8% [у 2017 році – прискорення до 13,7%) (<http://ukrstat.gov.ua>)], а базова інфляція – до 8,7% [(за підсумками 2017 року прискорилося до 9,5%) (<http://ukrstat.gov.ua>)].

Стримати зростання інфляції та повернути її показник до однознакового рівня допомогла, насамперед, жорстка монетарна політика Національного банку. У 2018 році Національний банк чотири рази підвищував облікову ставку – до 18,0% річних. Жорсткі монетарні умови були однією з причин зміцнення обмінного курсу гривні (із 28,07 гривні за долар США станом на 31 грудня 2017 року до 27,69 гривні за долар США станом на 31 грудня 2018 року).

Разом з тим, попри зниження, інфляція очікувано перевищила ціль Національного банку $6\% \pm 2$ в.п. на кінець 2018 року, встановлену Основними засадами грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу (<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=55564681>). Інфляція відхилилася від цілі головним чином через дію чинників, на які монетарна політика має обмежений

вплив. Зокрема, це підвищення адміністративно регульованих цін і тарифів та зростання світових цін на нафту протягом більшої частини року та невизначеність щодо відновлення співпраці з МВФ на тлі розгортання виборчого циклу.

Наприкінці року інтенсивність проінфляційних ризиків послабилася завдяки, зокрема, продовженню співпраці України з МВФ у рамках нової програми Stand-By Arrangement, тому у IV кварталі 2018 року Правління Національного банку двічі залишало облікову ставку незмінною.

Протягом 2018 року в банківській системі зберігався профіцит ліквідності, який із середини року суттєво зменшився. Обсяг депозитних сертифікатів скоротився на 5,2 мільярда гривень і на кінець 2018 року становить 61,9 мільярда гривень, обсяги коштів на коррахунках банків зменшилися на 1,9 мільярда гривень і на кінець 2018 року становили 35,7 мільярда гривень. Крім того, коливання ліквідності банківської системи упродовж року та нерівномірність її розподіл призвели до формування ситуативного попиту на кредити рефінансування з боку окремих банків.

Ситуація на валютному ринку протягом року була переважно сприятливою, що дозволило Національному банку здійснювати операції з купівлі іноземної валюти з метою поповнення міжнародних резервів, не протидіючи фундаментальним тенденціям на ринку.

Станом на 31 грудня 2018 року рейтингова агенція Moody's підвищила суверенний рейтинг України до рівня "Caa1", рейтингові агенції Standard & Poor's та Fitch підтвердили свої рейтинги для України на рівні "B-" (станом на 31 грудня 2017 року суверенний рейтинг України становив "Caa2" за оцінкою рейтингової агенції Moody's, "B-" – за оцінкою рейтингової агенції Standard & Poor's та "B-" – за оцінкою рейтингової агенції Fitch).

Зміна операційного та політичного середовища в Україні у 2018 році

Протягом 2018 року українська економіка продовжувала перебувати під впливом нерозв'язаного збройного конфлікту у деяких районах Луганської та Донецької областей, а також подальшого ускладнення політичних та економічних зв'язків із Росією. У таких умовах українська економіка продемонструвала подальшу переорієнтацію на ринок Європейського Союзу. Цьому, серед іншого, сприяла Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Як результат, питома вага експорту та імпорту товарів з Росією знизилась від 17,6% і 24,2% у 2014 році до 7,2% і 14,9% у 2018 році, відповідно.

Із 7 лютого 2019 року набуло чинності нове валютне законодавство. Зокрема, Національний банк розширив перелік валютних послаблень для бізнесу та населення, а також запровадив додатковий інструмент згладжування курсових коливань – валютні інтервенції на умовах своп. Кінцевою метою цих законодавчих змін є перехід до режиму вільного руху капіталу, який, однак, буде відбуватися поступово.

Подальше економічне зростання та збереження макрофінансової стабільності значно залежить від успіху реалізації запланованих реформ, продовження співробітництва з Міжнародним валютним фондом та проведення без ускладнень президентських і парламентських виборів, які мають відбутися у квітні та жовтні 2019 року, відповідно.

5 Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Фінансові активи, що обліковуються за амортизованою собівартістю		
Готівкова іноземна валюта	1 816	1 941
Кошти на вимогу	41 592	11 636
Строкові депозити в іноземній валюті	73 288	10 217
Резерви під очікувані кредитні збитки за розміщеними депозитами в іноземній валюті, що обліковуються за амортизованою собівартістю	(25)	–
Усього фінансових активів, що обліковуються за амортизованою собівартістю	116 671	23 794
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках		
Кошти на вимогу для розрахунків за ф'ючерсними операціями	10	6
Усього фінансових активів	116 681	23 800
Нефінансові активи		
Строкові депозити і депозити на вимогу:		
у золоті	–	1 368
Усього нефінансових активів	–	1 368
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті та банківських металах	116 681	25 168

До суми коштів на вимогу, що обліковуються за амортизованою собівартістю станом на 31 грудня 2018 року включені залишки за рахунками спеціального призначення в сумі 169 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2017 року – 59 мільйонів гривень), які веде Національний банк у межах кредитних ліній, отриманих від міжнародних фінансових установ, та які є обмеженими коштами.

До суми коштів на вимогу, що обліковуються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках станом на 31 грудня 2018 року включені кошти в сумі 10 мільйонів гривень (2017 рік – 6 мільйонів гривень) для розрахунків за ф'ючерсними операціями в межах угод про управління інвестиціями та надання консультативних послуг між Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Національним банком (примітка 32).

Станом на 31 грудня 2017 року за строковими депозитами в золоті Національний банк отримував проценти в доларах США.

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років усі кошти та депозити в іноземній валюті є непростроченими, незнеціненими і не забезпечуються заставою.

Відшкодування всіх коштів та депозитів в іноземній валюті очікується протягом 12 місяців (станом на 31 грудня 2017 року – протягом 12 місяців).

Аналіз коштів і депозитів в іноземній валюті в розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз кредитного ризику – у примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30, аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

У валовій балансовій вартості за коштами на вимогу протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецинені активи	Усього
(у мільйонах гривень)					
Валова балансова вартість за коштами на вимогу на 01 січня 2018 року	11 636	–	–	–	11 636
Придбані/ініційовані активи	29 956	–	–	–	29 956
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	–	–	–	–	–
Списання активів за рахунок резервів під очікувані кредитні збитки	–	–	–	–	–
Інші зміни	–	–	–	–	–
Валова балансова вартість за коштами на вимогу на 31 грудня 2018 року	41 592	–	–	–	41 592

Резерви під очікувані кредитні збитки за коштами на вимогу протягом 2018 року не формувалися.

У валовій балансовій вартості за строковими депозитами в іноземній валюті протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецинені активи	Усього
(у мільйонах гривень)					
Валова балансова вартість строкових депозитів на 01 січня 2018 року	10 217	–	–	–	10 217
Придбані/ініційовані активи (розміщені)	73 288	–	–	–	73 288
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено, або погашені (повернені)	(10 217)	–	–	–	(10 217)
Списання активів за рахунок резервів під очікувані кредитні збитки	–	–	–	–	–
Коригування процентних доходів	–	–	–	–	–
Інші зміни	–	–	–	–	–
Валова балансова вартість за строковими депозитами на 31 грудня 2018 року	73 288	–	–	–	73 288

У сумі резервів під очікувані кредитні збитки за строковими депозитами в іноземній валюті протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецинені активи	Усього
(у мільйонах гривень)					
Резерв під очікувані кредитні збитки за строковими депозитами в іноземній валюті на 01 січня 2018 року	3	–	–	–	3
Придбані/ініційовані активи	25	–	–	–	25
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	(3)	–	–	–	(3)
Списання активів за рахунок резервів під очікувані кредитні збитки	–	–	–	–	–
Коригування процентних доходів	–	–	–	–	–
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів під очікувані кредитні збитки, та часткове погашення	–	–	–	–	–
Резерв під очікувані кредитні збитки за строковими депозитами в іноземній валюті на 31 грудня 2018 року	25	–	–	–	25

6 Цінні папери нерезидентів

Станом на 31 грудня 2018 року цінні папери нерезидентів подані таким чином:

	Державні облігації	Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	Усього
(у мільйонах гривень)			
Цінні папери нерезидентів, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках:			
Боргові цінні папери в розрізі емітентів:			
цінні папери емітентів США:			
номіновані в доларах США	173 912	6 609	180 521
цінні папери емітентів держав ЄС:			
номіновані в доларах США	14 705	60 884	75 589
номіновані в євро	178	13 517	13 695
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	3 251	3 619	6 870
номіновані в юанях женьмінбі	–	406	406
цінні папери інших емітентів:			
номіновані в доларах США	3 137	83 386	86 523
номіновані в євро	–	38 841	38 841
номіновані в австралійських доларах	605	296	901
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	3 232	3 232
номіновані в юанях женьмінбі	–	20 949	20 949
номіновані в японських єнах	–	5 343	5 343
Усього боргових цінних паперів	195 788	237 082	432 870
Інструменти капіталу:			
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	–	120	120
інвестиція в Міждержавний банк	–	1	1
Усього інструментів капіталу	–	121	121
Усього цінних паперів нерезидентів, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках	195 788	237 203	432 991

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років усі боргові цінні папери нерезидентів є непростроченими і незнеціненими.

У 2018 році процентні доходи за цінними паперами нерезидентів, уключені в консолідований звіт про сукупні доходи до результатів від операцій із борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю, становили 5 072 мільйони гривень (у 2017 році – 3 318 мільйонів гривень).

Відшкодування всіх цінних паперів нерезидентів очікується протягом 12 місяців, за винятком інструментів капіталу на загальну суму 121 мільйон гривень (станом на 31 грудня 2017 року – 121 мільйон гривень).

Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів уключають боргові цінні папери, випущені іноземними центральними та інвестиційними банками, міжнародними агенціями та іншими емітентами.

Аналіз цінних паперів нерезидентів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз кредитного ризику за борговими цінними паперами – у примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30, аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

Станом на 31 грудня 2017 року цінні папери нерезидентів подані таким чином:

	Державні облігації	Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	Усього
(у мільйонах гривень)			
Цінні папери нерезидентів, що обліковуються за справедливою вартістю:			
Боргові цінні папери в розрізі емітентів:			
цінні папери емітентів США:	162 830	12 834	175 664
номіновані в доларах США			
цінні папери емітентів держав ЄС:			
номіновані в доларах США	20 229	76 921	97 150
номіновані в євро	704	13 363	14 067
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	4 789	3 232	8 021
номіновані в юанях женьмінбі	–	2 142	2 142
цінні папери інших емітентів:			
номіновані в доларах США	2 912	58 667	61 579
номіновані в євро	–	27 083	27 083
номіновані в австралійських доларах	657	332	989
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	2 778	2 778
номіновані в юанях женьмінбі	–	12 957	12 957
номіновані в японських єнах	–	11 904	11 904
Усього боргових цінних паперів	192 121	222 213	414 334
Інструменти капіталу:			
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	–	120	120
інвестиція в Міждержавний банк	–	1	1
Усього інструментів капіталу	–	121	121
Усього цінних паперів нерезидентів, що обліковуються за справедливою вартістю	192 121	222 334	414 455

Інформацію про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення боргових цінних паперів нерезидентів станом на 31 грудня 2018 року надано в таблиці нижче:

	Загальна номінальна вартість в іноземній валюті, у мільйонах	Загальна номінальна вартість у гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках в розрізі емітентів:						
Державні облігації:						
цінні папери емітентів США:	6 323	175 077	2,5-2,7	0,875- 3,625	Кожні 6 місяців	Від 7,6 місяця до 2,9 року
номіновані в доларах США						
цінні папери емітентів держав ЄС:						
номіновані в доларах США	534	14 777	2,6-2,9	1,125- 2,72694	Щоквартал у, кожні 6 місяців або 1 раз на рік	Від 4,7 місяця до 1,8 року
номіновані в євро	6	174	0	0,375	1 раз на рік	До 4,1 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	92	3 243	0,7-0,8	0,5-2,0	Кожні 6 місяців	Від 6,8 місяця до 3,6 року
цінні папери інших емітентів:						
номіновані в доларах США	115	3 179	2,5-2,9	1,25- 2,91963	Щоквартал у, кожні 6 місяців	Від 1 місяця до 3,8 року
номіновані в австралійських доларах	29	565	1,9	1,75-5,75	Кожні 6 місяців	Від 1,9 року до 3,9 року
Облігації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів:						

	Загальна номінальна вартість в іноземній валюті, у мільйонах	Загальна номінальна вартість у гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
цінні папери емітентів США: номіновані в доларах США	239	6 617	2,6-3,2	1,25- 2,96819	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 9,6 місяця до 3 років
цінні папери емітентів держав ЄС:						
номіновані в доларах США	2 208	61 122	2,5-3,8	0-3,6475	Щокварталу, кожні 6 місяців або 1 раз на рік, без сплати купона	Від 14 днів до 4,5 року
номіновані в євро	423	13 415	0-0,4	0-4,125	Щокварталу, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 2,9 місяця до 5,4 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	103	3 619	0,9-1,0	0-1,125	1 раз на рік, без сплати купона	Від 4,7 місяця до 1 року
номіновані в юанях женьмінбї	100	403	4,3	4,5	Кожні 6 місяців	1,9 року
цінні папери інших емітентів:						
номіновані в доларах США	3 021	83 655	2,6-3,9	0-3,7475	Щокварталу, кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 1,4 місяця до 4,8 року
номіновані в євро	1 225	38 850	0-0,9	0-0,75	Щокварталу, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 14 днів до 4,4 року
номіновані в австралійських доларах	15	293	2,6	2,79	Щокварталу	2,9 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	92	3 232	1,1-1,6	0,875- 1,29244	Щокварталу, 1 раз на рік	Від 6,9 місяця до 2,8 року
номіновані в юанях женьмінбї	5 295	21 316	0,1-4,4	0-4,8	1 раз на рік, без сплати купона	Від 18 днів до 2,4 року
номіновані в японських єнах	21 300	5 344	0,1-0,4	0-0,42	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 2 місяців до 2,9 року

Інформацію про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення боргових цінних паперів нерезидентів станом на 31 грудня 2017 року надано в таблиці нижче:

	Загальна номінальна вартість в іноземній валюті, у мільйонах	Загальна номінальна вартість у гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодич- ність сплати купона	Строки погашення
Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках в розрізі емітентів:						
Державні облігації:						
цінні папери емітентів США: номіновані в доларах США	5 834	163 750	1,3-2	0,625- 2,375	Кожні 6 місяців	Від 2,5 місяця до 2,9 року
цінні папери емітентів держав ЄС: номіновані в доларах США	724	20 312	1,7-2,3	1-1,875	Щокварталу, кожні 6 місяців або 1 раз на рік	Від 1,7 місяця до 2,8 року
номіновані в євро	20	653	0,1-0,2	0,375- 1,65	1 раз на рік	Від 5,1 року до 6,8 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	123	4 653	0,4-0,5	1,25-2	Кожні 6 місяців	Від 6,8 місяця до 2,6 року
цінні папери інших емітентів: номіновані в доларах США	105	2 941	1,9-2,4	1,25- 2,125	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 1,5 року до 4,8 року
номіновані в австралійських доларах	29	640	2-2,1	1,75-4,5	Кожні 6 місяців	Від 2,3 року до 2,9 року
Облігації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів:						
цінні папери емітентів США: номіновані в доларах США	459	12 883	1,7-2,4	0,875-2,45	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 5,5 місяця до 4 років
цінні папери емітентів держав ЄС: номіновані в доларах США	2 748	77 134	1,6-2,6	0-2,44352	Щокварталу, кожні 6 місяців або 1 раз на рік, без сплати купона	Від 12 днів до 5 років
номіновані в євро	397	13 298	0-0,2	0-1,5	Щокварталу або 1 раз на рік, без сплати купона	Від 2,7 місяця до 6,4 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	85	3 207	0,6-0,7	0-1,125	1 раз на рік, без сплати купона	Від 2,5 місяця до 2 років
номіновані в юанях женьмінбї	500	2 147	3,9-4,4	0-4,5	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 1,4 місяця до 2,9 року
цінні папери інших емітентів: номіновані в доларах США	2 093	58 750	1,7-3,5	0-2,75	Щоквартал у, кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 8 днів до 4,7 року
номіновані в євро	809	27 098	0-1	0-0,875	1 раз на рік, без сплати купона	Від 2,7 місяця до 5,4 року
номіновані в австралійських доларах	15	328	2,9	2,57	Щокварталу	3,9 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	74	2 785	0,7-1,1	0- 0,875	1 раз на рік, без сплати купона	Від 1,7 місяця до 2,5 року
номіновані в юанях женьмінбї	3 036	13 037	0,4-4,9	0	Без сплати купона	Від 19 днів до 11,6 місяця
номіновані в японських сенах	47 900	11 908	0-0,1	0	Без сплати купона	Від 2,9 місяця до 9,7 місяця

7 Авуари в СПЗ

Авуари в СПЗ – кошти до запитання в СПЗ, що обліковуються на рахунку, який відкрито в МВФ для України.

Нижче наведено рух коштів за рахунками авуарів у СПЗ протягом 2018 та 2017 років:

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Залишок авуарів у СПЗ станом на 1 січня	60 860	73 546
Надходження коштів від МВФ:		
на користь Національного банку (примітка 17)	38 309	27 062
на користь Уряду	–	–
Купівля СПЗ	8 767	–
Інші надходження та платежі	183	137
Погашення кредиту:		
від імені Національного банку (примітка 17)	(19 989)	(8 412)
від імені Уряду	(37 536)	(15 117)
Сплата комісій, пов'язаних з отриманням кредиту	(927)	(564)
Конвертація СПЗ в інші іноземні валюти:		
на користь Національного банку	(38 309)	(13 532)
на користь Уряду	–	–
Сплата відсотків за користування позикою МВФ:		
від імені Національного банку	(5 491)	(4 609)
від імені Уряду	(3 498)	(3 524)
Сплата відсотків за користування коштами, отриманими за розподілом СПЗ:		
від імені Національного банку	(27)	(13)
від імені Уряду	(413)	(200)
Інші платежі	(1)	(1)
Доходи за авуарами в СПЗ	219	387
Курсові різниці	(2 047)	5 700
Залишок авуарів у СПЗ станом на 31 грудня	100	60 860

У 2018 році на користь Національного банку надійшли кошти у сумі 1 000 мільйонів СПЗ (38 309 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату надходження коштів) за Програмою Stand-By, що були конвертовані в інші іноземні валюти.

У 2017 році на користь Національного банку надійшли кошти у сумі 734 мільйони СПЗ (27 062 мільйони гривень за офіційним курсом на дату надходження коштів) за Програмою розширеного фінансування (EFF), з них 367

мільйонів СПЗ (13 532 мільйони гривень за офіційним курсом на дату надходження коштів) було конвертовано в інші іноземні валюти.

Аналіз авуарів у СПЗ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30, аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

8 Цінні папери України

Станом на 31 грудня 2018 року цінні папери України подані таким чином:

	Державні цінні папери	Корпоративні цінні папери	Усього
	(у мільйонах гривень)		
Похідні цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках:			
В іноземній валюті:			
державні деривативи, номіновані в доларах США	692	–	692
Усього похідних цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках	692	–	692
Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю:			
У національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	360 744	–	360 744
Усього боргових цінних паперів, що обліковуються за амортизованою собівартістю	360 744	–	360 744
Усього цінних паперів України	361 436	–	361 436

Національний банк відповідно до Закону України “Про Національний банк України” здійснює операції з цінними паперами України тільки на вторинному ринку.

Облігації внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) емітовані Міністерством фінансів України і мають номінальну вартість 1 000 гривень кожна.

У 2018 році Національним банком ОВДП не придбавалися (у 2017 році Національним банком придбано ОВДП у національній валюті загальною вартістю 1 406 мільйонів гривень з метою підтримання ліквідності ПАТ “Приватбанк” після його переходу в державну власність у грудні 2016 року та загальною вартістю 2 543 мільйони гривень – із метою підтримання ліквідності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб).

У вересні 2018 року відбулося повне погашення облігацій інших державних установ номінальною вартістю 950 мільйонів гривень. Станом на 31 грудня 2017 року до облігацій інших державних установ віднесено облігації Державного агентства автомобільних доріг України з додатковим забезпеченням у формі державної гарантії за зобов'язаннями емітента, що видані Кабінетом Міністрів України (далі – облігації Укравтодор). Облігації

Укравтодор мали номінальну вартість 1 000 гривень кожна.

Усі цінні папери України були непростроченими та незнеціненими станом на 31 грудня 2018 та 2017 років.

Відшкодування всіх цінних паперів України очікується пізніше ніж через 12 місяців від звітної дати, за винятком номінальної вартості ОВДП та облігацій інших державних установ і нарахованих процентів за борговими цінними паперами на загальну суму 23 381 мільйонів гривень, які підлягають сплаті протягом 2019 року (станом на 31 грудня 2017 року відшкодування всіх цінних паперів України очікувалося пізніше ніж через 12 місяців від звітної дати, за винятком номінальної вартості ОВДП та облігацій інших державних установ і нарахованих процентів за борговими цінними паперами на загальну суму 23 783 мільйонів гривень, які підлягали сплаті протягом 2018 року).

Аналіз кредитного ризику за цінними паперами України наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30, аналіз ризику ліквідності – у примітці 31. Інформацію про розрахункову справедливу вартість цінних паперів України наведено в примітці 33.

Станом на 31 грудня 2017 року цінні папери України подані таким чином:

	Державні цінні папери	Корпоративні цінні папери	Усього
(у мільйонах гривень)			
Боргові цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю:			
У національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	101	–	101
Усього боргових цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю	101	–	101
Похідні цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю:			
В іноземній валюті:			
державні деривативи, номіновані в доларах США	675	–	675
Усього похідних цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю	675	–	675
Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю:			
У національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	370 967	–	370 967
облігації інших державних установ	–	954	954
Усього боргових цінних паперів, що обліковуються за амортизованою собівартістю	370 967	954	371 921
Усього цінних паперів України	371 743	954	372 697

Інформацію про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення цінних паперів України станом на 31 грудня 2018 року надано в таблиці нижче:

	Загальні номінальна вартість та умовна сума в гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Загальні номінальна вартість та умовна сума в іноземній валюті, у мільйонах	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодич- ність сплати купона	Строки погашення
--	--	---	---	-------------------------------	--	---------------------

Похідні цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю:

В іноземній валюті:

державні деривативи	1 214	44				До 21,4 року
---------------------	-------	----	--	--	--	--------------

Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю:

У національній валюті:

облігації внутрішньої державної позики	348 101	–	7,22-20,41	8,12-14,50	1 раз на рік, кожні 6 місяців	Від 8 днів до 28,9 року
--	---------	---	------------	------------	-------------------------------------	----------------------------

Інформацію про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення цінних паперів України станом на 31 грудня 2017 року надано в таблиці нижче:

	Загальні номінальна вартість та умовна сума в гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Загальні номінальна вартість та умовна сума в іноземній валюті, у мільйонах	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодич- ність сплати купона	Строки погашення
--	--	---	---	-------------------------------	-------------------------------------	---------------------

Боргові цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю:

У національній валюті:

облігації внутрішньої державної позики	103	–	16,19	9,50	Кожні 6 місяців	Від 1,6 року до 1,7 року
--	-----	---	-------	------	--------------------	-----------------------------

Похідні цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю:

В іноземній валюті:

державні деривативи	1 230	44				До 22,4 року
---------------------	-------	----	--	--	--	--------------

Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю:

У національній валюті:

облігації внутрішньої державної позики	360 470	–	7,21-16,21	8,12-14,50	1 раз на рік, кожні 6 місяців	Від 16 днів до 29,9 року
облігації інших державних установ	950	–	17,14	14,25	Щокварталу	8,7 місяця

У валовій балансовій вартості за державними цінними паперами протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
(у мільйонах гривень)					
Валова балансова вартість державних цінних паперів на 01 січня 2018 року	371 064	–	–	–	371 064
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	(12 969)	–	–	–	(12 969)
Списання активів за рахунок резервів	–	–	–	–	–
Інші зміни	2 649	–	–	–	2 649
Валова балансова вартість державних цінних паперів на 31 грудня 2018 року	360 744	–	–	–	360 744

Резерви під очікувані кредитні збитки за державними цінними паперами протягом 2018 року не формувалися.

Протягом року, що закінчився 31 грудня 2018 року, відбулося погашення корпоративних цінних паперів на загальну суму 953 мільйонів гривень, із яких 954 мільйони

гривень становила валова балансова вартість та 1 мільйон гривень – резерв під очікувані кредитні збитки. Станом на 01 січня 2018 року корпоративні цінні папери знаходились на стадії 1. Протягом року, що закінчився 31 грудня 2018 року, та до моменту погашення активів переходу між стадіями не відбувалось.

9 Кредити банкам та іншим позичальникам

Кредити банкам та іншим позичальникам за цільовим призначенням класифікуються таким чином:

	2018	2017
(у мільйонах гривень)		
Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності:		
для стабілізації роботи банків	57 094	60 883
шляхом проведення тендерів Національним банком	4 494	7 675
інші	10	10
Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	1 458	6 479
Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	36	36
Інші	2	2
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами банкам та іншим позичальникам	(40 949)	(42 668)
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	22 145	32 417

Сума кредитів для стабілізації роботи банків, за якими очікується відшкодування або сплата пізніше ніж за 12 місяців від звітної дати, становить 7 689 мільйонів гривень за номінальною вартістю (станом на 31 грудня 2017 року – 10 793 мільйони гривень).

Протягом 2018 року Національний банк здійснював підтримку ліквідності банків через постійно діючу лінію

рефінансування (кредити овернайт), рефінансування банків строком до 90 днів шляхом проведення тендерів [Протягом 2017 року Національний банк здійснював підтримку ліквідності банків через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт), рефінансування банків строком до 14 днів та до 90 днів шляхом проведення тендерів].

У валовій балансовій вартості за кредитами, наданими банкам, протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецинені активи	Усього
(у мільйонах гривень)					
Валова балансова вартість за кредитами, наданими банкам, на 01 січня 2018 року	6 049	–	61 013	1 506	68 568
Придбані/ініційовані кредити	4 195	–	–	–	4 195
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Кредити, визнання яких було припинено або погашені	(5 831)	–	(258)	(1 506)	(7 595)
Списання та інше припинення визнання активів за рахунок резервів	–	–	(48)	–	(48)
Інші зміни (у тому числі часткове погашення)	(111)	–	(3 411)	–	(3 522)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими банкам, на 31 грудня 2018 року	4 302	–	57 296	–	61 598

Усі кредити, віднесені до первісно знецинених, погашені протягом 2018 року. Недисконтовані очікувані кредитні збитки за первісно знециненими кредитами, наданими банкам протягом 2018 року, становили близько 0.

У резервах під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам, протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецинені активи	Усього
(у мільйонах гривень)					
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам, на 01 січня 2018 року	1	–	42 630	–	42 631
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	(1)	–	(42)	–	(43)
Списання та інше припинення визнання активів з використанням резервів	–	–	(48)	–	(48)
Коригування процентних доходів	–	–	(1 121)	–	(1 121)
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів, та часткове погашення	–	–	(508)	–	(508)
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам, на 31 грудня 2018 року	–	–	40 911	–	40 911

У валовій балансовій вартості за кредитами, наданими Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецинені активи	Усього
(у мільйонах гривень)					
Валова балансова вартість за кредитами, наданими ФГВФО, на 01 січня 2018 року	6 479	–	–	–	6 479
Придбані/ініційовані кредити	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Кредити, визнання яких було припинено або погашені	(2 674)	–	–	–	(2 674)
Списання та інше припинення визнання активів з використанням резервів	–	–	–	–	–
Інші зміни (у тому числі часткове погашення)	(2 347)	–	–	–	(2 347)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими ФГВФО, на 31 грудня 2018 року	1 458	–	–	–	1 458

Резерви під кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, протягом 2018 року не формувалися.

Станом на 31 грудня та 01 січня 2018 року кредити, надані в межах кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку та інші кредити знаходилися на стадії 3, валова балансова

вартість становила 38 мільйонів гривень, резерв під очікувані кредитні збитки – 38 мільйонів гривень. Протягом року, що закінчився 31 грудня 2018 року, переходу між стадіями та будь-яких інших змін не відбувалося.

У резервах під кредити банкам та іншим позичальникам протягом 2017 року відбулися такі зміни:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в межах кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Інші	Усього
(у мільйонах гривень)				
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам на початок року	48 383	36	2	48 421
Чисте зменшення резерву	(3 151)	–	–	(3 151)
Списання кредитів за рахунок резервів	(26)	–	–	(26)
Коригування процентних доходів за знеціненими кредитами, наданими банкам (примітка 22)	(2 576)	–	–	(2 576)
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам на кінець року	42 630	36	2	42 668

Аналіз кредитів банкам та іншим позичальникам у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз кредитного ризику – у примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного

ризик – у примітці 30, аналіз ризику ліквідності – у примітці 31. Розрахункова справедлива вартість кредитів банкам та іншим позичальникам зазначена в примітці 33.

10 Внески в рахунок квоти МВФ

Сума квоти – це спеціальний тип активу, який є внеском України як члена МВФ. Величина квоти залежить від економічного розвитку країни і визначається Радою керуючих МВФ. Квота визначає для країни-члена кількість голосів у МВФ, ліміти доступу до фінансових ресурсів МВФ та частку в розподілі СПЗ – одиниці обліку МВФ. Основна частина квоти України сплачена шляхом випуску Національним банком безпроцентного боргового зобов'язання на користь МВФ, а решта суми квоти – зарахована на рахунки МВФ № 1 та № 2 (примітка 17).

Станом на 31 грудня 2018 року загальна сума квоти України становить 2 012 мільйонів СПЗ (77 472 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року) (станом на 31 грудня 2017 року – 2 012 мільйонів СПЗ, або 80 415 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року). Проценти за квотою не нараховуються. Внески в рахунок квоти є непоточним активом.

Резервна позиція в МВФ – це спеціальний тип активу, який утворюється в результаті обміну частини внеску в рахунок квоти на ліквідні вимоги держави-члена до МВФ. Резервна позиція є частиною валютних резервів країни.

Станом на 31 грудня 2018 року резервна позиція України в МВФ становить 241 031 СПЗ, або 10 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року (станом на 31 грудня 2017 року – 103 678 СПЗ, або 4 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року).

Аналіз внесків у рахунок квоти МВФ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

11 Основні засоби та нематеріальні активи

	Будівлі та споруди	Транспортні засоби	Машини та обладнання	Інструменти, прилади та інвентар	Інші основні засоби	Незавершені капітальні вкладення	Нематеріальні активи	Усього (у мільйонах гривень)
Первісна вартість на 01 січня 2017 року	5 430	166	4 507	112	249	168	532	11 164
Знос на 01 січня 2017 року	(2 192)	(123)	(2 224)	(101)	(199)	(9)	(370)	(5 218)
Балансова вартість на 01 січня 2017 року	3 238	43	2 283	11	50	159	162	5 946
Надходження	–	–	154	2	6	15	22	199
Переведення до іншої категорії, у т. ч.:	–	–	18	–	(8)	(7)	(3)	–
Первісної вартості	–	1	17	–	(8)	(7)	(3)	–
Зносу	–	(1)	1	–	–	–	–	–
Вибуття, у т. ч.:	(179)	–	(1)	–	(1)	(3)	–	(184)
Первісної вартості	(232)	(11)	(54)	(3)	(7)	(3)	(76)	(386)
Зносу	53	11	53	3	6	–	76	202
Переведення до інвестиційної нерухомості:	(50)	–	–	–	–	–	–	(50)
Первісна вартість	(55)	–	–	–	–	–	–	(55)
Знос	5	–	–	–	–	–	–	5
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному періоді	(114)	(13)	(306)	(2)	(8)	–	(47)	(490)
Первісна вартість на 31 грудня 2017 року	5 143	156	4 624	111	240	173	475	10 922
Знос на 31 грудня 2017 року	(2 248)	(126)	(2 476)	(100)	(201)	(9)	(341)	(5 501)
Балансова вартість на 31 грудня 2017 року	2 895	30	2 148	11	39	164	134	5 421
Надходження	1	3	66	2	8	30	11	121
Переведення до іншої категорії, у т. ч.:	7	–	27	(1)	(3)	(25)	(5)	–
Первісної вартості	7	–	27	(1)	(3)	(25)	(5)	–
Вибуття, у т. ч.:	(177)	–	(3)	(1)	(1)	(51)	–	(233)
Первісної вартості	(265)	(6)	(61)	(8)	(9)	(51)	(33)	(433)
Зносу	88	6	58	7	8	–	33	200
Переведення до категорії на продаж	(47)	–	–	–	–	–	–	(47)
Первісна вартість	(108)	–	–	–	–	–	–	(108)
Знос	61	–	–	–	–	–	–	61
Переведення до інвестиційної нерухомості:	(4)	–	–	–	–	–	–	(4)
Первісна вартість	(4)	–	–	–	–	–	–	(4)
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному періоді	(112)	(11)	(303)	(2)	(8)	–	(42)	(478)
Первісна вартість на 31 грудня 2018 року	4 774	153	4 656	104	236	127	448	10 498
Знос на 31 грудня 2018 року	(2 211)	(131)	(2 721)	(95)	(201)	(9)	(350)	(5 718)
Балансова вартість на 31 грудня 2018 року	2 563	22	1 935	9	35	118	98	4 780

Первісна вартість повністю амортизованих основних засобів, які ще використовуються, становить 1 646 мільйонів гривень станом на 31 грудня 2018 року (станом на 31 грудня 2017 року – 1 415 мільйонів гривень).

Основні засоби та нематеріальні активи є непоточними активами.

У 2018 та 2017 роках відновлення корисності основних засобів не визнавалося.

Сума вибуття основних засобів та нематеріальних активів дочірньої компанії скоригована на суму амортизації,

розрахованої відповідно до облікової політики Національного банку.

У 2018 році на виконання розпорядчих актів Кабінету Міністрів України відбулося безоплатне передавання об'єктів права державної власності із сфери управління Національного банку до сфери управління інших органів, уповноважених управляти державним майном. Результат від передавання цих активів становить 232 мільйони гривень (станом на 31 грудня 2017 року – 191 мільйон гривень) та визнається в капіталі як операція із засновником.

12 Інші активи

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Інші фінансові активи, що обліковуються за амортизованою собівартістю:		
Кредити працівникам Національного банку	98	126
Резерв за кредитами працівникам	(5)	(8)
Дебіторська заборгованість	247	813
Резерв під дебіторську заборгованість	(7)	(4)
Інші	–	2
Усього інших фінансових активів, що обліковуються за амортизованою собівартістю	333	929
Інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках		
Майнові права за кредитними договорами, права вимоги за якими перейшли Національному банку	13	16
Усього інших фінансових активів	346	945
Інші нефінансові активи		
Банківські метали	1 616	2 064
Оборотні матеріальні активи	900	791
Пам'ятні та інвестиційні монети, сувенірна та інша продукція	602	638
Дорогоцінні метали та каміння	308	290
Авансові платежі	178	366
Інвестиції в асоційовані компанії	132	106
Інвестиційна нерухомість	49	46
Необоротні матеріальні активи, що утримуються для продажу	47	–
Інші	18	–
Резерв за іншими нефінансовими активами	(8)	(8)
Усього інших нефінансових активів	3 842	4 293
Разом інших активів	4 188	5 238

Інші фінансові активи є незабезпеченими.

Відшкодування всіх інших активів очікується протягом 12 місяців, за винятком довгострокової дебіторської заборгованості, банківських металів та інвестицій в асоційовані компанії загальною сумою 1 795 мільйонів гривень станом на 31 грудня 2018 року (станом на 31 грудня 2017 року – 2 272 мільйони гривень).

У валовій балансовій вартості за кредитами працівникам Національного банку протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Валова балансова вартість кредитів працівникам на 01 січня 2018 року	119	1	6	–	126
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Кредити, визнання яких було припинено або погашені	(9)	–	–	–	(9)
Списання активів за рахунок резервів	–	–	–	–	–
Інші зміни	(17)	–	(2)	–	(19)
Валова балансова вартість кредитів працівникам на 31 грудня 2018 року	93	1	4	–	98

У резервах за кредитами працівникам Національного банку протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
(у мільйонах гривень)					
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами працівникам Національного банку на 01 січня 2018 року	1	1	4	–	6
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	–	–	–	–	–
Списання активів за рахунок резервів	–	–	–	–	–
Коригування процентних доходів	–	–	(1)	–	(1)
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів, та часткове погашення	–	–	–	–	–
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами працівникам Національного банку на 31 грудня 2018 року	1	1	3	–	5

У валовій балансовій вартості фінансової дебіторської заборгованості протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Усього
(у мільйонах гривень)	
Валова балансова вартість фінансової дебіторської заборгованості на 01 січня 2018 року	813
Дебіторська заборгованість, первісно визнана протягом звітного періоду	111
Дебіторська заборгованість, визнання якої було припинено	(640)
Списання активів за рахунок резервів	–
Інші зміни	(37)
Валова балансова вартість дебіторської заборгованості на 31 грудня 2018 року	247

У сумі резервів під очікувані кредитні збитки за фінансовою дебіторською заборгованістю у 2018 році відбулися такі зміни:

	Усього
(у мільйонах гривень)	
Резерв під очікувані кредитні збитки за дебіторською заборгованістю на 01 січня 2018 року	4
Дебіторська заборгованість, первісно визнана протягом звітного періоду	3
Дебіторська заборгованість, визнання якої було припинено	–
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для оцінки очікуваних кредитних збитків	–
Списання активів за рахунок резервів	–
Відшкодування збитків	–
Інші зміни	–
Резерв під очікувані кредитні збитки за дебіторською заборгованістю на 31 грудня 2018 року	7

Аналіз інших фінансових активів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз кредитного ризику – у примітці 28, аналіз валютного

ризик – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30, аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

13 Кошти банків

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Кореспондентські рахунки:		
у національній валюті	35 662	37 489
в іноземній валюті	16	77
Строкові депозити:		
в іноземній валюті	41	–
Кошти банків на рахунках із спеціальним режимом використання:		
у національній валюті	2 178	1 778
в іноземній валюті	612	650
Усього коштів банків	38 509	39 994

Строкові депозити в іноземній валюті представлені коштами банків в іноземній валюті, отримані як забезпечення за кредитами рефінансування.

Кошти обов'язкових резервів обліковуються на кореспондентських рахунках банків у Національному банку в національній валюті (2017 рік – на кореспондентських рахунках у національній валюті). Станом на 31 грудня 2018 року обов'язкові резерви розраховуються як проста середня за період визначення резервної бази і має утримуватися в межах від 3% до 6,5% від певних зобов'язань банків (станом на 31 грудня 2017 року – від 3% до 6,5%).

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років відповідно до нормативно-правових актів Національного банку банки резервують та зберігають кошти обов'язкових резервів на кореспондентському рахунку банку в Національному банку. Крім того, нормативно-правовими актами Національного банку передбачено право Національного банку встановлювати для банків обсяг обов'язкових резервів, який має щоденно на початок операційного дня зберігатися на кореспондентському рахунку. Цей обсяг встановлюється для періоду утримання обов'язкових

резервів у процентному відношенні до резервної бази, яка розраховується за період визначення.

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років відсотки за залишками коштів, що формують обов'язкові резерви на кореспондентському рахунку, не нараховуються.

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років не передбачено зарахування банками для покриття обов'язкових резервів будь-якого активу.

Кошти банків із спеціальним режимом використання станом на 31 грудня 2018 та 2017 років включають кошти для збільшення статутного капіталу банків для проведення розрахунків ліквідаційними комісіями в разі припинення діяльності банків та в інших випадках, передбачених законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку.

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років усі кошти банків мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз коштів банків у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

14 Кошти державних та інших установ

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Кошти бюджетів та бюджетних установ	40 417	52 260
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	7 082	3 740
Інші	228	124
Усього коштів державних та інших установ	47 727	56 124

Національний банк обслуговує кошти Державного бюджету України і місцевих бюджетів, які консолідовані на єдиному казначейському рахунку.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" за залишками коштів бюджетних установ проценти не сплачуються, за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 31 грудня 2018 року встановлена процентна ставка 4,00% (станом на 31 грудня 2017 року – 4,83%).

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років усі кошти державних та інших установ мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз коштів державних та інших установ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

15 Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитний сертифікат Національного банку – один із монетарних інструментів, що є борговим зобов'язанням Національного банку в бездокументарній формі, який засвідчує розміщення в Національному банку коштів банків та їх право на отримання внесеної суми і процентів після закінчення встановленого строку. Дохідність депозитних сертифікатів установлюється Національним банком окремо для кожного розміщення на підставі поточних цілей грошово-кредитної політики.

У 2018 та 2017 роках операції з розміщення депозитних сертифікатів здійснювалися на договірній основі з банками на один день (депозити овернайт) та до 100 днів.

Станом на 31 грудня 2018 року в обігу перебували депозитні сертифікати номінальною вартістю 1 мільйон гривень кожен строком розміщення від 5 до 14 днів, середньозважена дохідність за якими становила 17,03%

річних (станом на 31 грудня 2017 року середньозважена дохідність – 13,40% річних, строк розміщення – від 5 до 91 дня). Середньозважена дохідність за розміщеними протягом 2018 року депозитними сертифікатами становила 15,64% річних, початковий строк розміщення коштів – від 1 до 91 дня (у 2017 році – середньозважена дохідність – 12,13% річних, початковий строк розміщення – від 1 до 91 дня).

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років усі депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком, мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз депозитних сертифікатів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

16 Кредити отримані

Станом на 31 грудня 2018 року Національний банк використовує кошти у сумі 100 мільйонів доларів США (2 769 мільйонів гривень), що отримані в межах Двосторонньої угоди між Національним банком України та Національним банком Швейцарії [станом на 31 грудня 2017 року – 100 мільйонів доларів США (2 807 мільйонів гривень)].

Аналіз кредитів, отриманих у розрізі концентрації географічного ризику, наведено в примітці 27, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30, аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

17 Зобов'язання перед МВФ

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Боргові зобов'язання на користь МВФ за купівлею СПЗ	214 155	202 986
Зобов'язання перед МВФ за розподілом СПЗ	3 142	3 259
Рахунок МВФ № 2	3	–
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	217 300	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	77 268	80 210
Рахунок МВФ № 1	194	201
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	77 462	80 411
Усього зобов'язань перед МВФ	294 762	286 656

Зобов'язання перед МВФ за розподілом СПЗ – кошти, отримані Національним банком у результаті спеціального розподілу СПЗ.

Боргові зобов'язання на користь МВФ за купівлею СПЗ – кредити, отримані від МВФ на рахунки в Національному банку. У 2018 році зобов'язання Національного банку перед МВФ збільшилися за рахунок надходжень від МВФ на суму 1 000 мільйонів СПЗ (38 309 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення операції або 37 720 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) [у 2017 році зобов'язання Національного банку перед МВФ збільшилися за рахунок надходжень від МВФ на суму

734 мільйони СПЗ (27 062 мільйони гривень за офіційним курсом на дату здійснення операції або 26 204 мільйони гривень за річним курсом МВФ)] (примітка 7).

Рахунок МВФ № 1 – гривневий рахунок МВФ у Національному банку, що використовується для відображення операцій з МВФ, пов'язаних із використанням та поверненням кредитів МВФ; рахунок МВФ № 2 – гривневий рахунок МВФ у Національному банку, що використовується для надходжень та адміністративних видатків МВФ у гривні на території України.

Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою – зобов'язання зі сплати квоти. У 2018 році боргове зобов'язання за квотою зменшилося на 5,6 мільйона гривень у зв'язку з необхідністю поповнення рахунку МВФ № 1 та на 2,6 мільйонів гривень у зв'язку із здійсненням адміністративних платежів МВФ у гривні, що призвело до відповідного збільшення резервної позиції в МВФ на суму 137 353 СПЗ (у 2017 році боргове зобов'язання за квотою зменшилося на 3 мільйони гривень у зв'язку зі здійсненням адміністративних платежів МВФ у гривні, що призвело до відповідного збільшення резервної позиції в МВФ на суму 82 412 СПЗ).

Упродовж 2018 та 2017 років змін у розмірі квоти не відбулося (примітка 10).

Упродовж 2018 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ на суму 516 мільйонів СПЗ (19 989 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу, або 19 306 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) (упродовж 2017 року відбулося погашення зобов'язань

перед МВФ на суму 225 мільйонів СПЗ (8 412 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу, або 8 194 мільйони гривень за річним курсом МВФ) (примітка 7).

Усі зобов'язання перед МВФ є довгостроковими, крім залишків на рахунках МВФ № 1 і № 2, зобов'язань перед МВФ за розподілом СПЗ, зобов'язань перед МВФ за кредитом у сумі 427 мільйонів СПЗ (16 113 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) та нарахованих відсотків за зобов'язаннями перед МВФ (у 2017 році – 516 мільйонів СПЗ (18 796 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) та нарахованих відсотків за зобов'язаннями перед МВФ).

Аналіз зобов'язань перед МВФ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

18 Інші зобов'язання

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Інші фінансові зобов'язання		
Забезпечення під виплати працівникам	373	382
Кредиторська заборгованість	200	76
Інші	1	–
Усього інших фінансових зобов'язань	574	458
Інші нефінансові зобов'язання		
Забезпечення під імовірні зобов'язання	633	2 840
Кредиторська заборгованість за податками	13	9
Доходи майбутніх періодів	1	1
Усього інших нефінансових зобов'язань	647	2 850
Разом інших зобов'язань	1 221	3 308

Забезпечення під імовірні зобов'язання включають формування забезпечення:

- від втрати готівки, що зберігається в запасах готівки, оборотних касах та банкоматах управліннь Національного банку в Донецькій та Луганській областях, ураховуючи ситуацію внаслідок тимчасової окупації, що на 31 грудня 2018 та 2017 років становить 215 мільйонів гривень;
- за юридичними або конструктивними зобов'язаннями (унаслідок минулих подій), зокрема за судовими позовами, урегулювання яких з високим ступенем імовірності (більшою мірою очікується негативний

розвиток подій, ніж позитивний) призведе до вибуття ресурсів, що містять економічні вигоди, і суму (витрати) за якими можна достовірно оцінити, що на 31 грудня 2018 року становить 418 мільйонів гривень (на 31 грудня 2017 року – 2 625 мільйонів гривень).

Аналіз інших фінансових зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

19 Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України

Національний банк визначає прибуток до розподілу відповідно до статті 5 Закону України “Про Національний банк України”. Частина прибутку до розподілу, яка підлягає сплаті до Державного бюджету України, перераховується після підтвердження зовнішнім аудитом та затвердження Радою Національного банку річної фінансової звітності.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк не має права

перераховувати до Державного бюджету України суму частини прибутку до розподілу більшу, ніж визначена в річній фінансовій звітності, що підтверджена зовнішнім аудитом та затверджена Радою Національного банку. Відповідно загальна сума коштів, яку Національний банк перерахував у 2018 році до Державного бюджету України становить 44 614 мільйонів гривень (у 2017 році – 44 379 мільйонів гривень). Перерахування здійснювалися сімома платежами з квітня до серпня відповідно до графіка, узгодженого з Міністерством фінансів України.

Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України, визначені відповідно до Закону України “Про Національний банк України”, наведені в розрахунку:

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Прибуток за рік, що належить Національному банку, за консолідованим звітом про сукупні доходи	37 810	62 290
Коригування на (позитивний)/від'ємний результат діяльності дочірніх компаній	(30)	(6)
Прибуток за рік Національного банку	37 780	62 284
Компенсація резервом/(спрямування до) резерву нереалізованих витрат/доходів від переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті	9 271	(18 626)
(Спрямування до резерву)/компенсація резервом переоцінки нереалізованих доходів/витрат від переоцінки боргових цінних паперів до справедливої вартості	(1 617)	(412)
(Спрямування до резерву)/компенсація резервом нереалізованих доходів/витрат від переоцінки фінансових інструментів, крім боргових цінних паперів, до справедливої вартості	(40)	(286)
Реалізований результат переоцінки за операціями з цінними паперами та деривативами, що вибули	530	398
Реалізований результат за банківськими металами, що вибули	181	239
Розформування інших резервів та результат безоплатного передавання активів	326	2 331
Прибуток до розподілу за рік	46 431	45 928
Результат впровадження МСФЗ 9	22	–
Вплив зміни облікової політики щодо визначення нереалізованих та реалізованих результатів за операціями в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах	22 011	–
Усього прибуток до розподілу	68 464	45 928
Формування загальних резервів	(3 566)	(1 314)
Частка прибутку до розподілу, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України	64 898	44 614

Прибуток до розподілу за станом на 31 грудня 2018 року становить 68 464 мільйони гривень, з яких 46 431 мільйон гривень прибуток до розподілу за 2018 рік, 22 011 мільйонів гривень трансформаційні коригування за 2012 – 2017 роки, що виникли у зв'язку зі зміною облікової політики та впровадженням нового Порядку визначення нереалізованих і реалізованих результатів переоцінки (примітка 2), та 22 мільйони гривень результат впровадження МСФЗ 9. На збільшення загальних

резервів до рівня 10% від обсягу грошово-кредитних зобов'язань Національного банку станом на 31 грудня 2018 року повинно бути спрямовано 3 566 мільйонів гривень. Ця сума відображена в нерозподіленому прибутку за 2018 рік. Іншу частину прибутку до розподілу за 2018 рік у сумі 64 898 мільйонів гривень визнано в складі зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України.

20 Управління капіталом

Функцією капіталу Національного банку є забезпечення економічної самостійності та здатності виконання ним функцій, визначених законодавством України. Загальна сума капіталу, управління яким здійснює Національний банк, станом на 31 грудня 2018 року становить 137 465 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2017 року – 164 893 мільйони гривень). Для Національного банку немає вимог до розміру власного капіталу, крім розміру статутного капіталу, установленого Законом України “Про Національний банк України”.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” розмір статутного капіталу становить 10 мільйонів гривень. Його розмір був збільшений до 100 мільйонів гривень за рішенням Ради Національного банку за підсумками 2007 року.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” загальні резерви повинні дорівнювати 10% від обсягу грошово-кредитних зобов'язань, тобто всіх зобов'язань Національного банку, за винятком зобов'язань перед Кабінетом Міністрів України та міжнародними фінансовими організаціями. Протягом 2018 року з нерозподіленого прибутку до загальних резервів спрямовано 1 314 мільйонів гривень з метою доведення їх обсягу до рівня 10% від обсягу грошово-кредитних зобов'язань станом на 31 грудня 2017 року. Нерозподілений прибуток станом на 31 грудня 2018 року

в сумі 3 566 мільйонів гривень повинен бути спрямований на збільшення загальних резервів після затвердження Радою Національного банку річної фінансової звітності Національного банку.

Інші резерви власного капіталу формуються для фінансування інвестицій Національного банку та вивільняються внаслідок зменшення балансової вартості або вибуття активів. Зважаючи на процеси централізації та відмови від непрофільних функцій, балансова вартість активів, під які формуються інші резерви, зменшувалася в 2018 році. Негативний результат операцій вибуття активів у зв'язку з їх безоплатним передаванням державним органам, який становить 232 мільйони гривень, відображено в нерозподіленому прибутку. Джерелом покриття негативного результату було вивільнення інших резервів у такій самій сумі. Крім того, за підсумками року вивільнено інших резервів у сумі 326 мільйонів гривень, через зменшення їх балансової вартості в зв'язку з амортизацією та іншими чинниками. Загальна сума зменшення інших резервів у 2018 році становить 558 мільйонів гривень.

Резерви переоцінки в основному зменшилися через зміну облікової політики розрахунку реалізованих і нереалізованих результатів за операціями в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах у сумі 22 011 мільйонів гривень.

Станом на 31 грудня 2018 року власний капітал Національного банку складається з таких компонентів:

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Статутний капітал	100	100
Загальні резерви	47 251	45 937
Інші резерви	5 243	5 802
Нерозподілений прибуток	3 597	1 314
Резерв переоцінки іноземної валюти, монетарного золота	78 560	109 057
Резерв переоцінки банківських металів	625	1 690
Резерви переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	2 089	993
Усього власного капіталу	137 465	164 893

21 Грошові кошти та їх еквіваленти

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Готівкова іноземна валюта	1 816	1 941
Кошти на вимогу (крім коштів, використання яких є обмеженим)	41 423	11 577
Розміщені короткострокові депозити з терміном погашення до трьох місяців (крім золота, банківських металів та коштів, використання яких є обмеженим)	73 179	10 212
Цінні папери нерезидентів з терміном погашення до трьох місяців	22 725	50 456
Авуари в СПЗ	98	60 784
Усього грошових коштів та їх еквівалентів	139 241	134 970

22 Процентні доходи та витрати

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Процентні доходи		
Доходи за цінними паперами України, що обліковуються за амортизованою собівартістю	42 980	46 196
Доходи за кредитами банкам та іншим позичальникам	3 739	6 629
Доходи за коштами та депозитами в іноземній валюті	794	319
Доходи за авуарами в СПЗ	219	387
Доходи за внутрішнім державним боргом	157	179
Інші	12	7
Усього процентних доходів	47 901	53 717
Процентні витрати		
Витрати за депозитними сертифікатами, що емітовані Національним банком	(7 473)	(6 366)
Витрати за операціями з МВФ	(5 687)	(5 036)
Витрати за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	(216)	(141)
Витрати за отриманими кредитами	(134)	(88)
Усього процентних витрат	(13 510)	(11 631)
Чистий процентний дохід	34 391	42 086

До інших процентних доходів віднесено процентні доходи за кредитами, наданими працівникам.

У 2018 році до складу доходів за цінними паперами України, що обліковуються за амортизованою собівартістю, включено доходи за індексованими ОВДП у розмірі 19 730 мільйонів гривень (у 2017 році - 3 571 мільйон гривень)

У 2018 році до складу доходів за кредитами банкам та іншим позичальникам включено доходи за знеціненими кредитами в розмірі 2 811 мільйонів гривень (у 2017 році – 5 330 мільйонів гривень), за вирахуванням ефекту коригування процентних доходів за знеціненими кредитами, наданими банкам, – 1 121 мільйон гривень (у 2017 році – 2 576 мільйонів гривень) (примітка 9).

23 Інші доходи

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Доходи від продажу інвестиційних і пам'ятних монет, сувенірної та іншої продукції	1 013	1 028
Перевищення справедливої вартості боргових цінних паперів над сумою сплачених коштів	–	87
Інші	6	137
Усього інших доходів	1 019	1 252

24 Витрати на утримання персоналу

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Заробітна плата персоналу	1 165	1 082
Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та внески до недержавних пенсійних фондів	282	247
Матеріальна допомога та інші соціальні виплати	5	2
Інші	7	36
Усього витрат на утримання персоналу	1 459	1 367

До інших витрат на утримання персоналу віднесено витрати на підготовку кадрів і підвищення кваліфікації, витрати на добровільне медичне страхування працівників тощо.

25 Адміністративно-господарські та інші витрати

	2018	2017
	(у мільйонах гривень)	
Консультаційні та юридичні послуги	298	444
Амортизаційні відрахування	237	262
Експлуатаційні та господарські витрати	163	155
Витрати на утримання необоротних матеріальних та нематеріальних активів	130	142
Податки, збори та обов'язкові платежі	64	108
Витрати на службові відрядження	28	20
Витрати на послуги та обслуговування телекомунікацій	23	29
Інші	94	99
Усього адміністративно-господарських та інших витрат	1 037	1 259

Сума амортизації за 2018 рік не включає амортизацію в сумі 241 мільйон гривень (у 2017 році – 228 мільйонів гривень), що нарахована на основні засоби, які використовуються для виготовлення банкнотного паперу, банкнот, монет та іншої продукції. Ця частина амортизації включається до витрат, пов'язаних із виготовленням банкнот, монет та іншої продукції.

До інших витрат віднесено фінансування витрат на навчання студентів, виплати членам Ради Національного банку, вартість реалізації послуг очисних споруд Фабрики банкнотного паперу тощо.

26 Управління фінансовими ризиками

Метою управління фінансовими ризиками Національного банку є обмеження потенційних втрат фінансових активів Національного банку, забезпечення своєчасного виконання його фінансових зобов'язань і захист його капіталу для сприяння досягненню стратегічних цілей та ефективному виконанню функцій Національного банку, визначених Законом України “Про Національний банк України”, підтримки його інституційної спроможності та незалежності.

Процеси управління фінансовими ризиками включають такі етапи:

- 1) організація системи управління фінансовими ризиками;
- 2) виявлення негативних подій/ідентифікація фінансових ризиків у процесах/продуктах Національного банку;
- 3) оцінка фінансових ризиків;
- 4) визначення і вжиття заходів у відповідь на фінансові ризики (реагування на фінансові ризики);
- 5) контрольна діяльність;
- 6) комунікації та звітування;
- 7) моніторинг системи управління фінансовими ризиками.

Етапи процесів управління фінансовими ризиками детально визначені в регламентах процесів та інших розпорядчих актах Національного банку з питань управління фінансовими ризиками.

Правління Національного банку відповідає за впровадження системи управління ризиками та забезпечення управління ризиками Національного банку.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Правління Національного банку створило Комітет з управління активами та пасивами Національного банку, якому делегувало повноваження щодо прийняття рішень з питань управління активами і пасивами, у тому числі золотовалютним резервом України, забезпечення моніторингу ризиків і фінансових результатів за операціями з активами і пасивами Національного банку.

Правління Національного банку або Комітет з управління активами та пасивами Національного банку в межах повноважень, делегованих йому Правлінням Національного банку, обирає та затверджує заходи у відповідь на фінансові ризики (реагування на фінансові ризики) відповідно до пропозицій підрозділів, що здійснюють операції з фінансовими інструментами та Департаменту управління ризиками шляхом прийняття рішень з питань управління фінансовими ризиками та/або включення таких заходів до нормативно-правових та/або розпорядчих актів Національного банку.

Підрозділи Національного банку, які відповідають за проведення та/або здійснюють операції з фінансовими інструментами, є “першою лінією захисту” у процесах управління фінансовими ризиками та відповідають за виявлення, оцінювання фінансових ризиків, визначення та вжиття заходів у відповідь на фінансові ризики та звітування щодо фінансових ризиків, пов'язаних з операціями, що належать до сфери відповідальності цих підрозділів.

Управління фінансових ризиків Департаменту управління ризиками є “другою лінією захисту” у процесах управління фінансовими ризиками та відповідає за:

1) методичну, координаційну та організаційну підтримку процесів управління фінансовими ризиками в Національному банку, уключаючи актуалізацію політики управління фінансовими ризиками;

2) розроблення і супроводження порядків і методик, що використовуються для оцінки фінансових ризиків;

3) контроль, моніторинг та незалежний аналіз фінансових ризиків на рівні “другої лінії захисту” Національного банку;

4) здійснення на запити аналізу нових операцій з фінансовими інструментами, нових фінансових інструментів, змін до операцій з фінансовими інструментами з точки зору їх впливу на фінансові ризики Національного банку, надання рекомендацій щодо заходів у відповідь на виявлені фінансові ризики (реагування на ризики);

5) оцінку профілю фінансових ризиків Національного банку;

6) звітування щодо фінансових ризиків Національного банку Комітету з управління активами та пасивами Національного банку.

Фінансові ризики Національного банку поділяються на такі групи:

- фінансові ризики, пов'язані з політикою, яку визначає та здійснює Національний банк, що виникають у зв'язку з фінансовими інструментами, визнання яких на балансі або поза балансом Національного банку пов'язане з виконанням Національним банком своєї основної функції відповідно до статті 6 Закону України “Про Національний банк України” та інших функцій, визначених у пунктах 1 – 3 статті 7 Закону України “Про Національний банк України”;
- фінансові ризики міжнародних (золотовалютних) резервів України;
- інші фінансові ризики Національного банку.

Заходи, які Національний банк уживає у відповідь на фінансові ризики, залежать від толерантності Національного банку до відповідної групи ризиків.

До основних заходів, які Національний банк уживає у відповідь на фінансові ризики, належать:

1) уникнення або запобігання фінансовому ризику шляхом свідомої відмови від операцій та фінансових інструментів, що наражають Національний банк на ризики, рівень яких перевищує рівень толерантності Національного банку до відповідної групи ризиків;

2) обмеження або зменшення фінансового ризику за допомогою:

- диверсифікації;
- установлення лімітів на кількісні показники ризику;
- визначення умов та правил для якісних показників ризику;
- використання різних видів забезпечення виконання зобов'язань боржником або контрагентом і коригування справедливої вартості такого забезпечення з урахуванням знижок за ризики або коригуючих коефіцієнтів;

3) перенесення фінансового ризику за допомогою хеджування;

4) прийняття фінансового ризику шляхом створення резервів та покриття фінансових ризиків за рахунок власних ресурсів Національного банку.

Залежно від факторів, які призводять до прояву відповідних фінансових ризиків, Національний банк виділяє кредитний ризик, ринкові ризики та ризик ліквідності.

Кредитний ризик

Кредитний ризик – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання доходів через неспроможність банку-позичальника чи контрагента Національного банку виконати взяті на себе зобов'язання відповідно до погоджених умов. Кредитний ризик може мати такі прояви:

ризик дефолту – кредитний ризик, який виникає внаслідок неспроможності контрагента/емітента/боржника виконати свої зобов'язання перед Національним банком, у тому числі передрозрахунковий ризик (ризик дефолту контрагента до дати здійснення розрахунків за операцією з Національним банком) та розрахунковий ризик (ризик дефолту контрагента в день здійснення розрахунків за операцією з Національним банком після виконання зобов'язань Національним банком, але до виконання зобов'язань контрагентом);

ризик зниження кредитного рейтингу контрагента/емітента нижче ніж мінімальний допустимий рівень кредитного рейтингу для врахування активів у складі міжнародних (золотовалютних) резервів.

Ринкові ризики

Ринкові ризики – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання доходів через несприятливі зміни ринкових цін, наприклад, курсів іноземних валют, процентних ставок, цін фінансових інструментів і товарів. Ринкові ризики можуть мати такі прояви:

валютний ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют; процентний ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкових процентних ставок, що негативно впливають на вартість боргових цінних паперів або інших інструментів з фіксованим доходом та вартість похідних фінансових інструментів (деривативів);

ризик кредитного спреду – ринковий ризик, який виникає через розширення (збільшення) кредитного спреду між дохідністю до погашення цінного папера або іншого фінансового інструменту з фіксованим доходом та безризиковою дохідністю до погашення з аналогічною дюрацією, яке негативно впливає на ринкову вартість таких інструментів. Розширення кредитного спреду може бути пов'язане як зі зниженням кредитного рейтингу/кредитної якості емітента фінансового інструменту, так із загальними змінами ринкової кон'юнктури;

фондовий ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкової вартості акцій та інших цінних паперів з нефіксованим доходом;

товарний ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкової вартості товарів, включаючи дорогоцінні метали (наприклад, золото);

ризик волатильності – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни волатильності ринкових цін, процентних ставок, ринкових індексів і валютних курсів, які призводять до зменшення вартості опціонів, у тому числі вбудованих в інші фінансові інструменти.

Серед ринкових ризиків найбільший вплив на Національний банк мають валютний та процентний ризики.

У наведеній нижче таблиці подано аналіз чутливості позицій Національного банку до валютного ризику, який розраховано на підставі припущення про 5% збільшення і зменшення курсу долара США, євро, СПЗ та інших валют відносно гривні у 2018 та 2017 роках відповідно. До аналізу чутливості включено тільки суми в іноземній валюті (за винятком немонетарних активів), наявні на кінець періоду, під час конвертації яких на кінець періоду використовуються курси, зміннені на 5% відносно діючих на кінець 2018 та 2017 років відповідно.

Вплив зміни курсів на прибуток або збиток та прибуток за рік представлено таким чином:

31 грудня 2018 року		31 грудня 2017 року	
		(у мільйонах гривень)	
	+5%	-5%	+5%
			-5%
Долари США	19 258	(19 258)	15 262
Євро	3 602	(3 602)	2 122
СПЗ	(10 853)	10 853	(7 229)
Англійські фунти стерлінгів	864	(864)	577
Інші валюти	2 079	(2 079)	1 440
			(1 440)

У наведеній нижче таблиці подано аналіз чутливості позицій Національного банку до процентного ризику. Вплив на прибуток або збиток та прибуток за рік представлено таким чином:

31 грудня 2018 року		31 грудня 2017 року	
		(у мільйонах гривень)	
	+100 б.п.	-100 б.п.	+100 б.п.
			-100 б.п.
Чутливість фінансових активів	3 955	(3 955)	3 566
Чутливість фінансових зобов'язань	(2 757)	2 757	(2 666)
Чистий вплив на прибуток або збиток та прибуток до розподілу	1 198	(1 198)	900
			(900)

Ідентифікація джерел процентного ризику здійснюється шляхом аналізу наявної структури процентних активів та пасивів. Національний банк здійснює оцінку процентного ризику за допомогою аналізу чутливості до зміни процентних ставок, тобто змін ринкової вартості інструментів та портфельів у результаті загальної зміни кривої дохідності на певну кількість базисних пунктів. Відповідно до методології використовувані сценарії

включають паралельне зміщення всієї кривої на один процентний пункт (+/-100 базисних пунктів). Чутливість до процентного ризику обчислюється на підставі сценарію, відповідно до якого всі криві процентних ставок вважаються такими, що змінюються однаково незалежно від фінансового інструменту або валюти. Оцінки включають процентний ризик за всіма позиціями Національного банку для інструментів з

фіксованою та плаваючою процентною ставкою, як визначено за відповідною моделлю.

Ризик ліквідності

За характером прояву ризику ліквідності Національний банк розділяє:

ризик ліквідності міжнародних (золотовалютних) резервів України, який проявляється у можливих складнощах швидко продати або достроково відкликати великий обсяг активів, у які розміщені міжнародні (золотовалютні) резерви України, іноді також за несприятливих ринкових умов, які призводять до зниження цін таких активів;

ризик ліквідності Національного банку в іноземній валюті, який проявляється у неспроможності Національного банку виконати свої зобов'язання в іноземній валюті в установлені строки.

У зв'язку з тим, що відповідно до пункту 2 статті 7 Закону України "Про Національний банк України" Національний

банк монопольно здійснює емісію національної валюти України та організовує готівковий грошовий обіг, Національному банку не властивий ризик ліквідності в національній валюті України, тобто ризик неспроможності виконати свої зобов'язання в національній валюті України в установлені строки.

Управління ризиком ліквідності Національного банку здійснюється шляхом:

утримання певних нормативно визначених обсягів коштів у грошовій формі на кореспондентських рахунках;
утримання достатнього обсягу високоліквідних фінансових інструментів, які можуть бути швидко переведені в грошові кошти;
установлення вимог до ліквідності активів, у які Національний банк розміщує міжнародні (золотовалютні) резерви України.

Детальну оцінку фінансових ризиків наведено в примітках 27-31.

27 Аналіз фінансових активів і зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику

Станом на 31 грудня 2018 року фінансові активи і зобов'язання Національного банку в розрізі концентрації географічного ризику подані таким чином:

	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
(у мільйонах гривень)					
Фінансові активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	1 816	114 753	–	112	116 681
Цінні папери нерезидентів	–	345 277	–	87 714	432 991
Авуари в СПЗ	–	–	100	–	100
Цінні папери України	361 436	–	–	–	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	22 145	–	–	–	22 145
Внутрішній державний борг	1 834	–	–	–	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	77 472	–	77 472
Інші фінансові активи	214	–	132	–	346
Усього фінансових активів	387 445	460 030	77 704	87 826	1 013 005
Фінансові зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	400 119	–	–	–	400 119
Кошти банків	38 508	–	–	1	38 509
Кошти державних та інших установ	47 726	1	–	–	47 727
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	61 867	–	–	–	61 867
Кредити отримані	–	2 769	–	–	2 769
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	217 300	–	217 300
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	77 462	–	77 462
Інші фінансові зобов'язання	551	23	–	–	574
Усього фінансових зобов'язань	548 771	2 793	294 762	1	846 327
Чиста балансова позиція	(161 326)	457 237	(217 058)	87 825	166 678

Станом на 31 грудня 2017 року фінансові активи і зобов'язання Національного банку в розрізі концентрації географічного ризику подані таким чином:

	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
(у мільйонах гривень)					
Фінансові активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	1 941	21 859	–	–	23 800
Цінні папери нерезидентів	–	362 725	–	51 730	414 455
Авуари в СПЗ	–	–	60 860	–	60 860
Цінні папери України	372 697	–	–	–	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	32 417	–	–	–	32 417
Внутрішній державний борг	1 926	–	–	–	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	80 415	–	80 415
Інші фінансові активи	145	–	800	–	945
Усього фінансових активів	409 126	384 584	142 075	51 730	987 515
Фінансові зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	361 544	–	–	–	361 544
Кошти банків	39 994	–	–	–	39 994
Кошти державних та інших установ	56 123	1	–	–	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	67 024	–	–	–	67 024
Кредити отримані	–	2 807	–	–	2 807
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	206 245	–	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	80 411	–	80 411
Інші фінансові зобов'язання	421	37	–	–	458
Усього фінансових зобов'язань	525 106	2 845	286 656	–	814 607
Чиста балансова позиція	(115 980)	381 739	(144 581)	51 730	172 908

28 Кредитний ризик

Нижче наведено інформацію щодо валової балансової вартості фінансових активів Національного банку за стадіями зменшення корисності та за кредитними рейтингами контрагентів, установленними міжнародними рейтинговими компаніями Fitch Ratings, Moody's та Standard & Poor's. У поданих нижче розкриттях на 31 грудня 2018 та 2017 років для кожного контрагента враховується нижчий із двох кращих рейтингів, присвоєних йому вищезазначеними рейтинговими компаніями. Рейтинги наводяться відповідно до

кодування рейтингової компанії Fitch Ratings із застосуванням таблиці відповідностей рейтингів інформаційної системи Bloomberg.

У фінансовій звітності за рік, що закінчився 31 грудня 2017 року, для кожного контрагента враховувався найнижчий із присвоєних зазначеними компаніями рейтинг. У цій консолідованій фінансовій звітності подання інформації станом на 31 грудня 2017 року змінено відповідним чином.

Нижче наведена інформація станом на 31 грудня 2018 року:

	Кредитний рейтинг	Усього	% у статті фінансових активів	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи
(у мільйонах гривень)							
Кошти та депозити в іноземній валюті:							
кошти на вимогу	AAA	27 096	23,2	27 096	–	–	–
	AA+	9	0,0	9	–	–	–
	AA	856	0,7	856	–	–	–
	AA-	2	0,0	2	–	–	–
	A+	9 818	8,4	9 818	–	–	–
	A	3 821	3,3	3 821	–	–	–
строкові депозити	AAA	9 986	8,6	9 986	–	–	–
	AA+	5 349	4,6	5 349	–	–	–
	AA-	1 901	1,6	1 901	–	–	–
	A+	29 933	25,6	29 933	–	–	–
	A	26 119	22,4	26 119	–	–	–
готівкова іноземна валюта	Без ризику	1 816	1,6	1 816	–	–	–
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті:		116 706	100,0	116 706	–	–	–
Цінні папери нерезидентів:							
державні облігації	AAA	180 840	41,8	180 840	–	–	–
	AA+	5 941	1,4	5 941	–	–	–
	AA	4 491	1,0	4 491	–	–	–
	AA-	3 167	0,7	3 167	–	–	–
	A+	1 349	0,3	1 349	–	–	–
облігації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	AAA	37 402	8,6	37 402	–	–	–
	AA+	11 662	2,7	11 662	–	–	–
	AA	15 178	3,5	15 178	–	–	–
	AA-	24 127	5,6	24 127	–	–	–
	A+	80 656	18,6	80 656	–	–	–
	A	64 591	14,9	64 591	–	–	–
	A-	3 466	0,9	3 466	–	–	–
Усього боргових цінних паперів нерезидентів		432 870	100,0	432 870	–	–	–
Цінні папери України	B-	361 436	100,0	361 436	–	–	–
Усього цінних паперів України		361 436	100,0	361 436	–	–	–
Кредити банкам та іншим позичальникам:							
кредити, надані банкам	B-	9 810	15,5	–	–	9 810	–
кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	Без рейтингу	51 788	82,1	4 302	–	47 486	–
кредити, надані іншим позичальникам	Без рейтингу	1 458	2,3	1 458	–	–	–
	Без рейтингу	38	0,1	–	–	38	–
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам		63 094	100,0	5 760	–	57 334	–
Внутрішній державний борг	B-	1 834	100,0	1 834	–	–	–
Інші фінансові активи	AAA	132	36,9	132	–	–	–
	Без рейтингу	226	63,1	221	1	4	–
Усього інших фінансових активів		358	100,0	353	1	4	–

Нижче наведена інформація станом на 01 січня 2018 року:

	Кредитний рейтинг	Усього	% у статті фінансових активів	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи
(у мільйонах гривень)							
Кошти та депозити в іноземній валюті:							
кошти на вимогу	AAA	7 740	32,5	7 740	—	—	—
	AA+	8	0,0	8	—	—	—
	AA	44	0,2	44	—	—	—
	AA-	2 258	9,5	2 258	—	—	—
	A+	1 522	6,4	1 522	—	—	—
	A	45	0,2	45	—	—	—
	A-	25	0,1	25	—	—	—
строкові депозити	AAA	2 146	9,0	2 146	—	—	—
	AA+	679	2,9	679	—	—	—
	AA-	1 535	6,4	1 535	—	—	—
	A	5 857	24,6	5 857	—	—	—
готівкова іноземна валюта	Без ризику	1 941	8,2	1 941	—	—	—
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті:		23 800	100,0	23 800	—	—	—
Цінні папери нерезидентів:							
державні облигації	AAA	171 078	41,3	171 078	—	—	—
	AA+	10 551	2,5	10 551	—	—	—
	AA	6 050	1,5	6 050	—	—	—
	AA-	3 051	0,7	3 051	—	—	—
	A+	1 391	0,3	1 391	—	—	—
облигації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	AAA	70 204	16,9	70 204	—	—	—
	AA+	8 629	2,1	8 629	—	—	—
	AA	6 818	1,6	6 818	—	—	—
	AA-	13 574	3,3	13 574	—	—	—
	A+	52 660	12,7	52 660	—	—	—
	A	66 624	16,1	66 624	—	—	—
	A-	3 704	1,0	3 704	—	—	—
Усього боргових цінних паперів нерезидентів		414 334	100,0	414 334		—	—
Цінні папери України	B-	371 743	99,7	371 743	—	—	—
	Без рейтингу	954	0,3	954	—	—	—
Усього цінних паперів України		372 697	100,0	372 697	—	—	—
Кредити банкам та іншим позичальникам:							
	B-	624	0,8	624	—	—	—
кредити, надані банкам	CCC+	12 392	16,5	—	—	10 886	1 506
	CCC	4 995	6,7	4 995	—	—	—
	Без рейтингу	50 557	67,3	430	—	50 127	—
кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	Без рейтингу	6 479	8,6	6 479	—	—	—
кредити, надані іншим позичальникам	Без рейтингу	38	0,05	—	—	38	—
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам		75 085	100,0	12 528	—	61 051	1 506
Внутрішній державний борг	B-	1 926	100,0	1 926	—	—	—
Інші фінансові активи	AAA	798	83,4	798	—	—	—
	CCC	2	0,2	2	—	—	—
	Без рейтингу	157	16,4	150	1	6	—
Усього інших фінансових активів		957	100,0	950	1	6	—

Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності, які не мають міжнародного рейтингу, складаються з кредитів, наданих банкам України для підтримання їх ліквідності, рейтинг яких визначено за внутрішньою методологією Національного банку.

Станом на 31 грудня 2018 року банки, залишок валової балансової вартості кредитів за якими становив 4 302 мільйони гривень та 1 мільйон гривень, мали внутрішні рейтинги “BBB” та “CCC” відповідно (станом на 31 грудня 2017 року - 430 мільйонів гривень із внутрішнім рейтингом “BBB”).

Рейтинг “AAA” – найвищий рівень кредитоспроможності контрагента. Фінансовий стан контрагента оцінюється як стійкий та стабільний у довгостроковій перспективі, спроможність вчасно й у повному обсязі виплачувати проценти й основну суму за борговими зобов'язаннями дуже висока.

Рейтинг “BBB” – середній рівень кредитоспроможності контрагента. Фінансовий стан контрагента оцінюється як стійкий і стабільний у середньостроковій перспективі, боргові зобов'язання контрагента більше піддаються ризику невиконання порівняно з контрагентом із вищими рейтингами. Проте можуть виникнути труднощі зі своєчасною та в повному обсязі виплатою процентів та основної суми за борговими зобов'язаннями в разі несприятливих змін у комерційних, фінансових і економічних умовах, хоча найближчим часом імовірність невиконання контрагентом боргових зобов'язань мала.

Рейтинг “BB” – середній рівень кредитоспроможності. Фінансовий стан контрагента оцінюється як задовільний і стабільний у короткостроковій перспективі, на момент аналізу контрагент спроможний виплачувати проценти й основну суму за борговими зобов'язаннями, але має більш високу імовірність дефолту за зобов'язаннями, ніж контрагент із рейтингом “BBB”.

Рейтинг “B” – рівень кредитоспроможності контрагента дещо нижчий, ніж середній. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні й стабільні в короткостроковій перспективі, достатній рівень фінансової надійності. Своєчасність і повнота виплат за борговими зобов'язаннями виплат значною

мірою залежать від комерційних, фінансових та економічних умов.

Рейтинг “CCC” – рівень кредитоспроможності контрагента нижчий, ніж середній. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні, але їх стабільність у короткостроковій перспективі сумнівна, низький ступінь фінансової надійності. Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації.

Рейтинг “CC” – низький рівень кредитоспроможності контрагента. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні, але ймовірність їх погіршення в короткостроковій перспективі досить висока, дуже низький рівень фінансової надійності. Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації.

Рейтинг “C” – дуже низький рівень кредитоспроможності контрагента, який є переддефолтним. Фінансовий стан контрагента нестабільний і оцінюється як незадовільний. Виплати процентів і основної суми за борговими зобов'язаннями можуть бути зупинені контрагентом без досягнення згоди кредиторів щодо реструктуризації заборгованості до настання строку платежу. Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації.

Цінні папери України без визначеного міжнародного рейтингу представлені облігаціями державних підприємств, рейтинг яких обмежений суверенним рейтингом України.

Загальна сума кредитів, наданих п'ятьом банкам із найбільшою сумою кредитної заборгованості, станом на 31 грудня 2018 року становила 42 048 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2017 року – 46 660 мільйонів гривень), або 67% (станом на 31 грудня 2017 року – 62%) від загальної суми кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам до формування резерву. Резерв, визнаний за кредитами, наданими цим п'ятьом банкам, становив 28 002 мільйони гривень станом на 31 грудня 2018 року (станом на 31 грудня 2017 року – 29 189 мільйонів гривень).

Нижче наведена інформація про чистий кредитний ризик у розрізі видів отриманої застави під забезпечення кредитів станом на 31 грудня 2018 року:

	Максимальний розмір кредитного ризику	Вартість застави, прийнятої як забезпечення	Чистий розмір кредитного ризику (кредити, надані банкам)	Чистий розмір кредитного ризику (внутрішній державний борг)
(у мільйонах гривень)				
Кредити забезпечені:				–
нерухомим майном	13 669	30 669	13 604	–
цінними паперами	5 696	7 014	–	–
іншими видами застави	2 780	4 409	2 776	–
Кредити незабезпечені	1 834	–	–	1 834
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	23 979	42 092	16 380	1 834

Станом на 31 грудня 2017 року чистий кредитний ризик у розрізі видів отриманої застави під забезпечення кредитів:

	Максимальний розмір кредитного ризику	Вартість застави, прийнятої як забезпечення	Чистий розмір кредитного ризику (кредити, надані банкам)	Чистий розмір кредитного ризику (внутрішній державний борг)
(у мільйонах гривень)				
Кредити забезпечені:				–
нерухомим майном	15 436	34 386	15 241	–
цінними паперами	15 096	20 938	2 762	–
іншими видами застави	1 885	4 215	1 885	–
Кредити незабезпечені	1 926	–	–	1 926
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	34 343	59 539	19 888	1 926

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років кредитний ризик за кредитами, наданими Фонду гарантування вкладів фізичних осіб відсутній.

Вартість застави, прийнятої як забезпечення, – це справедлива вартість застави, що прийнята Національним банком під час розрахунку резерву на звітну дату.

Максимальний розмір кредитного ризику відображає балансову вартість кредитної заборгованості на звітну

Нижче наведена інформація про суми кредитів до вирахування резерву за видами забезпечення станом на 31 грудня 2018 року:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в межах кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інші	Внутрішній державний борг	Усього
(у мільйонах гривень)					
Кредити забезпечені:					
нерухомим майном	17 893	–	–	–	17 893
цінними паперами	4 238	–	1 458	–	5 696
майновими правами за кредитними договорами	2 636	–	–	–	2 636
іншими видами застави	1 042	–	–	–	1 042
Кредити незабезпечені	35 789	36	2	1 834	37 661
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	61 598	36	1 460	1 834	64 928

Нижче наведена інформація про суми кредитів до вирахування резерву за видами забезпечення станом на 31 грудня 2017 року:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в межах кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інші	Внутрішній державний борг	Усього
(у мільйонах гривень)					
Кредити забезпечені:					
нерухомим майном	19 572	–	–	–	19 572
цінними паперами	9 130	–	6 479	–	15 609
майновими правами за кредитними договорами	2 009	–	–	–	2 009
іншими видами застави	1 108	–	–	–	1 108
Кредити незабезпечені	36 749	36	2	1 926	38 713
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	68 568	36	6 481	1 926	77 011

Національний банк здійснює операції з рефінансування банків шляхом надання банкам кредитів овернайт та кредитів рефінансування та має непогашену заборгованість за такими кредитами станом на 31 грудня 2018 та 2017 років. Національний банк надає банкам кредити овернайт та кредити рефінансування під заставу пулу, що може складатися з таких видів активів (майна): державні облігації, депозитні сертифікати Національного банку, облігації міжнародних фінансових організацій (емісія яких здійснюється відповідно до законодавства України) та іноземна валюта (долари США, євро, англійські фунти стерлінгів, швейцарські франки, японські єни).

Як забезпечення виконання зобов'язань за стабілізаційними кредитами, що були надані банкам для підтримання їх ліквідності до 2017 року та залишалися непогашеними станом на 31 грудня 2018 та 2017 років, приймалися цінні папери (державні облігації України, облігації підприємств, у тому числі ті, розміщення яких здійснено під гарантію Кабінету Міністрів України), іноземна валюта, акції власників істотної участі банку, нерухоме майно та майнові права за кредитними договорами. З 2017 року надання стабілізаційних кредитів Національним банком не здійснюється. Замість стабілізаційних кредитів Національний банк може надавати банкам кредити для екстреної підтримки ліквідності, але такі кредити банкам ще не надавалися.

Для банків та інших позичальників, які оцінюються на 3 стадії зменшення корисності, грошові потоки за якими очікуються лише від реалізації заставного майна, чистий розмір кредитного ризику дорівнює максимальному розміру кредитного ризику.

Для банків та інших позичальників, які оцінюються на 1 та 2 стадії зменшення корисності, чистий розмір кредитного ризику розрахований як різниця між максимальним розміром кредитного ризику та вартістю застави, прийнятої як забезпечення.

Для всіх груп активів Національний банк визначає дефолт як неспроможність або небажання контрагента/емітента/позичальника виконати свої фінансові зобов'язання перед Національним банком, що призводить до прямих фінансових втрат від реалізації кредитного ризику. Подія дефолту за зобов'язаннями перед Національним банком визнається, зокрема, за простроченими фінансовими активами, за якими на звітну дату існує хоча б один прострочений платіж понад 90 календарних днів.

Для цілей формування резервів за фінансовими інструментами в межах загального підходу використовується модель очікуваних кредитних збитків, ключовим принципом якої є своєчасне відображення погіршення або поліпшення кредитної якості фінансових інструментів з урахуванням впливу поточної і прогнозованої інформації. Обсяг очікуваних кредитних збитків залежить від ступеня погіршення кредитної якості з дати первісного визнання фінансового інструменту.

Кредитні збитки Національний банк визначає як різницю між усіма грошовими потоками, які має сплатити контрагент/емітент/позичальник відповідно до умов договору, та всіма грошовими потоками, які Національний банк очікує отримати, що дисконтується за ефективною ставкою відсотка. Під час визначення майбутніх грошових потоків для розрахунку очікуваних кредитних збитків ураховуються всі умови фінансового інструменту протягом строку його дії (наприклад, опціон дострокового погашення, продовження строку, вимог дострокового повернення кредиту та інші подібні опціони). Грошові потоки, які враховуються, уключають грошові потоки від продажу заставного майна або інших джерел підвищення кредитної якості фінансового інструменту, що є невід'ємною частиною умов договору. Застосовується професійне судження/припущення щодо можливості достовірної оцінки очікуваного строку дії фінансового інструменту.

Професійне судження/припущення – це задокументоване обґрунтоване рішення працівників Національного банку, яке ґрунтується на:

відповідності фактичних дій щодо визначення кожного з компонентів оцінки очікуваних кредитних збитків вимогам методики Національного банку з питань оцінки очікуваних кредитних збитків за фінансовими інструментами;

комплексному та об'єктивному аналізі всієї інформації, що впливає на визначення розміру компонентів і факторів (подій, ознак) оцінки кредитного ризику та очікуваних кредитних збитків;

власному досвіді Національного банку, що ґрунтується на надійних, безперервних, повних та цілісних статистичних даних, період накопичення яких становить щонайменше три останніх роки поспіль;

забезпеченні повної, своєчасної та об'єктивної оцінки кредитного ризику й очікуваних кредитних збитків з дотриманням принципів, визначених методикою Національного банку з питань оцінки очікуваних кредитних збитків за фінансовими інструментами;

Для розрахунку очікуваних кредитних збитків Національний банк використовує такі три підходи:

1) оцінка на груповій основі (параметри кредитного ризику), згідно з якою очікуваним кредитним збитком є добуток експозиції під ризиком дефолту, ймовірності дефолту і рівня втрат у разі дефолту;

2) оцінка на груповій основі (сценарії погашення) з урахуванням безумовної ймовірності їх настання, згідно з якою очікуваним кредитним збитком є теперішня вартість різниці між передбаченими договірними грошовими потоками, належними до сплати на користь Національного банку, за кредитними договорами, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка, та всіма грошовими потоками, які Національний банк очікує одержати, за ймовірними сценаріями погашення кредиту, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка;

3) оцінка на індивідуальній основі (кастомізований сценарій погашення), згідно з якою очікуваним кредитним збитком є теперішня вартість різниці між передбаченими договірними грошовими потоками, належними до сплати на користь Національного банку, за кредитним договором, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка, та всіма грошовими потоками, які Національний банк очікує одержати, за кастомізованим сценарієм погашення кредиту, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка.

Очікувані кредитні збитки за період 12 місяців є частиною очікуваних кредитних збитків за весь строк дії, які можуть виникнути в разі настання події дефолту позичальника протягом 12 місяців після звітної дати (або в коротший строк, якщо очікуваний строк дії фінансового інструменту менший, ніж 12 місяців).

Очікувані кредитні збитки за період 12 місяців відображають недоотримані суми грошових коштів за весь строк дії, що можуть виникнути в разі настання події дефолту протягом 12 місяців після звітної дати, зважені на ймовірність настання події дефолту (або ймовірність настання певного діапазону можливих сценаріїв погашення кредиту), оцінену на підставі кумулятивної ймовірності дефолту позичальника протягом 12 місяців після звітної дати (або строку дії, що залишився).

Очікувані кредитні збитки за весь строк дії фінансового інструменту є очікуваними кредитними збитками за весь строк дії, які можуть виникнути в разі настання події дефолту позичальника протягом дії фінансового інструменту.

Очікувані кредитні збитки за весь строк дії фінансового інструменту відображають недоотримані суми грошових коштів за весь строк дії, що можуть виникнути в разі настання події дефолту протягом усього строку дії після звітної дати, зважені на ймовірність настання події дефолту (або ймовірність настання певного діапазону можливих сценаріїв погашення кредиту), оцінену на підставі кумулятивної ймовірності дефолту позичальника за весь строк дії фінансового інструменту, що залишився станом на звітну дату.

Оцінювання значного збільшення кредитного ризику проводиться на основі обох видів інформації: кількісних та якісних чинників, у тому числі категорії внутрішнього кредитного рейтингу позичальників, що враховує зміну ступеня кредитного ризику станом на звітну дату.

Якщо немає власних історичних даних або недостатньо історичних даних про збитки, то допускається використання історичних даних інших установ щодо порівняних груп активів. Також допускається використання професійного судження працівників Національного банку.

Власний досвід про збитки коригується на підставі поточної інформації з метою відображення впливу поточних економічних умов, які не діяли в період, до якого належать наявні історичні дані про збитки, і виключення впливу умов зазначеного історичного періоду, відсутні станом на звітну дату.

У разі використання власної історичної статистичної інформації про збитки з метою оцінки майбутніх грошових потоків такі історичні дані повинні застосовуватися тільки відносно тих груп активів, визначених на підставі принципів, схожих з принципами, що використовувалися до груп, на яких засновані зазначені історичні дані про збитки.

Таким чином, застосовувані методи повинні давати змогу історичні дані про збитки за групою активів зі схожими характеристиками кредитного ризику та актуальні дані, які відображають поточні умови.

Визнання об'єктивних свідчень зменшення корисності здійснюється на рівні фінансового інструменту. Підхід на рівні фінансового інструменту передбачає, що за наявності принаймні однієї ознаки об'єктивного свідчення зменшення корисності на рівні фінансового інструменту

цей фінансовий інструмент з позичальником та всі фінансові інструменти цього позичальника визнаються як такі, за якими є об'єктивні свідчення зменшення корисності. Подія дефолту є однією з ознак об'єктивного свідчення зменшення корисності.

29 Валютний ризик

Станом на 31 грудня 2018 року Національний банк мав такі валютні позиції:

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Немо-нетарні	Усього
(у мільйонах гривень)								
Фінансові активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	70 183	25 333	–	7 175	13 990	–	116 681
Цінні папери нерезидентів	–	342 632	52 536	–	10 102	27 600	121	432 991
Авуари в СПЗ	–	–	–	100	–	–	–	100
Цінні папери України	360 744	692	–	–	–	–	–	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	22 145	–	–	–	–	–	–	22 145
Внутрішній державний борг	1 834	–	–	–	–	–	–	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	77 472	–	–	–	77 472
Інші фінансові активи	214	–	–	132	–	–	–	346
Усього фінансових активів	384 937	413 507	77 869	77 704	17 277	41 590	121	1 013 005
Фінансові зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	400 119	–	–	–	–	–	–	400 119
Кошти банків	37 840	535	129	–	1	4	–	38 509
Кошти державних та інших установ	17 002	25 040	5 685	–	–	–	–	47 727
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	61 867	–	–	–	–	–	–	61 867
Кредити отримані	–	2 769	–	–	–	–	–	2 769
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	217 300	–	–	–	217 300
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	77 462	–	–	–	77 462
Інші фінансові зобов'язання	537	12	25	–	–	–	–	574
Усього фінансових зобов'язань	517 365	28 356	5 839	294 762	1	4	–	846 327
Чиста балансова позиція	(132 428)	385 151	72 030	(217 058)	17 276	41 586	121	166 678

Станом на 31 грудня 2017 року Національний банк мав такі валютні позиції:

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійськ і фунти стерлінгів	Інші	Немо- нетарні	Усього
(у мільйонах гривень)								
Фінансові активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	16 532	5 711	–	733	824	–	23 800
Цінні папери нерезидентів	–	334 393	41 150	–	10 799	27 992	121	414 455
Авуари в СПЗ	–	–	–	60 860	–	–	–	60 860
Цінні папери України	372 022	675	–	–	–	–	–	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	32 417	–	–	–	–	–	–	32 417
Внутрішній державний борг	1 926	–	–	–	–	–	–	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	80 415	–	–	–	80 415
Інші фінансові активи	145	–	–	800	–	–	–	945
Усього фінансових активів	406 510	351 600	46 861	142 075	11 532	28 816	121	987 515
Фінансові зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	361 544	–	–	–	–	–	–	361 544
Кошти банків	39 267	626	94	–	2	5	–	39 994
Кошти державних та інших установ	8 904	42 902	4 318	–	–	–	–	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	67 024	–	–	–	–	–	–	67 024
Кредити отримані	–	2 807	–	–	–	–	–	2 807
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	206 245	–	–	–	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	80 411	–	–	–	80 411
Інші фінансові зобов'язання	415	18	15	–	–	10	–	458
Усього фінансових зобов'язань	477 154	46 353	4 427	286 656	2	15	–	814 607
Чиста балансова позиція	(70 644)	305 247	42 434	(144 581)	11 530	28 801	121	172 908

Активи і зобов'язання в інших валютах переважно складаються зі статей у швейцарських франках, австралійських доларах, японських єнах та юанях Женьміньбі.

30 Процентний ризик

Станом на 31 грудня 2018 року Національний банк мав таку структуру середньозважених процентних ставок за основними валютами для монетарних фінансових інструментів, за якими нараховуються проценти. Процентні ставки за кожним фінансовим інструментом розраховувались як середньозважені ефективні процентні ставки на звітну дату.

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Загальна середньозважена ставка (у %)
Фінансові активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	–	2,61	–	–	0,79	2,45	2,45
Цінні папери нерезидентів	–	2,80	0,17	–	1,04	3,06	2,45
Авуари в СПЗ	–	–	–	1,11	–	–	1,11
Цінні папери України	13,17	–	–	–	–	–	13,17
Кредити банкам та іншим позичальникам	18,13	–	–	–	–	–	18,13
Внутрішній державний борг	8,53	–	–	–	–	–	8,53
Фінансові зобов'язання							
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	4,00	–	–	–	–	–	4,00
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	17,03	–	–	–	–	–	17,03
Кредити отримані	–	5,19	–	–	–	–	5,19
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	3,26	–	–	3,26

Позначка “—” у таблиці означає, що Національний банк не має відповідних активів або зобов'язань у зазначеній валюті, за якими нараховуються проценти.

До складу цінних паперів України включаються також інфляційні державні облігації.

За змінною ставкою нараховуються проценти за авуарами в СПЗ та кредитом МВФ (процентна ставка переглядається щотижня).

Процентна ставка, за якою нараховуються витрати за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, не є фіксованою, її розмір відповідає середньозваженій

процентній ставці закладами (депозитами) на вимогу фізичних осіб у національній валюті.

Проценти за цінними паперами нараховуються як за змінною ставкою, так і за фіксованою.

Станом на 31 грудня 2017 року Національний банк мав таку структуру середньозважених процентних ставок за основними валютами для монетарних фінансових інструментів, за якими нараховуються проценти.

Процентні ставки за кожним фінансовим інструментом розраховувались як середньозважені ефективні процентні ставки на звітну дату.

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Загальна середньозважена ставка (у %)
Фінансові активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	—	1,51	(0,48)	—	0,49	0,80	1,27
Цінні папери нерезидентів	—	1,98	0,16	—	0,62	2,21	1,78
Авуари в СПЗ	—	—	—	0,74	—	—	0,74
Цінні папери України	12,02	—	—	—	—	—	12,02
Кредити банкам та іншим позичальникам	16,42	—	—	—	—	—	16,42
Внутрішній державний борг	8,54	—	—	—	—	—	8,54
Фінансові зобов'язання							
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	4,83	—	—	—	—	—	4,83
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	13,40	—	—	—	—	—	13,40
Кредити отримані	—	4,06	—	—	—	—	4,06
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	—	—	—	2,75	—	—	2,75

Аналіз фінансових активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок

У наведеній нижче таблиці подається аналіз фінансових активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок.

Для фінансових активів і зобов'язань із фіксованою процентною ставкою строковість визначалася з

урахуванням періоду від дати консолідованого звіту про фінансовий стан до дати погашення згідно з контрактом, для активів і зобов'язань зі змінною процентною ставкою – з урахуванням найближчого терміну перегляду процентних ставок чи дати погашення залежно від того, що настає раніше.

Станом на 31 грудня 2018 року фінансові активи і зобов'язання за строками перегляду процентних ставок відображаються таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Безпро-центні	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	103 202	10 794	—	—	—	2 685	116 681
Цінні папери нерезидентів	24 720	65 997	107 492	233 977	684	121	432 991
Авуари в СПЗ	100	—	—	—	—	—	100
Цінні папери України	153 052	7 082	8 420	48 083	144 107	692	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	9 630	3 517	1 528	7 470	—	—	22 145
Внутрішній державний борг	—	27	81	432	1 294	—	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	—	—	—	—	—	77 472	77 472
Інші фінансові активи	6	2	8	27	17	286	346
Усього фінансових активів	290 710	87 419	117 529	289 989	146 102	81 256	1 013 005

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Безпро- центні	Усього
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	400 119	400 119
Кошти банків	–	–	–	–	–	38 509	38 509
Кошти державних та інших установ	7 082	–	–	–	–	40 645	47 727
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	61 867	–	–	–	–	–	61 867
Кредити отримані	–	2 769	–	–	–	–	2 769
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	216 358	–	–	–	–	942	217 300
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	–	–	77 462	77 462
Інші фінансові зобов'язання	–	–	–	–	–	574	574
Усього фінансових зобов'язань	285 307	2 769	–	–	–	558 251	846 327
Чистий розрив	5 403	84 650	117 529	289 989	146 102	(476 995)	166 678
Сумарний розрив	5 403	90 053	207 582	497 571	643 673	166 678	

Станом на 31 грудня 2017 року фінансові активи і зобов'язання за строками перегляду процентних ставок відображаються таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Безпро- центні	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	21 740	–	–	–	–	2 060	23 800
Цінні папери нерезидентів	15 250	66 041	96 836	234 117	2 090	121	414 455
Авуари в СПЗ	60 860	–	–	–	–	–	60 860
Цінні папери України	149 208	10 717	9 017	46 355	156 725	675	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	12 512	2 675	5 115	12 115	–	–	32 417
Внутрішній державний борг	–	27	80	428	1 391	–	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	80 415	80 415
Інші фінансові активи	6	3	11	38	25	862	945
Усього фінансових активів	259 576	79 463	111 059	293 053	160 231	84 133	987 515
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	361 544	361 544
Кошти банків	–	–	–	–	–	39 994	39 994
Кошти державних та інших установ	3 740	–	–	–	–	52 384	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	64 595	2 429	–	–	–	–	67 024
Кредити отримані	–	2 807	–	–	–	–	2 807
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	205 303	–	–	–	–	942	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	–	–	80 411	80 411
Інші фінансові зобов'язання	–	–	–	–	–	458	458
Усього фінансових зобов'язань	273 638	5 236	–	–	–	535 733	814 607
Чистий розрив	(14 062)	74 227	111 059	293 053	160 231	(451 600)	172 908
Сумарний розрив	(14 062)	60 165	171 224	464 277	624 508	172 908	

Станом на 31 грудня 2018 року частка цінних паперів нерезидентів зі змінною ставкою становила 15,60% від загального портфеля (станом на 31 грудня 2017 року – 7,32%).

31 Ризик ліквідності

Для оцінки ризику ліквідності фінансові активи групуються відповідно до контрактних на звітну дату строків отримання грошових потоків для їх погашення з урахуванням періоду, який залишився від звітної дати до контрактної дати погашення відповідного грошового потоку. Внески в рахунок квоти МВФ відображаються як активи на вимогу на основі статті XXVI Статей угоди з МВФ, але таке групування не означає наявності очікувань того, що Україна скористається цією статтею. Фінансові зобов'язання групуються за строками погашення з урахуванням періоду, який згідно з контрактом залишився від звітної дати до дати погашення.

Суми фінансових активів та зобов'язань, наведені в таблиці ризику ліквідності, відображають дисконтовані грошові потоки за контрактами. Похідні контракти, розрахунки за якими проводяться на підставі чистої суми, наведені за чистою сумою, яка, як очікується, буде сплачена. Знецінені кредити включені до таблиці за балансовою вартістю з урахуванням резервів під знецінення і на підставі очікуваних термінів отримання грошових коштів.

Якщо суми, що підлягають сплаті, не є фіксованими, то такі суми наводяться в аналізі ліквідності з урахуванням умов, які були на звітну дату. Позиції в іноземній валюті перераховані за курсами спот на звітну дату.

Оцінка ризику ліквідності Національного банку станом на 31 грудня 2018 року подана таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначе- ний	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	105 887	10 794	–	–	–	–	116 681
Цінні папери нерезидентів	7 114	16 682	110 744	297 645	685	121	432 991
Авуари в СПЗ	100	–	–	–	–	–	100
Цінні папери України	7 879	7 082	8 420	48 083	289 972	–	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	9 630	3 517	1 528	7 470	–	–	22 145
Внутрішній державний борг	–	27	81	432	1 294	–	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	77 472	–	–	–	–	–	77 472
Інші фінансові активи	4	3	11	173	30	125	346
Усього фінансових активів	208 086	38 105	120 784	353 803	291 981	246	1 013 005
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	400 119	–	–	–	–	–	400 119
Кошти банків	38 509	–	–	–	–	–	38 509
Кошти державних та інших установ	47 727	–	–	–	–	–	47 727
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	61 867	–	–	–	–	–	61 867
Кредити отримані	–	–	–	2 769	–	–	2 769
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	3	5 894	11 443	135 864	60 960	3 136	217 300
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	77 462	–	–	–	–	–	77 462
Інші фінансові зобов'язання	48	4	11	–	–	511	574
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	625 735	5 898	11 454	138 633	60 960	3 647	846 327
Розрив ліквідності за фінансовими інструментами	(417 649)	32 207	109 330	215 170	231 021	(3 401)	166 678
Сумарний розрив ліквідності	(417 649)	(385 442)	(276 112)	(60 942)	170 079	166 678	

Оцінка ризику ліквідності Національного банку станом на 31 грудня 2017 року подана таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк згашення не визначе- ний	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	23 800	–	–	–	–	–	23 800
Цінні папери нерезидентів	8 656	42 529	100 852	260 207	2 090	121	414 455
Авуари в СПЗ	60 860	–	–	–	–	–	60 860
Цінні папери України	4 035	10 717	9 017	46 355	302 573	–	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	4 739	2 675	5 115	12 115	–	7 773	32 417
Внутрішній державний борг	–	27	80	428	1 391	–	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	80 415	–	–	–	–	–	80 415
Інші фінансові активи	6	3	14	852	41	29	945
Усього фінансових активів	182 511	55 951	115 078	319 957	306 095	7 923	987 515
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	361 544	–	–	–	–	–	361 544
Кошти банків	39 994	–	–	–	–	–	39 994
Кошти державних та інших установ	56 124	–	–	–	–	–	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	64 595	2 429	–	–	–	–	67 024
Кредити отримані	–	–	–	–	2 807	–	2 807
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	6 086	15 430	89 888	91 586	3 255	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	80 411	–	–	–	–	–	80 411
Інші фінансові зобов'язання	5	5	398	–	–	50	458
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	602 673	8 520	15 828	89 888	94 393	3 305	814 607
Розрив ліквідності за фінансовими інструментами	(420 162)	47 431	99 250	230 069	211 702	4 618	172 908
Сумарний розрив ліквідності	(420 162)	(372 731)	(273 481)	(43 412)	168 290	172 908	

Суми, що зазначаються в наведених нижче таблицях, не відповідають сумам, відображеним у консолідованому звіті про фінансовий стан, оскільки представлена нижче інформація включає аналіз за строками погашення

фінансових зобов'язань, який відображає загальну суму залишків платежів за договорами (включаючи виплату процентів), які не визнаються в консолідованому звіті про фінансовий стан.

Періоди виплат за недисконтованими грошовими потоками за фінансовими зобов'язаннями згідно з договорами станом на 31 грудня 2018 року подані таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначе- ний	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	400 119	–	–	–	–	–	400 119
Кошти банків	38 509	–	–	–	–	–	38 509
Кошти державних та інших установ	47 727	–	–	–	–	–	47 727
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	62 021	–	–	–	–	–	62 021
Кредити отримані	–	36	108	3 092	–	–	3 236
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	3	6 641	16 937	154 894	68 090	3 136	249 701
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	77 462	–	–	–	–	–	77 462
Інші фінансові зобов'язання	48	4	11	–	–	511	574
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	625 889	6 681	17 056	157 986	68 090	3 647	879 349

Періоди виплат за недисконтованими грошовими потоками за фінансовими зобов'язаннями згідно з договорами станом на 31 грудня 2017 року подані таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	361 544	–	–	–	–	–	361 544
Кошти банків	39 994	–	–	–	–	–	39 994
Кошти державних та інших установ	56 124	–	–	–	–	–	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	64 704	2 479	–	–	–	–	67 183
Кредити отримані	–	28	85	456	2 826	–	3 395
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	6 538	19 477	103 454	94 579	3 255	227 303
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	80 411	–	–	–	–	–	80 411
Інші фінансові зобов'язання	5	5	398	–	–	50	458
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	602 782	9 050	19 960	103 910	97 405	3 305	836 412

32 Позабалансові зобов'язання і похідні фінансові інструменти

Зобов'язання з капітальних вкладень

Станом на 31 грудня 2018 року Національний банк мав зобов'язання з капітальних вкладень, які стосувалися придбання, будівництва та поліпшення основних засобів і нематеріальних активів, на загальну суму 118 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2017 року – 87 мільйонів гривень).

Похідні фінансові інструменти

Відповідно до Угоди про управління інвестиціями та надання консультативних послуг між Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Національним банком із жовтня 2013 року здійснюються операції з ф'ючерсами для регулювання процентного ризику.

Станом на 31 грудня 2018 року Національний банк мав 478 довгих біржових процентних ф'ючерсних контрактів із терміном виконання в березні 2019 року, умовна вартість яких становить 2 993 мільйони гривень, або 108 мільйонів доларів США, та 258 коротких біржових процентних ф'ючерсних контрактів із термінами виконання з червня 2019 року до березня 2020 року, умовна вартість яких становить 1 740 мільйонів гривень, або 63 мільйони доларів США (станом на 31 грудня 2017 року – 300 довгих біржових процентних ф'ючерсних контрактів із терміном виконання в березні 2018 року, умовна вартість яких становить 1 803 мільйони гривень, або 64 мільйони доларів США, та 396 коротких біржових процентних

ф'ючерсних контрактів із термінами виконання з березня 2018 року до вересня 2022 року, умовна вартість яких становить 2 719 мільйонів гривень, або 97 мільйонів доларів США). Кошти для розрахунків за ф'ючерсними операціями в сумі 10 мільйонів гривень (у 2017 році – 6 мільйонів гривень) оцінено за справедливою вартістю та включено до складу коштів та депозитів в іноземній валюті (примітка 5).

Судові процедури

До Національного банку під час його діяльності пред'являються певні претензії і позови. Станом на 31 грудня 2018 року судових позовів, за якими Національний банк оцінює ймовірність настання можливих збитків невисокою, немає (станом на 31 грудня 2017 року за деякими позовами на загальну суму 1 985 мільйонів гривень існувала ймовірність настання можливих збитків, однак вона була невисокою). За такими справами забезпечення під імовірні зобов'язання не створювалося.

За позовами, за якими Національний банк оцінює ймовірність настання можливих збитків високою, визнане відповідне забезпечення (примітка 18). Національний банк також є відповідачем за позовами щодо відновлення діяльності деяких банків. Наразі механізм відновлення діяльності банків в Україні законодавчо не врегульований.

33 Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань

Національний банк визначає розрахункову справедливую вартість фінансових активів і зобов'язань, використовуючи ринкову інформацію (за її наявності) і відповідні методики оцінки. Проте для тлумачення ринкової інформації з метою визначення розрахункової справедливої вартості неодмінно потрібне професійне судження. Як зазначено в примітці 4, економіка України характеризується особливостями, властивими ринковій економіці перехідного періоду, й активність її фінансового ринку поки що є низькою. Таким чином, розрахунки не завжди відповідають реальним сумах, за які Національний банк міг би реалізувати фінансові активи та зобов'язання з урахуванням поточних обставин.

Фінансові активи та зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю.

До фінансових інструментів, що обліковуються Національним банком за справедливою вартістю, належать цінні папери нерезидентів, частина цінних паперів України, державні деривативи та ф'ючерси, які є частиною статті балансу Кошти та депозити в іноземній валюті.

Усі боргові цінні папери нерезидентів відображені в консолідованій фінансовій звітності за справедливою вартістю. Справедлива вартість цих цінних паперів визначається на підставі котирувань на активному ринку (вхідні дані 1-го рівня) або, якщо немає інформації про котирування на активному ринку, на підставі дохідного підходу та вхідних даних 3-го рівня (дохідність цінних паперів під час їх первинного розміщення емітентом та припущення щодо незмінності цієї дохідності до дати погашення відповідних цінних паперів, ураховуючі короткі строки до погашення).

Справедлива вартість ф'ючерсів та справедлива вартість державних деривативів визначається на підставі котирувань на активному ринку (вхідні дані 1-го рівня).

Усі цінні папери України, що перебувають у власності Національного банку, не мають активного ринку. Справедливу вартість для таких цінних паперів України, Національний банк визначає на підставі дохідного підходу та:

для довгострокових інфляційних державних облігацій – вхідних даних 2-го рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Нельсона-Сігела, та фактичних значень індексу споживчих цін за місячний період до попереднього місяця з березня до листопада 2018 року) та 3-го рівня (консенсусний прогноз значень індексу споживчих цін на наступні п'ять років з щомісячного видання FOCUSECONOMICS за грудень 2018 року та цільові значення індексу споживчих цін, визначені Національним банком на період з 6-го до 30-го року);

для інших державних облігацій України – вхідних даних 2-го рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Нельсона-Сігела);

для облігацій інших державних установ – вхідних даних 2-го рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Нельсона-Сігела) та 3-го рівня (премії за ризик цінних паперів порівняно з ризиком ОВДП, яка визначена з використанням експертних суджень на рівні 100 базисних пунктів, що враховує наявність гарантій уряду для цих цінних паперів).

Фінансові активи та зобов'язання, що обліковуються за амортизованою собівартістю.

Національний банк визначив, що справедлива вартість певних фінансових активів і зобов'язань, що обліковуються за амортизованою собівартістю, суттєво не відрізняється від їх балансової вартості. До цих фінансових активів і зобов'язань належать кошти та депозити в іноземній валюті, авуари в СПЗ та внески в рахунок квоти МВФ, інші фінансові активи, банкноти та монети в обігу, кошти банків, кошти державних та інших установ, депозитні сертифікати Національного банку та зобов'язання перед МВФ, інші фінансові зобов'язання. Справедлива вартість цих фінансових інструментів додатково не розкривається.

До фінансових інструментів, що обліковуються за амортизованою собівартістю і справедлива вартість яких може суттєво відрізнятися від їх балансової вартості, належать цінні папери України, внутрішній державний борг у національній валюті, кредити банкам та іншим позичальникам. Усі ці фінансові інструменти не мають активного ринку.

Справедливу вартість тих фінансових активів і зобов'язань, для яких немає активного ринку, Національний банк розраховує для розкриття в консолідованій фінансовій звітності за методом дисконтування грошових потоків (дохідний підхід). Зазначена модель ураховує майбутні процентні платежі та погашення основної суми заборгованості, строки погашення та ставку дисконтування.

Вхідні дані (у тому числі ставки дисконтування) для розрахунку справедливої вартості цінних паперів України, що обліковуються за амортизованою собівартістю, не відрізняються від вхідних даних для розрахунку справедливої вартості цінних паперів України, що обліковуються за справедливою вартістю.

Як ставка дисконтування для визначення справедливої вартості внутрішнього державного боргу в національній валюті використовується середньозважена ставка Національного банку за всіма інструментами рефінансування (вхідні дані 3-го рівня).

Як ставка дисконтування для визначення справедливої вартості кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам, використовується ринкова ставка (облікова ставка Національного банку) плюс 1,5% на дату розрахунку (вхідні дані 3-го рівня).

Використані ставки дисконтування були такими:

	2018	2017
	Ставка дисконтування, у % річних	Ставка дисконтування, у % річних
Цінні папери України в національній валюті:		
облігації внутрішньої державної позики	7,22 – 20,41	7,21 – 16,21
облігації інших державних установ	–	17,14
Внутрішній державний борг у національній валюті (1994 – 1996 роки)	19,22	15,92
Кредити банкам та іншим позичальникам	19,5	16,0

У наведеній нижче таблиці подано балансову вартість та оцінку справедливої вартості фінансових активів, які не відображаються в консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку за їх справедливою вартістю:

	2018		2017	
	Балансова вартість	Розрахункова справедлива вартість	Балансова вартість	Розрахункова справедлива вартість
(у мільйонах гривень)				
Цінні папери України в національній валюті:				
облігації внутрішньої державної позики	360 744	339 924	370 967	364 253
облігації інших державних установ	–	–	954	942
Усього цінних паперів України, які не відображаються за справедливою вартістю	360 744	339 924	371 921	365 195
Внутрішній державний борг	1 834	1 128	1 926	1 335
Кредити банкам та іншим позичальникам	22 145	21 540	32 417	32 451

Беручи до уваги, що розрахунки оціночної справедливої вартості ґрунтуються на певних припущеннях, слід урахувати те, що надана інформація може не повністю відображати вартість, яка може бути реалізована.

Справедлива вартість фінансових інструментів за рівнями її оцінки розподілялася таким чином:

	2018			2017		
	Рівень 1	Рівень 2	Рівень 3	Рівень 1	Рівень 2	Рівень 3
(у мільйонах гривень)						
Активи, які оцінені за справедливою вартістю:						
Кошти та депозити в іноземній валюті (ф'ючерси)	10	–	–	6	–	–
Цінні папери нерезидентів, які обліковуються за справедливою вартістю	392 684	–	40 307	346 145	–	68 310
Цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю:						
у національній валюті						
облігації внутрішньої державної позики	–	–	–	–	101	–
в іноземній валюті						
державні деривативи	692	–	–	675	–	–
Активи, справедлива вартість яких розкривається:						
Цінні папери України в національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	–	196 241	143 683	–	218 464	145 789
облігації інших державних установ	–	–	–	–	–	942
Внутрішній державний борг	–	–	1 128	–	–	1 335
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	–	21 540	–	–	32 451

У 2018 році не відбувалося суттєвих переведень фінансових інструментів між 1-им і 2-им рівнями оцінки справедливої вартості. У 2018 році не відбувалося переведень фінансових інструментів до 3-го рівня оцінки справедливої вартості або з нього.

Довгострокові інфляційні ОВДП, справедлива вартість яких розкривається, включені до 3-го рівня оцінки справедливої вартості.

Зміну справедливої вартості цінних паперів нерезидентів, що оцінюються на дату звітності за справедливою вартістю та включені до 3-го рівня оцінки справедливої вартості, представлено таким чином:

Справедлива вартість цінних паперів нерезидентів, які оцінені за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках та віднесені до 3-го рівня оцінки	
(у мільйонах гривень)	
Цінні папери нерезидентів станом на 01 січня 2017 року	121
Доходи/витрати	5 224
Придбані цінні папери нерезидентів	62 965
Погашені цінні папери нерезидентів	–
Продані цінні папери нерезидентів	–
Цінні папери нерезидентів станом на 31 грудня 2017 року	68 310
Доходи/витрати	(2 633)
Придбані цінні папери нерезидентів	39 921
Погашені цінні папери нерезидентів	(60 997)
Продані цінні папери нерезидентів	(4 294)
Цінні папери нерезидентів станом на 31 грудня 2018 року	40 307

Середньзважена модифікована дюрація за фінансовими активами, що обліковуються за справедливою вартістю та належать до 3-го рівня ієрархії справедливої вартості (крім інструментів капіталу, що обліковуються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках), становить 0,38. Збільшення ставок дохідності, що були використані для визначення

справедливої вартості таких фінансових активів станом на 31 грудня 2018 року (вхідні дані 3-го рівня), на 1 базисний пункт призведе до зменшення справедливої вартості відповідних активів на 151 мільйон гривень, а зменшення цих ставок дохідності на 1 базисний пункт – до збільшення справедливої вартості активів на 151 мільйон гривень.

34 Подання фінансових інструментів за категоріями оцінки

Відповідно до МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” Національний банк відносить свої фінансові активи до таких категорій: за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках та амортизованою собівартістю.

Усі фінансові зобов'язання Національного банку відображаються за амортизованою собівартістю.

Станом на 31 грудня 2018 року фінансові активи розподілялися за категоріями оцінки таким чином:

	Активи, що обліковуються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках	Активи, що обліковуються за амортизованою собівартістю	Усього
(у мільйонах гривень)			
Фінансові активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті	10	116 671	116 681
Цінні папери нерезидентів	432 991	–	432 991
Авуари в СПЗ	–	100	100
Цінні папери України	692	360 744	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	22 145	22 145
Внутрішній державний борг	–	1 834	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	–	77 472	77 472
Інші фінансові активи	13	333	346
Усього фінансових активів	433 706	579 299	1 013 005

Станом на 01 січня 2018 року фінансові активи розподілялися за категоріями оцінки таким чином:

	Активи, що обліковуються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках	Активи, що обліковуються за амортизованою собівартістю	Усього
(у мільйонах гривень)			
Фінансові активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті	6	23 794	23 800
Цінні папери нерезидентів	414 455	–	414 455
Авуари в СПЗ	–	60 860	60 860
Цінні папери України	776	371 921	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	32 417	32 417
Внутрішній державний борг	–	1 926	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	–	80 415	80 415
Інші фінансові активи	16	929	945
Усього фінансових активів	415 253	572 262	987 515

35 Операції зі зв'язаними сторонами

Для складання цієї консолідованої фінансової звітності сторони вважаються зв'язаними, якщо вони перебувають під спільним контролем або якщо одна з них має змогу контролювати іншу чи може мати суттєвий вплив на іншу сторону під час прийняття фінансових та управлінських рішень, як зазначено в МСБО 24 “Розкриття інформації

про зв'язані сторони”. Під час розгляду всіх відносин, що можуть виникати між зв'язаними сторонами, увага приділяється суті цих відносин, а не лише їх юридичній формі. До зв'язаних сторін Національного банку належать Уряд України, організації, які перебувають під контролем держави, провідний управлінський персонал тощо.

Національний банк під час своєї діяльності здійснює операції зі зв'язаними сторонами. У цій примітці наводяться тільки суттєві операції зі зв'язаними сторонами. Нижче зазначено залишки за цими операціями на кінець року:

Примітки	2018			2017		
	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони
(у мільйонах гривень)						
Цінні папери України	8	361 436	–	–	372 697	–
Кредити банкам та іншим позичальникам		18 439	–	–	22 212	–
Кредити Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	9	1 458	–	–	6 479	–
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам		(4 413)	–	–	(4 509)	–
Внутрішній державний борг		1 834	–	–	1 926	–
Інші активи		31	132	–	33	106
Кошти банків		16 483	–	–	19 213	–
Кошти державних та інших установ	14	40 417	191	3	52 260	76
Кошти Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	14	7 082	–	–	3 740	–
Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до бюджету	19	64 898	–	–	44 614	–
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком		8 511	–	–	15 591	–
Інші зобов'язання		4	–	–	9	–

До інших зв'язаних сторін включено залишки на рахунку Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку.

Умови зазначених вище операцій були такими:

за довгостроковими кредитами державним банкам (які включено до кредитів банкам та іншим позичальникам у наведеній вище таблиці) станом на 31 грудня 2018 року встановлена процентна ставка від 7,00% до 16,00% (станом на 31 грудня 2017 року – від 7,00% до 16,50%); ці кредити підлягають погашенню в термін до 1 року за початковими термінами погашення (станом на 31 грудня 2017 року – від 1 до 2 років);

за кредитами, наданими Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, станом на 31 грудня 2018 та 2017 років була встановлена процентна ставка 12,5 %;

за коштами державних та інших установ станом на 31 грудня 2018 та 2017 років відсотки не нараховувалися;

за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 31 грудня 2018 року встановлена процентна ставка 4,00% (станом на 31 грудня 2017 року – 4,83%);

за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані державними банками на кореспондентський рахунок у Національному банку (які включено до коштів банків у наведеній вище таблиці), відсотки не нараховуються (станом на 31 грудня 2017 року за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані державними банками на кореспондентський рахунок у Національному банку відсотки не нараховувалися) (примітка 13).

Умови операцій із внутрішнім державним боргом та цінними паперами України розкрито у відповідних примітках.

У наведеній нижче таблиці зазначено статті доходів і витрат за операціями зі зв'язаними сторонами:

	2018			2017		
	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони
(у мільйонах гривень)						
Процентні доходи	45 675	–	–	51 409	–	–
Процентні витрати	(2 267)	–	–	(1 503)	–	–
Комісійні доходи	200	–	–	288	–	–
Інші доходи	150	29	–	117	18	–
Витрати на утримання персоналу	–	–	(29)	–	–	(31)
Інші витрати	–	–	–	(7)	–	–
Чисте зменшення резервів	95	–	–	5 813	–	–

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” послуги для Державного казначейства України надаються Національним банком безоплатно.

У 2018 році короткострокові виплати (заробітна плата) провідному управлінському персоналу становили 29,4 мільйона гривень, у тому числі винагорода членам Ради Національного банку становила 10,6 мільйона гривень (у

2017 році короткострокові виплати (заробітна плата) провідному управлінському персоналу становили 23,1 мільйона гривень, у тому числі винагорода членам Ради Національного банку становила 10,7 мільйона гривень). Сальдо заборгованості за виданими управлінському персоналу кредитами станом на 31 грудня 2018 року та станом на 31 грудня 2017 року відсутнє.

36 Події, що відбулися після звітної дати

У лютому 2019 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ за програмою “Stand-by” на суму 129 мільйонів СПЗ (4 918 мільйонів гривень за офіційним

курсом на дату здійснення платежу, або 4 869 мільйонів гривень за річним курсом МВФ).

16 квітня 2019 року
м. Київ, Україна